Machado

kastilya kırları

İspanyolcadan Çeviren: Ayşe Nihal Akbulut

AYRINTI

ŞİİR

Antonio Machado

Çağdaş İspanyol şiirinin en önemli temsilcilerinden olan Machado 1875 yılında Sevilla'da dünyaya geldi. Babası Antonio Machado y Álvarez tanınmış bir halkbilimciydi. Çocukluğunu doğduğu kentte yaşadı. Aile 1883 yılında Madrid'e göçtü. Burada, kişiliğinin, yazınla ilişkisinin ve sonraları dünya görüşünün oluşmasında çok önemli işlev gören Özgür Öğretim Kurumu'nda (Institución Libre de Enseñanza-ILE) öğrenim gördü.

1889 yılında, kendisi de şair olan kardeşi Manuel'le birlikte Paris'e gitti. Moréas, Verlaine, Dario ve Wilde'ın da aralarında bulunduğu geniş bir yazın ve sanat çevresiyle tanıştı. Ülkeye dönüşünde, modernismo adı verilen yeni akımı tanıtan yazılar yayımladı; şiirinin de toprakları olarak işleyeceği İspanya kırlarına uzun yolculuklar yaptı.

İlk şiirlerinin 1901'de edebiyat dergilerinde görünmesinin ardından 1903'te ilk şiir kitabı olan *Soledades* [Yalnızlıklar] yayımlandı. Bu kitabın genişletilmiş ikinci basımının yapıldığı 1907 yılında Soria'ya yerleşti. Bu kentte bir yandan Fransızca öğretmenliği yaparak yaşamını kazanırken bir yandan da yoğun bir yazınsal çalışmaya girişti. Kaldığı evin genç yaştaki kızına aşık oldu ve evlendi. Tekrar gittiği Paris'te Bergson'un derslerini takip etti. Genç eşinin tüberküloz sonucu yaşama veda edişinden bir süre önce, 1912 yılında, ünlü *Kastilya Kırları* yayımlandı. Annesiyle birlikte yedi yıl kalacağı Baeza'ya yerleşti.

Baeza yılları, Machado şiirinin dönüm noktalarındandı; ilkin içe dönük ve lirik, daha sonra ayakları gerçek anlamda yere basan, gerçekçi özellikleri yansıtan şiiri, bu dönemde düşünsel bir yoğunluk kazandı. 1916'da, *Kastilya Kırları*'nın, eşinin ölümü ertesinde yaşadığı acıdan esinlenen şiirleri de kapsayan yeni basımı yapıldı.

1919'da on iki yıl boyunca Fransızca öğretmenliği yapacağı Segovia'ya atandı. Burada, işçilerin eğitimi için bir grubun öncülüğünde açılan Halk Üniversitesi (Universidad Popular) girişiminde yer alıp eğitmenlik yaptı. 1927 yılı Mart'ında İspanyol Dil Akademisi üyeliğine seçildi ve İspanyol Yazını dersleri vermeye başladı.

1933'te Madrid'e döndü. Bu dönem, şairin daha geniş toplumsal iletişime açıldığı, toplantı ve etkinliklere katıldığı, dergilere yazılar yazdığı hareketli bir dönem oldu. Franco'nun 1936 temmuzundaki askeri darbesiyle İspanya'da üç yıl sürecek kanlı içsavaş patlak verdi. Machado ailesiyle birlikte Madrid'den ayrılarak önce Rocafort, ardından Barcelona'ya geçti.

1939 başında bir grup aydınla birlikte Fransa'ya sürgüne gitmek zorunda kaldı. 22 Şubat'ta , annesinin ölümünden üç gün sonra, ülkesinden, evinden barkından ve dostlarından uzakta yaşama veda etti.

Başlıca yapıtları: 1903 *Soledades* [Yalnızlıklar]; 1907 *Soledades, Galerías y otros poemas* [Yalnızlıklar, Geçitler ve Öteki Şiirler]; 1912 *Campos de Castilla* (*Kastilya Kırları*); 1917 *Poesías completas* [Tüm Şiirleri]; 1924 *Nuevas Canciones* [Yeni Türküler]; 1928 *Cancionero apócrifo* [Sözde Türküler].

Ayşe Nihal Akbulut

1954 Ankara doğumlu. Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı ile İspanyol Dili ve Edebiyatı bölümlerini bitirdi. 1975'ten beri çevirmenlik yapmakta olan Akbulut, 1977'de başladığı öğretmenlik görevini 2017 yılına dek sürdürdü. İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü'nde, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi'nde çalıştı. İngiliz Dili ve Edebiyatı, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı, İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim dallarında öğretim üyesi olarak çeviribilim dersleri verdi. 1994 yılında Doktor, 1998 yılında İngilizce Mütercim Tercümanlık alanında Doçent oldu. İstanbul Üniversitesi İspanyol Dili Edebiyatı Anabilim Dalında ve İngilizce Çeviri Anabilim Dalı'nın kuruluşunda başkanlık görevleri yaptı. 2001 yılında İstanbul Üniversitesi'nden emekli olduktan sonra 2008 yılına dek Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalıştı. 2003-2005 yılları arasında Okan Üniversitesi Çeviribilim Bölümü (İngilizce, Almanca, Rusça, Çince Anabilim Dalları) kurucu başkanlığını yaptı. 2007'de İstanbul Üniversitesi Çeviri Doktora programının açılışından başlayarak bu programda görev aldı. 2008-2009 yılında Beykent, 2011-2013 yılları arasında Doğuş, 2015-2017 yılları arasında Yaşar Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalıştı.

Bilimsel yayınları çeviribilimde betimleyici çalışmalar, kuram, eleştiri, eğitim, çocuk yazını çevirisi gibi alanlarda yoğunlaşmıştır. Akbulut ayrıca, şiir, roman, öykü, deneme türlerinde, farklı yayınevlerinden yayımlanmış, aralarında Nabokov, Buck, Jimenez, Dario, Vallejo, Cortazar, Borges gibi yazarların yapıtlarının da bulunduğu çok sayıda yazın çevirisinin sahibidir.

Antonio Machado

Kastilya Kırları
(1907-1917)

Ayrıntı: 1097
Şiir Dizisi: 19

Kastilya Kırları
Antonio Machado

Kitabın Orjinal Adı
Campos de Castilla (1907-1917)
Poesías Completas, 1989, Manuel Alvar (ed.),
Colección Austral, Espasa Calpe, Madrid

İspanyolcadan Çeviren
Ayşe Nihal Akbulut

Yayıma Hazırlık ve Uygulama
Kâni Kumanovalı, Hediye Gümen,
Esin Tapan, Sinem Hızarcı, Ceren Ataer

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Resmi
De Agostini Picture Library / Getty Images Turkey

Kapak Tasarımı
Petek Yılmaz

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Baskı ve Cilt
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım: *İstanbul, Ağustos 2017*
Baskı Adedi *1000*

ISBN 978-605-314-204-1
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.:3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Antonio Machado

Kastilya Kırları
(1907-1917)

İspanyolcadan Çeviren: Ayşe Nihal Akbulut

Kastilya Kırları İçin Çevirmen Notu

ÇEVİRMENİN PORTRE'Sİ

Çeviri sürecim, Machado zamanları, yerleri ve
kişileriyle
bilgisayarım arasında gidip gelmeler, olgunlaşan
araştırmalarım, sözlüklerle kaynaklarla bunca yıl;
günahlarım, anımsamak istemediğim çeviri
kararlarım.

Ne bir Çapan olabildim bu "çapanoğlu" işte, ne salt
doğruyu buldum
–zaten bilirsiniz nice özense, salt doğru değildir derdi
çevirmenin–
yine de kabullenirim çeviri tanrısının yolladığı okları,
sevdim, çevirmeye kalkıştığım birkaç ozanı.

Damarlarımda öğretmen kanı dolaşır,
ama dizelerim dingin pınarlarından kaynar ozanların;
öğretisini kullandıkça öğrenenlerden de çok,
ben, sözcüğün tam anlamıyla, iyi niyetli bir
çevirmenim.

Çeviriye hayranım, iş oturup çevirmeye gelince,
her bahçeden güller dermişim,
gerçi çoğu kez çevrilmişi okumayı yeğlerim
ama yine de çeviri sevici kuşlardanım ben.

Klasik bir çevirmen miyim, kaynak odaklı,
erek odaklı romantik mi? Bilmem.
Çevirdiğim dizeler isterdim ozanınki gibi olsun:
ününü onu yazan ozanın kaleminden alan o dizeler;
çevirenin ustalığından da olsun yüceltilmesi.

Aynı yolun yolcusu olduğum ozanla söyleşirim
–ozanla konuşan bir gün tanrıyla konuşmayı da umar;
ozanla söyleşim bu can dostla sohbet,
şiiri sevmenin gizini bana açan.

Uzun lafın kısası, borcum yok size benim;
çevirdiğim kadarını borçlusunuz siz de bana.
Kendi işime bakarım ben; çeviri paramla
    karşılayamasam da
beni örten giysiyi, oturduğum evi,
yediğim yemeği ve yattığım döşeği.

Son yolculuk günü gelip çattığındaysa
bir daha bana dönmeyecek metnim yola çıkarken
benim de aklım gidecek basımevine, bir iki sözcükle,
yarı çılgın, ozan gibi, okur gibi, çevirmen gibi.

İstanbul Üniversitesi İspanyol Dili ve Edebiyatı bölümü'nde bir yıllık bir seminer dersi ile Machado'yla tanışmamızı ve akrabalıktan ileri bir yakınlık kurmamızı sağlayan değerli öğretmenim Efren Blanco'ya, sorularımı özveriyle yanıtlayan öğretmenlerim Ricardo Campos ile Rafael Carpintero Ortega'ya, çeviri sürecim boyunca desteğini eksik etmeyen, ilk Machado çevirilerimi okurlarla "Şiir Atlas"ında buluşturan öğretmenim Cevat Çapan'a, baştan sona, şiirlerin ilk çevirilerini eleştirel bir bakışla okuyan, görüş bildiren, başucundan eksik etmeyen ve kendi çocukluklarına, meslekte ilk yıllarının deneyimine yaslanarak, Türk okurunun Kastilya topraklarında Anadolu topraklarındaymışçasına rahat gezinebileceğinden kuşku duymayan ana babama ve bir şiir dizisi yayınlamanın güçlüklerini hiçe sayarak, bu değerli ozanı da okurlarımıza tanıtma görevini üstlenen editörümüz Emirhan Oğuz'a ve Ayrıntı Yayınları'na borçluluğumu belirtmek isterim.

Kastilya Kırlarında iyi yolculuklar!
Ayşe Nihal Akbulut
Kötekli, Haziran 2017

Sunuş

Machado, *Kastilya Kırları* yapıtına doğumundan ölümüne dek özyaşamöyküsünü özetleyen "Portre" şiiriyle başlar.

Ozan duyarlığı ve önbilisini de işin içine katarak bu şiirde yaşamını nasıl sona erdireceğini bile sezdirir bize.

İlkin onun kendi ağzından bir göz atalım yaşamöyküsüne:

"1875 yılının Temmuz ayında bir gece Sevilla'da ünlü Las Dueñas sokağında, yine bu adı taşıyan evde doğdum.

Doğduğum kente ilişkin anılarımın hepsi çocukluk yıllarımdan. Çünkü sekiz yaşımda, ailece Madrid'e taşındık. Özgür Öğretim Kurumu'nda yetiştim. Bu okulun öğretmenlerine derin bir borçluluk duyar ve güçlü bir sevgi beslerim. Yeniyetmelik ve gençlik çağlarım Madrid'de geçti. Biraz Fransa'da, biraz da İspanya'da yolculuklara çıktım. 1907 yılında üniversitede Fransız Dili öğretim görevlisi oldum; beş yıl Soria'da çalıştım. Orada evlendim; anısı belleğimden hiç silinmeyecek olan eşim orada öldü. Sonra Baeza'ya yerleştim. Hâlâ buradayım. Gezmeyi ve okumayı severim." (1917)

"25 yaşımda Madrid'den Paris'e yolculuk (1899). O devirde Paris hâlâ, siyasal yaşamda 'Dreyfus Davası' nın, şiirde simgeciliğin, resimde izlenimciliğin ve eleştiride incelikli bir kuşkuculuğun yürürlükte olduğu bir kentti. Jean Moréas ile Oscar Wilde'ı yakından tanıdım. Yazın dünyasında, en üstün varlık, kutsallık katına yüceltilmiş olan Anatole France'dı.

Madrid'den Paris'e (1902). O yıl Paris'te Rubén Dario ile tanıştım.

1903-1910 arası İspanya'da çeşitli yolculuklar: Granada, Córdoba, Soria toprakları, Duero kaynakları, Kastilya kentleri, Valencia, Aragon.

Soria'dan Paris'e (1910). Fransa'da Henri Bergson'un bir dersine devam ettim.

1912-1919 yılları arasında Baeza'dan Guadalquivir'in kaynaklarına değin birçok yeri dolaştım; Endülüs'te ayak basmadığım kent kalmadı denebilir.

1919 yılından bugüne değin zamanımın yarısını Segovia'da yarısını da Madrid'de geçirdim. En son gezilerimi Avila, León, Palencia ile Barcelona'ya yaptım." (1931)

Antonio Machado'nun yaşamının zamandizimsel bir dökümü, okura, ozanın bu şiirleri yazarken yaşam serüveninin hangi evresinde olduğuna ilişkin ipuçları sağlayacaktır.

1870 Annesi Ana Ruiz ile babası Antonio Machado Alvarez Sevilla'da evlenir.

1874 29 Ağustos. Kardeşi Manuel Machado doğar.

1875 26 Temmuz. Antonio Machado doğar. Daha sonra kardeşleri José, Joaquín, Francisco ve Cipriana aileye katılacaktır.

1883 Aile Madrid'e göçer. Antonio Machado daha altı yaşında iken kardeşi ile birlikte Özgür Öğretim Kurumu'nda (*Institución Libre de Enseñanza*) eğitime başlar.

1892 Babası ölür.

1890-1900 Machado kardeşler Eduardo Benot'un düzenlediği *tertulia*lara, yazın toplantılarına devam ederler.

1902 Paris yolculuğu. Simgecilerle tanışır; İspanya'ya dönüşünde *modernismo* adı verilen yeni akımı tanıtan dergilerde yazar.

1907 Soria. Fransızca öğretmeni olarak elini eteğini dış dünyadan çekerek taşra yaşamına kapanır. En çok okuyup en çok ürün verdiği bu yıllarda, '98 Kuşağı özelliklerini yansıtan *Kastilya Kırları*'nın temellerini atmaktadır. Machado'nun anlattığı Kastilya Toprakları Soria topraklarıdır.

1909 Soria'daki ikinci yılında, pansiyon sahibinin çocuk yaştaki kızına tutulur. Otuz dört yaşındayken, onaltısında bir genç kız olan Leonor'la tanıştıktan kısa süre sonra, Temmuz ayında dedikodular arasında evlenir. Aynı yıl Barcelona'da bir başkaldırı olarak başlayan ve örgütsüzlükten başıboş bir kargaşaya dönüşen "semana trágica" (trajik hafta) adı verilen olaylar ya-

şanmaktadır. Machado uzaktan da olsa bu toplumsal gelişmeleri izlemekte, ilgisini korumaktadır.

1911 Paris yolculuğu. Leonor yatağa düşer, kan tükürmektedir. Machado Sorbon'da izlediği dersleri (Bergson, Bédier) bırakır, bir an önce İspanya'ya dönerler.

1912 *Kastilya Kırları* yayımlanır. Ağustos ayında Leonor yaşama gözlerini yumar. Machado bu ölümü, *Kastilya Kırları*'nda "*Bir yaz gecesi / -balkon kapısı açıktı, / evimin kapısı da- / ölüm girdi evime...*" dizeleriyle şiire dökecektir. Otuz yedi yaşında, annesi Doña Ana Ruiz ile Baeza'ya yerleşen Machado kırk dört yaşına değin burada öğretmenliği sürdürür. Mancha'nın yakıcı güneşi, tozu toprağı ve bağları ile Bética'nın güneşi ve zeytinlikleri arasında, Sierra Morena eteklerine ve meşelerine, yeniden çocukluğunun Endülüs topraklarına dönüş demektir bu. Okur yazar kitle halkın ancak %30'u kadardır. Kentteki tek kitabevinde kartpostal, dini ve pornografik yayınlardan başka bir şey satılmamaktadır. Bu karamsar görünüm, "Bir Günün Şiiri", "Uçup Giden Geçmişten", "Don Guido" gibi şiirlere yansımıştır. Machado bu kentte, Ruhbilim, Düşün Tarihi, Mantık, Töre, Fizikötesi, Latince ve Yunanca gibi konularda yoğun çalışmalarını sürdürerek yarım bıraktığı öğrenimini bitirmek üzere sınavlara girer. Baeza yılları, Machado şiirinin dönüm noktalarından biri olur. İlkin içe dönük ve lirik, daha sonra ayakları yere basan, gerçekçi özellikleri yansıtan şiir, bu dönemde düşünsel bir yoğunluk kazanır.

1919 Segovia yılları başladı. Salamanca'ya tayin olmak isteyen Machado Segovia'ya atanır. Burada, işçilerin eğitimi için bir grubun öncülüğünde açılan Halk

Üniversitesi (*Universidad Popular*) girişiminde de yer alır, öğretmenlik yapar. Çok sonraları, 1950 yılında bu girişim, buradayken oturduğu konutu Antonio Machado Müzesi olarak düzenleyecektir.

1927 24 Mart'ta İspanyol Dil Akademisi'ne üye seçilir. İspanyol Yazını dersleri vermeye başlar. Bu dönem başarıların birbirini izlediği şanslı bir devir olur. Guiomar'la da burada tanışır. "Portre" şiirinde duygusal yaşamını "*Ne baştan çıkaran bir Mañara, ne Bradomin oldum / (...) beni koruyup rahatlatan birkaç kadını sevdim*" diye özetleyen Machado, Don Juan'lıktan çok uzak, kendi halinde biri olduğunu, karısı Leonor'ın ölümünden sonra bir de yasak aşka tutulduğunu sezdiriyor. Bir dönem düşsel bir kadın olduğu düşünülen Guiomar'ın, Pilar Valderrama adında, çocuk yaştaki karısının tersine, olgun denebilecek yaşlarda, belli bir eğitimden geçmiş, kültürlü bir ozan olduğu daha sonra ortaya çıkacaktır. Sevgilisi evli bir kadın olduğu için onun kimliğini gizleme gereği duyan Machado ona bu adı takar. "Guiomar" adının seçilme nedeni belki birçok yazınsal yapıtta geçen bir kişi adı olması, belki ünlü ozan Jorge Manrique'nin şiirlerinde hep söz ettiği karısının adı olması, belki de Pilar ile arasındaki ses benzerliğiydi (/Pilar/Giyomar/). Sonunda iki sevgili, İç Savaştan kısa süre önce Guiomar'ın Portekiz yolculuğu ve Machado'nun bir öbek aydınla birlikte Madrid'den ayrılmak zorunda kalmasıyla ayrı düşeceklerdir. Machado'nun karısı Leonor'a duyduğu sevecenlik, acıma, bir tür dinsel bağlılıktan apayrı nitelikteki bu sevgiden "Guiomar'a Şiirler" başlığı altındaki tutkulu dizeler doğmuştur.

1933 Madrid'e gelir. Bu dönem, topluma açıldığı, toplantı ve *tertulia*lara katıldığı, dergilere yazılar yazdığı etkin yıllar olur.

1935-36 1907-1908 ders yılında Soria'da başlayan öğretmenlik yaşamı sona erer.

1939 22 Şubat. Azize Leonor günü, İç Savaş nedeniyle evinden barkından, dostlarından uzaklarda, Fransa'da sürgündeyken ölür. "Portre" şiirinde derin bir sezgiyle önbildiği gibi: "*Son yolculuk günü gelip çattığındaysa / hiç geri dönmeyecek gemi yola çıkarken / Ben de yolculardan olacağım, bir iki parça eşyamla / yarı çıplak, denizin çocukları gibi.*"

Öldüğünde cebinden çıkan buruşuk bir kağıtta son yazdığı dize, yazılamamış bir şiirin ilk dizesi bulunur:

"*O mavi günler ve çocukluğumun o güneşi...*" (*Lázaro*, Tusón 1990:110)

Machado'nun başlıca yapıtlarını da bu akış açısından şöyle sıralayabiliriz:

1903 *Soledades* (Yalnızlıklar)

1907 *Soledades, Galerías y otros poemas* (Yalnızlıklar, Geçitler ve Öteki Şiirler)

Ozanın ilk evresinin ürünü olan bu şiirler, Machado'nun kendi iç dünyasına döndüğü ve bireysel kaygıların ağır bastığı bir dönemi yansıtırlar. Dış dünya betimlemeleri ozanın duygularını yansıttığı ölçüde yer alır şiirlerinde.

1912 *Campos de Castilla* (*Kastilya Kırları*)

Machado şiirinin ikinci evresi ozanın gözlerini dışa çevirdiği ve toplumsal benliğinin ayırdına vardığı dönemdir. Gerçeklikle, tarihsellikle elele veren ozan kabuğundan çıkar, toplumsallaşır ve bu toprakların insanlarıyla yüz yüze gelip, onlardan biri olarak aralarına katılır.

1917 *Poesías completas* (Tüm Şiirleri)

1924 *Nuevas Canciones* (Yeni Türküler)

Ozan üçüncü evresinde kısa, öz, dolaysız ve lirik bir söyleyişe yönelir; bir yandan da ussal, anlıksal benliği ağır basarak şiirlerine yansır.

1928 *Cancionero apócrifo* (Sözde Türküler)

Bu yapıtın ozanları Abel Martin ile Juan de Mairena, ozanın öteki kimlikleri olarak kafasında kurduğu iki sözde ozan, düşünür, sanatçıdır. Onların ağzından kendi dünya görüşünü, siyasal eğilimlerini, yazın ve sanat ilkelerini sunar okuruna.

Machado'nun şiirinde işlenen başlıca izlekler, etkisinde kaldığı geç coşumcu akımlardan ve aldığı eğitimden kaynaklanır. Ulusuna ve ulusunun insanlarına, doğaya duyduğu sevgi ile tüm insanların evrensel olarak paylaştığı, yeryüzünde ve toplum içinde varoluşa ilişkin sorunlar ilgilendiği başlıca konulardır.

Ozanı oluşturan yapıtaşları ve etkilendiği kaynaklarla eğitiminde Özgür Öğretim Kurumu'nun (ILE) çok önemli işlevi vardır.

1876'da Don Francisco Giner de los Ríos tarafından kurulan ve daha sonra, yetiştirdiği ozan, yazar ve düşünürlerle İspanyol yazınına ve düşünce dünyasına damgasını vuracak olan Özgür Öğretim Kurumu; Öğrenci Yurdu (*Residencia de Estudiantes*), Tarih Araştırmaları Merkezi (*Centro de Estudios Históricos*), Araştırma Geliştirme Birliği (*Junta de Ampliación de Estudios*) gibi birimlerden oluşan ilerici bir eğitim ağının odak noktasıdır.

Temel amaçları ve genel düşünsel dayanakları açısından Türkiye'deki Köy Enstitüleri deneyi ile koşutluk kurabileceğimiz ILE, bireye bütünleyici ve derinlemesine bir oluşum kazandırmayı amaçlıyor, yalnızca bilgi yığınlarını bellemenin ötesine geçen, uygulamaya ve doğrudan gözleme öncelik tanıyan gerçekçi bir öğretim veriyordu. Karma ve yercil (laik) bir öğretime dayanan ILE ayrıca öğrenciye gezi, seminer, tartışma, beden eğitimi ve spor etkinlikleri gibi ders dışı etkinlikler de sunuyordu. Sarmallanarak gelişen ders izlenceleri her yıl aynı derslerin gitgide yoğunlaşarak görülmesine olanak sağlıyor ve geleneksel sınav yaklaşımını baştan aşağı değiştiren yepyeni bir değerlendirme dizgesine olanak tanıyordu. Bu öğretim kurumunun önemi, İspanya'da o döneme dek Kilisenin tekelinde olan yüksek öğretim kurumlarına karşı, devrimci bir çıkışla bir seçenek oluşturmasıdır.

Bu kurumun etkilerinin elimizdeki şiirlerin izleklerine yansıdığını açık seçik görebiliriz. Genel olarak, '98

Kuşağı özellikleri de denebilecek bu izlekler doğa, yurt ve insan sevgisi, özgürlük ve umut inancı, emeğin ve eşitliğin yüceltilmesi gibi anlayışlardır.

Antonio Machado yaşamı boyunca onu yetiştiren Kurumun bir parçası olduğunu her fırsatta göstermiş, Kurumla çocukluktan kurduğu düşünsel yakınlığı ve gönül bağlarını hiç kopartmamıştır. Kimliğinin temel taşlarından biridir ILE.

Bu etki, Giner'in ölümü için yazdığı ağıt niteliğindeki şiirde apaçık görülüyor. Çalışma, umut, alçakgönüllük, laiklik, doğa sevgisi, geleceğin gücüne ve yaşamın sürekliliğine inanç gibi izleklerin yanı sıra, *Kastilya Kırları*'nın ilk şiiri "Portre"de kendi yaşamını anlatırken Machado'nun vurguladığı ILE öğretilerinin temel ilkesi, "*iyi insan olma*" (şiirdeki vurgu benim) çabasına bu ağıt şiirde de değinilir:

Nasıl çekip gittiğini ustanın,
o sabahın ışığı anlattı bana: üç gün oldu
kardeşim Francisco çalışmayalı.
Ölmüş olmasın?...Bildiğimiz tek şey
bıraktı gitti bizi,
ışıldayan bir yoldan, şöyle diyerek:
Beni iş güçle ve umutlarla dolu
bir törenle gömün.
İyi insanlar olun, *işte o kadar,*
ben sizlerin arasında
ne olduysam: Bir can.
Yaşayın; yaşam sürüyor,
giden gidiyor, gölgeler geçiyor,
yaşam kalanları önüne katıyor

ve yaşayakalan yaşamı sürdürüyor.
Örsler, çınlayın; çanlar siz susun!

Ve bambaşka, daha katıksız bir ışığa
yöneldi şafak ışığının kardeşi, işliklerin güneşi,
kutsal yaşamın o eski sevinci.
...Ah, evet, taşıyın dostlar,
bedenini onun dağlara doğru, mavi tepelerine
göz alabildiğine uzanan Guadarrama'nın.
Oradadır derin uçurumlar,
yelin türküler çağırdığı
yemyeşil çamlıklarla örtülü.
Soylu bir meşenin dibinde,
bırakın dinlensin yüreği,
kekiklerle örtülü, altın kelebeklerin
oynaştığı o topraklarda...
Orada düşlemişti usta, bir gün
İspanya'nın yeni baştan
bir kez daha çiçeğe duruşunu.

Özgür Öğretim Kurumu ILE'nin kurucusu
Francisco Giner de los Ríos'un ölümü üzerine
21.02.1915'te yazıldı.

Modernist mi, '*98 Kuşağı* mı? Machado'nun yazınsal kimliği konusunda eleştirmenlerinin çoğunlukla tartıştıkları bir sorudur bu.

Modernismo İspanya'ya Rubén Darío'nun tanıttığı bir akım. Gerçi Darío'nun kendi sözlerinden yola çı-

karsak "akımlar yoktur, ozanlar vardır", ama yine de Machado'nun yaşadığı devirde iki önemli eğilimin yazınla uğraşanları etkisi altına aldığını görüyoruz.

Diaz-Plaja bu çağın yazın kişilerini dört öbekte topluyor:

'*98 Kuşağı*ndan olanlar: a) Unamuno ile Ganivet; b) Baroja, Azórin, Maeztu ve Antonio Machado ve *Modernismo* yandaşları: a) Darío, Valle Inclan, Benavente b) Manuel Machado, Marquina, Villaespesa, Juan Ramón Jiménez ve M. Sierra. (De Luis, 1975:41)

Modernismo aynı '*98 Akımı* gibi bir tepki akımıdır. İspanya'da yüzyıl sonunda oluşan, 1898'deki askeri bozgunla doruğuna ulaşan bir siyasal, toplumsal, ekinsel bilinçlenmenin ve özeleştirinin sonucu olarak ortaya çıkan '*98 Kuşağı* nasıl bir geriye dönüşü ve öz değerleri yeniden değerlendirişi öne çıkarıyorsa, *Modernismo* da Avrupa'da sürmekte olan gerçekçiliğe karşı çıkan, duyumsal güzelliği, soyluluğu, öznelliği, gerçeküstü ve yabanıl öğeleri, kısacası ülküsel sanatı yüceltiyordu.

Gerçi ozanın kendisi *Kastilya Kırları*'nın ilk şiiri "Portre"de açıkça bu akımdan pek de etkilenmediğini öne sürüyorsa da, Machado'yu şiirinin başlangıcında yer yer *Modernismo* etkisi altında kalmış sayabiliriz:

"Güzelliğe hayranım, günümüzde güzelduyuya gelince, / Ronsard'ın bahçesinden güller dermişim, / yine bugünkü süsü püsü sevdim diyemem, / ne de o yenilikçi sevici kuşlardanım ben."

Çünkü ozanın Paris yıllarında etkisinde kaldığı kaynakların parnasizm, simgecilik gibi o yılların ekinsel ortamı olduğunu biliyoruz, bu devir şiirinde de bundan kaynaklanan izlekleri seçebiliyoruz.

Buna karşılık, çocukluğuna damgasını vuran eğitimin etkisinin, '98'lilik özelliklerinin tüm yapıtında baskın olduğu yadsınamaz bir olgudur. ('98 Kuşağına ilişkin bilgi için bkz. Işık, 1991: 149-161)

Diaz-Plaja, çağın belirleyici bu iki akımı arasındaki ayrımı *hüznün* tanımından yola çıkarak yapıyor. Modernistlerin hüzün anlayışı içkin ve karakaygıları andıran bir kişisel eğilim, bir tür *melâl* iken, '98 Kuşağının hüzün kavramı çok daha aşkın ve toplumsal bir karamsarlık olarak da nitelenebilecek bir yaklaşım. (De Luis, 1975: 45)

Bu iki akımın ayırt edici özelliklerini vurgulayan bir başka çarpıcı karşılaştırma da aynı konunun, aynı izleğin iki ayrı akımın temsilcisi iki ozan tarafından nasıl işlendiğine bakmak olacak.

İki küçük ayrıntı ozanların dünya görüşü ve bakış açısını ele veriyor.

Machado üçüncü sınıf vagonda yolculuk ediyor *("Ben tüm yolculuklarıma / -hepsi de üçüncü sınıf vagonumun / tahta sıralarında-, / bir iki parça eşyamla çıkarım")* ve yol arkadaşları sıradan, halktan kişiler (*"Karşımda paltosunu yaymış, / üstünde uykuya dalmış bir adam; / bir keşiş ve bir avcı / -ayakları dibinde yatan köpeğiyle-."*) (bkz. "Tren" ve "Bir Başka Yolculuk", *Kastilya Kırları*).

Oysa, Juan Ramón Jiménez başka bir dünyanın, birinci sınıf vagonların insanıdır. *("Bir başka istasyon daha! Gökten yağmur boşanmak üzere. / Kurşuni kanapeden ve kör camlardan, / bomboş otlaklar ve minicik köyler geçiyor / her birinde bir çan kulesi ile yeşil bir gömütlük.") Melancolía* (Karakaygılar) adlı kitaptaki

"Trende" genel başlığı altındaki "Pirenelerde Sabahlamak" adlı şiirinden yapılan bu alıntı, bakış açısının ve dolayısıyla tüm yapının nasıl değiştiğini sergiliyor. Juan Ramón'un bu yolculukta ilgisini çeken kişiler de Machado'nunkilerden bambaşkadır. *("Dalgın bir kadın, alabildiğine güzel, yarı çıplak sayılır, / bize hoşçakal diyor... hoşçakal!")*

Biri salt güzelliğin, şaşırtıcı, anlık ve inanılmaz olanın peşinde, öteki ülkesinin geçmişini, halkının köklerini irdeleyen, gerçekçi, sıradan insanların bu ülke için döktüğü emeklerin, çektiği acıların ayırdında ve ayakları yere basan, iki büyük ozan çağlarının iki önemli akımının, iki ayrı duyarlığın tanıklığını yapıyor. (De Luis, 1975: 131-134)

Machado kendi insanının sıcaklığını onların içinden bakarak anlatıyor, Jiménez gibi dışarıdan bakan, yüzeysel bakan bir gözlemci değil. Dolayısıyla, *Kastilya Kırları*, Machado'nun şiirinin doruğunu oluşturan bu başyapıt, aynı zamanda '98 ruhunun da bir bildirgesi sayılabilir.

İnsanı her değerin üstünde tutan yaklaşımıyla Kastilya insanının toplumsal-siyasal sorunlarıyla, duygularıyla, kötü yönetim ve adaletsizlik gibi olgularla uğraşır Machado.

Açıksözlü, dürüst, güvenilir ve özgürlükçü bir kişilik sergiler.

Kuşkucudur, somut, elle tutulur gerçeklerden ötesine inanamaz.

Kendisini "platonik cumhuriyetçi" diye niteler ve kendisi gibi düşünen Unamuno, Ortega ve Marañon gibi aydınlarla aynı dergilerde yazar, aynı bildirgelere imza atar.

Siyasal görüşlerini Kastilya için yazdığı tüm şiirlerde izleyebiliriz. '98 Kuşağının kökene dönüş ve tüm öz değerleri yeniden gözden geçirerek yurt insanının sorunlarını çözme kaygısı öne çıkar. Ozan sürekli olarak toplum için yazarın mı, eylem adamının mı daha yararlı olduğu sorusunu sorar. Şiirin hangi ölçüde eyleme dönüşebileceğini sorgular.

'98 Kuşağının dine eleştirel ve nesnel bakışını benimser. Bu yazarlar kapıldıkları öznel din duyguları ile nesnel din olgusunu, din kurumunu ayırdetmeyi biliyorlardı. Machado kendisinin sürekli olarak "tanrıyı bir bulutsu içinde aradığını" söyler. Bu bir dinsellikten çok varoluşçu bir arayış olsa gerek ve ozanın insanlık durumu karşısında kapıldığı endişe ve çözüm arayışını vurgulamakta. (De Luis 1975: 115)

Unamuno ile Machado'ya göre insanın verdiği iki kavga var: İlkin, düşlerde tanrı insana dönüp uyarıyor, "Dikkat!"; sonra da insan ona dönüyor ve bağırıyor, "Uyan!". Bu çekişme bir bilinmezle bitiyor, bilmek kuşkulanmaktır. Daha sonraki aşamada Machado, içindeki öznel tanrı düşüncesine varıyor. Abel Martin'in ağzından anlattığı tanrı ise dünyayı yaratan tanrı olmaktan çıkar, hiçliği yaratandır artık. Özetle, din Unamuno için nasıl şiirsel bir duygudan öteye gitmiyorsa, Jiménez için de dinsellik nasıl şiirsel olana eklenen bir anlamsa, Machado'nun tanrısı da düşlerin, bulutsuların içinde rast-

lanan, endişelerden çıkagelen, varoluş kaygılarıyla özdeşleşen bir kavramdır. (De Luis 1975: 120)

Machado'da Tanrı kavramı için "İberya'nın Tanrısı" adlı şiire bakabiliriz.

Ayşe Nihal Akbulut

Kaynakça:

Carr, Raymond, 1988, *Modern Spain, 1875-1980,* Oxford: OUP.

De Luis, Leopoldo, 1975, *Antonio Machado, ejemplo y lección,* Madrid: S.G.E.L.

Machado, Antonio, 1989, *Poesías Completas*, Madrid: Espasa Calpe.

Sanchez Barbudo, Antonio, 1989, *Los Poemas de Antonio Machado: Los temas. El sentimiento y la expresión,* Barcelona: Editorial Lumen.

Lázaro, Fernando, Vicente Tusón, 1990, *Literatura del siglo XX*, Madrid: Anaya.

ANTONIO MACHADO İÇİN YAKARI

Gizemli ve sessiz
gelir giderdi.
Öylesine derindi ki
gözü alırdı bakışları
Konuşması
bir, ürkekliğe çalar,
bir, yüceliğe dönerdi.
Düşüncelerinin ışığı
hemen hiç sönmez,
yanar dururdu.
Aydınlık saçardı, derinlikliydi
dürüst bir insan olduğundan.
Hem bin aslanın çobanıydı
hem de tüm kuzuların.
Fırtınaları yönetirdi, ya da
çıkagelirdi bal yüklü bir petekle.
Gizi ancak kendinden sorulacak
derin dizelerde anlatırdı
inanılmazlıklarını
yaşamın, sevdanın ve zevkin.
Eşsiz bir kanatlı ata binip bir gün
çekti gitti olanaksıza doğru.
Antonio için yakarıyorum tanrılarıma,
kurtuluşu için hiç durmadan. Amin.

Rubén Darío

Kastilya Kırları
Campos de Castilia
(1907-1917)

PORTRE

Çocukluğum, Sevilla'da bir avlunun anıları,
aydınlık bir bahçe limonların olgunlaştığı;
gençliğim, Kastilya topraklarında yirmi yıl;
geçmişim, anımsamak istemediğim bir iki şey.

Ne baştan çıkarıcı bir Mañara, ne Bradomin oldum
–zaten bilirsiniz kaba saba, özensizdir üstüm başım–
yine de kabullendim aşk tanrısının yolladığı okları,
sevdim, kol kanat gerip beni rahatlatan birkaç kadını.

Damarlarımda Jakobin kanı dolaşır,
ama dizelerim dingin pınarlardan kaynar;
öğretisini kullandıkça öğrenenlerden de çok,
ben, sözcüğün tam anlamıyla, iyi insanım.

Güzelliğe hayranım, günümüzde güzelduyuya gelince,
Ronsard'ın bahçesinden güller dermişliğim var,
yine de bugünkü süs püsü sevdim diyemem,
ne de o yenilikçi sevici kuşlardanım ben.

Abartılı tenorların romanslarını hor görürüm,
aya dönüp şarkı tutturan cırcır böceği korosunu;
ayırdetmek için sesleri yankılardan, durup
dinlerim olanca ses içinde yalnızca birini.

Klasik miyim, romantik mi? Bilmem.
Bıraktığım dizeler isterdim o askerin kılıcı gibi olsun:
ününü onu savuran erkek elinden alan o kılıç;
döven demircinin ustalığından değil yüceltilmesi.

Aynı yolun yolcusu olduğum o adamla söyleşirim
–Kendisiyle konuşan bir gün Tanrı'yla konuşmayı da
umar;
kendimle söyleşim bu can dostla sohbet,
insanı sevmenin gizini bana açan.

Uzun lafın kısası, borcum yok size benim;
yazdığım kadarını borçlusunuz siz de bana.
Kendi işime bakarım ben; kendi paramla karşılarım
beni örten giysiyi, oturduğum evi,
yediğim yemeği ve yattığım döşeği.

Son yolculuk günü gelip çattığındaysa
bir daha geri dönmeyecek gemi yola çıkarken
ben de yolculardan olacağım, bir iki parça yükümle,
yarı çıplak, denizin çocukları gibi.

DUERO KIYISINDA

Temmuzu ortalamıştık. Güzel bir gündü.
Ben bir başıma kayaların yarıklarına basarak
tırmanıyordum gölgelik köşeler arayarak, usul usul.
Ara sıra duruyordum alnımdaki teri kurulamaya
ve körüklenen göğsüme bir soluk aldırmaya;
ya da, hız verip adımlarıma, itiyordum bedenimi ileri
ve sağ yanıma yaslanmış, dayanarak
bir değneğe, çobanın yaslanması gibi sopasına,
yabanıl hayvanların yaşadığı sırtlara tırmanıyordum,
yüksek uçuşlu kuşların yuvalarına, ezerek ayaklarımla
keskin kokuşlu dağ otlarını –biberiye, kekik, adaçayı,
lavanta–.
Geçit vermez dağlara ateşten bir güneş iniyordu.

Geniş kanatlarıyla bir akbaba kırallar gibi süzülüp
tek başına geçiyordu göğün duru maviliğini.
Uzaklarda yüce ve sipsivri bir dağı seçiyordu gözlerim
ve yuvarlak bir yükselti, kabartma armalı kalkanı
dağın
ve külrengi toprak üstünde maviye çalan tepeleri
–dört bir yana saçılmış eski bir savaşçı zırhı–
Duero'nun kıvrımı, akar geçerken kıraç sıradağları,
ok atan savaşçının gerdiği yayı andırır
Soria'yı dolanan çemberi. –Soria bir kale burcudur,
Aragón'a dönüktür yüzü, Kastilya'nın kulesine–.
Gözüme ilişiyordu, ufka dizilmiş sıra sıra dağlar,
koyu gölgeli tepeler, meşeliklerle taçlanmış yamaçlar;
çıplak kaya kütleleri, ufacık bir otlak
merinosların yayıldığı ve bir boğanın
otlara çökmüş, geviş getirdiği çayırlık;
bir ırmak boyunda, saydam yaz güneşi ışıtıyor
yemyeşil kavak ağaçlarını,
ve sessizce, usulca geçmekte ta uzaklardan yolcular,
küçücük insancıklar –arabalar, atlılar, katırcılar–
geçiyorlar upuzun köprüyü bir yakadan ötekine
ve taş kemerleri altında köprünün
kararıyor gümüşten suları Duero'nun.
Duero nehri, bir baştan bir başa geçiyor
İberya ile Kastilya'nın meşeden yüreğini.

Ah! hüzünlü ve soylu topraklar,
yüksek düzlüklerin, çorak ve yalçın kayalıkların
toprakları,
karasaban değmemiş, susuz, ağaçsız kırların toprağı;
bitmiş tükenmiş kentler, bir hanı bile olmayan yollar,
ne çağıracak bir türküsü ne de ayak uyduracak
bir oyunu olan şaşkın köylüler,
bırakıp geride küllenen ocağı, düşerler yola
yönelerek uzun ırmakların gibi senin,
Kastilya, hep denize doğru.

Sefil Kastilya, dün egemen olan sen şimdi
paçavralarına sarınmış, aldırışsızlığınla hor
görüyorsun her şeyi.
Umutlu musun, uyuyor musun yoksa düşlere mi
daldın?
Dökülen kan anımsar mı kılıcın ateşlendiği ânı?
Yerinde durmaz hiçbir şey, akar, gider, koşar ya da
yoldan çıkar;
deniz de değişir, dağlar da, onlara bakan gözler de
değişir.
Geçip gitti mi dersin? Başıboş dolanır hâlâ kırlarında
hayaletleri
Tanrıyı savaşa üstün tutmuş bir halkın.

Bir zamanlar nice kaptanların anası olmuşsun
bugün analığısın ancak sıradan işçilerin.
Kastilya artık gün senin günün değil, nerede
Mio Cid Rodrigo'nun yeni hazineleriyle gururla
döndüğü
gün, armağan etmeye Valencia bağlarını Alfonso'ya,
nerede, serüvenlerinden yiğitliğine yiğitlik katmış
dönen
saraya, uçsuz bucaksız ırmakların ele geçirilmesini
ısmarlarken
askerlerin anası, savaşçılar ve onların başı gümüş ve
altın yüklü
göz alıcı kalyonlarıyla İspanya'ya dönmek zorunda
kalanlar,
tutsaklıkta kargaya dönen, kavgada aslan kesilenler
nerede?
Karnı manastır aşıyla doyan düşünürler
koca yeryüzünü geçilmez bilirler;
ve düşlerinde ulaşırsa kulaklarına, ta ötelerden bir
mırıltı,
Doğunun iskelelerindeki tacirlerin patırtısı,
umursamazlar, bir dönüp sorarlar yalnız, ne oluyor diye.
Ve zaten artık açmıştır kapılarını ardına dek savaş.

Sefil Kastilya, dün egemen olan sen şimdi
paçavralarına sarınmış, aldırışsızlığınla hor
görüyorsun her şeyi.
Güneş alçalmaktadır artık gökte. Uzaktaki kentten
kulağı okşayan bir çan sesi duyulur
–kiliseye yakarmaya gidiyor karalara bürünmüş yaşlı
kadınlar–.
Kayaların arasından çıkıverir iki güzel gelincik;
yüzüme bakar, uzaklaşır, kaçışır ve yine fırlarlar
ortaya, meraktan!... karanlık çökmektedir kırlara.
Ak yollara açılmıştır kapıları hanın
kararan kırlara ve bomboş taşlık alanlara.

İSPANYA TOPRAKLARI İÇİN

Çamlıkları ateşe veren ve yağmalanmış kalıntılarını
bir savaş ganimeti gibi koruyan, bu toprakların
insanları, vaktiyle kara meşeleri de har vurup harman
savurmuş,
bu dağların sarsılmaz meşeliklerini yerle bir etmişlerdi.

Bugün de yoksul evlatlarının baba ocağından
kaçışına tanık oluyorlar; fırtınaların
önüne katıp götürmesine, bereketli milini toprağın
kutsal ırmaklar boyunca denize doğru;
ve lanetli bozkırlarda ter döküp çalıştıklarına,
acı çektiklerine ve başıboş dolaştıklarına.

Kaba saba göçerlerin soyundan geliyor
yolların tozunu karartan ve güneşi altına boyayan
göçebe sürülerini, bereketli Extremadura'ya süren,
bu merinos sürülerini güden çobanların soyundan.

Ufak tefek, çevik, acılar görmüş, keskin bakışlı birinin
gözleri bunlar, içe göçmüş, güvensiz, değişken;
ve çizikler içindeki kuru yüzünde çıkık elmacık
kemikleriyle
birer tatar yayını andıran gür kaşlar.

Bu topraklarda ve köylük yerde adamın kötüsü çok olur,
hayvanca suçları işleyebilir, akıl almaz kötülüğe
düşebilir,
bozcıl iş tulumunun ardında çirkin bir ruhu gizler
yedi büyük günahın tutsağı olmuş bir ruhu.

Gözler hep kıskançlık ya da hüzünle bulanır,
kendi çıkarını kollar ve komşusunun kazancına ağlar,
ne kadersizliği kalır ne varsıllığın tadı çıkar, yazgısı,
kara bahtı vurur onu yerden yere, acıdan acıya.

Bu toprakların tanrısı kana susamış ve yırtıcıdır:
akşam çöktüğünde uzak tepelere,
bir okçunun devleşen karaltısını seçeceksiniz,
yayını geren koca bir at adam biçiminde.

Savaş düzlükleri göreceksiniz, çileli bozkırlar
–İncildeki cennet bahçesi buraları anlatmaz–
kartal yuvasıdır bu topraklar, bir parçasıdır gezegenin,
Kabil'in gölgesinin gelip geçtiği yerlerdir bunlar.

DÜŞKÜNLER EVİ

Düşkünler evi bu. Taşrada, yıllanmış bir yoksullar
yurdu,
koca bir ev, yıkık dökük, kararmış kiremitleri,
yazın keçisağan kuşları yuvalanır
ve kış geceleri kuzgunlar bağrışır çatısında.

Yüzü kuzeye bakıyor, iki kule iki başında,
eski kaleleri andırır, sefil bir yapı,
yer yer çatlak duvarlar ve kir içinde bir yıkıntı,
gün yüzü görmeyen bir kasvet köşesi. Yılların
yoksullar yurdu!

Ocak güneşi esirgerken cılız ışığını ondan,
çorak toprakları örtüyor hüzünlü aydınlığıyla,
beliriyor küçücük bir pencerede, akşam çökerken,
solgun, şaşkın ve hastalıklı birtakım yüzler,
dalıyor gözler sıradağların mor sırtlarına;
ya da dalıyor, beyaza kesmiş gökyüzünden,
bir çukuru örter gibi, soğuk toprağa inen apak kar
tanelerine,
soğuk toprağa sessizliği hiç bozmadan inen kar
tanelerine.

İBERYA'NIN TANRISI

Türkülerin anlattığı kumarbaz
silahtar gibi, bir *saeta* havası yakardı
İberya insanı, başaklarını doluya kırdıran,
ve güz yemişlerinin hasadını bozan Tanrı'ya,
ve "şükürler sana" yakarısı sunardı,
yarın kutlu ekmeğini verecek
çavdarının, buğdayının başaklarını
olgunlaştıran Tanrı'ya.

"Yıkımların Tanrısı,
hayranım sana çünkü umutluyum ve korkuyorum
çünkü:
yakarılarımla toprağa eğiliyor
seni yadsıyan ve sövgü dolu bir yürek.

"Tanrı! ekmeğimi aslanın ağzından koparttıran,
bilirim senin gücünü, kendi zincirlerimi tanırım!
Efendisi yaz bulutlarının
tarlaları yerle bir eden,
kurak sonbaharların efendisi,
gecikmiş donların,
olgun başakları sarmalayan yakıcı sıcakların!

"Gövermiş kırlarda açan süsenlerin Tanrısı,
koyunların yayılıp otladığı kırlarda,
kurtçukların dadandığı yemişlerin Tanrısı,
sağanakların yıktığı kulübelerin.

"Körükler soluğun ocaktaki ateşi,
ışığın olgunlaştırır sararan başakları, tat verir,
sertleştirir yeşil zeytinin çekirdeğini,
Ermiş Yahya gecesi, kutlu elin senin!

"Sensin efendisi, kısmetin ve yoksunluğun,
açık talihin ve kara bahtın,
varsılları kollar, tembelliği bağışlarsın onlara,
yoksullara yorgunlukla umudu!

"Hey Tanrı, Tanrı: avara kasnak gibi dönen
bir yılın çarkında görmüşüm tohum attığımı toprağa,
tıpkı riske atar gibi parasını kumarbazın,
talihin önüne öylesine bıraktığımı.

"Tanrı, bir babasın bugün, dün kan dökücüydün,
iki yüzün var biri sevgi, öç öteki,
kumarbazın yele bıraktıkları gibi gönderirim
yakarımı, seni yadsıyan sövgü ve yücelten övgümü!"

Sunaklarda Tanrı'yı aşağılayan,
yazgının çatık kaşını yok saymadı,
hem de deniz üstünde açılan yolları düşledi
ve dedi ki: Deniz üstünde yürüyen Tanrı işte.

O değil midir, Tanrıyı savaştan üstün gören
talihe, yazgıya yeğ tutan
topraklara yeğ tutan
denize ve ölüme yeğ tutan?

Tanrı ateşine sunmadı mı
İberya meşesi en iyi dalını,
kutlu sevgi ocağında tutuşup
tek bir aleve kessin diye Tanrı'yla?

Ama bugün... Bir günden ne çıkar!
Yeni yeni oluşan ocaklar için
çiçekli gölgelikler içinde bozkırlar da var,
yaşlı meşeliklerde körpe yeşil dallar.

Çoktandır beklemekte ana yurdum
yarsın toprağı, kabartsın diye karasabanın demiri
Tanrının tahılını ekecek toprak bulunur
dikenler, kengeller, dulavratotlarının dibinde.

Bir günden ne çıkar! Dün
yarına açılır, yarın sonsuzluğa,
İspanyol insanı, ne geçmişe ölü diyebiliriz,
ne yazılmış bitmiştir yarın – ne de dün.

Kim görmüş yüzünü İspanyol Tanrısının?
Yüreğim umutlar içinde
güçlü elini bekliyor İberya insanının,
yontup işleyecek Kastilya meşesine
boz toprağın küskün Tanrısını.

DUERO KIYILARI

Soria'nın ilkbaharı, kendi halinde
bir ilkbahar, saf bir tanrı kulunun düşü gibi,
sonu gelmez bir bozkırda yürürken
uyuyakalmış garip bir yolcunun düşü!

Sarıya çalan rengiyle uzanıyor kırlar
bir köylü kadının kaba saba eteği sanki
kadife otlaklar tozarmış, üstüne
bakımsız, sıska koyunlar yayılmış.

Sert ve soğuk toprakların
oraya buraya serpiştirilmiş yerleşimleri,
gün gelip esmer ekmeğimizi verecek olan
çavdar ile buğdayın baş verdiği yerler bunlar.

Ve ne yana dönsen taş, kaya,
çıplak ve kelleşmiş tepeler,
sürülerle kartalların toprağı,
üstünde çalılar ve fundalıklar,
dağ otları, böğürtlen, akdiken biten yerler.

Ah! Değerbilmez ve güçlü toprakları ülkemin!
Kastilya, şu bitik kentlerin senin!
Kasvetli yalnızlıklarını dolduran
o buruk karakaygılar!

Eril Kastilya! küskün topraklar,
bahtını hor görüp küçümsersin, Kastilya,
acılarla kavgaların toprağısın, Kastilya,
ölümsüz topraklar, ölümün toprağı Kastilya!

Akşam çöküyordu, kayarken kırlar güneşin
altından ve karanlıklar inerken gezegene,
mor bir küre gibi doğuyordu
güzelim bir ay, sevdiceği ozanın.

Güvez moru gökyüzünde
ışıl ışıl bir yıldız yanıyordu.
Gitgide kararan hava alnımı okşuyor
ve kulaklarıma erişiyordu suyun mırıltısı.

Kurşuni ve külrengi yamaçlar,
seyrelmiş meşe öbekleri arasından
ve kireçli kel kayalıklar boyunca akarak
köprünün sekiz ayağına saldıracaktır
soğuk Kastilya bozkırını yarıp geçen ırmak ana.

Ah Duero, durmaz akar suların
ve akacaktır durmadan, dağları belleri aşarak,
eritirken ocak karlarını mayıs güneşi
ve bir yandan tepeleri altüst ederken
kar, boran ve fırtınalar,
ve parlarken bir boru sesiyle
güneş, külrengi bulutların gerisinden!...

Peki, o eski devirlerin romansları
kıyılarında gezinen ozanın düşü müydü yalnızca?
Akıp duracak mı dersin, denize doğru, Duero,
senin gibi sonsuza dek, Kastilya?

MEŞELER

Kastilya meşelikleri
yamaçları, yüksekleri,
tepeleri ve sırtları
örtmüş kara diken çalıları,
meşeler, bozcıl meşeler;
hem alçakgönüllü hem güçlü!

Doldururken her yanı sizler
baltalar işler göynüklerde,
kimsecikler yakmaz mı ola
size övgü türküleri meşelikler?

Meşe savaştır, meşe
yiğitliği söyler, gözüpekliği;
gözüdönmüşlüktür hiç sarsılmayan,
burulmuş, dolaşık dallarıyla;
pırnaldan daha serttir adi meşe,
daha dayanıklı,
daha yüksek, daha soylu, beyefendi.

Yüce meşe sanki
kafa tutmaktadır ve düğüm düğüm
bedeni bir atletinki gibi sapasağlam,
dimdik yükselerek, sımsıkı
kök salar, yerleşir toprağına.

Çam ağacı denizdir, göktür
ve dağ: gezegenimiz.
Hurma ağacı çöldür,
güneş ve ta ötelerdir:
susuzluk: buz gibi bir pınar
düşlere giren, bozkır ortasında.

Kayınlar söylencedir.
İnsan, eski kayınlarda,
işlenen suçların, verilen kavgaların
tüyler ürpertici tarihini okumuştur.

Kim bakabilmiş irkilmeden
çamlar arasında bir kayın korusuna?
Telli kavaklar ırmak boyudur,
baharın telli sazları, titrek kavaklar,
yanı sıra çağıldayan ırmağın,
akan giden, kaçışan suların,
capcanlı ya da usuldan,
ya burgaçlarla dökülen savrularak,
ya da durgunlaşıp yayılan suların.
Dur durak bilmez ürpertisi
titrek kavağın, ırmak suyuna öykünür,
çağıldayan gümüş dalgalara.

Yaraşır karaağaçlar parklara
iyi ağaçlarıdır bahçelerin,
görmüş geçirmişlerdir
oyun oynayışımızı, kumralken saçlarımız,
sonra karlar düştüğünde bu saçlara,
oturup düşüncelere dalışımızı.

Elma ağacı meyvesi gibi
elma kokuşlu olur,
okaliptüsün baş döndürür
yaprağı, çiçeğindendir
portakalın iç açan baygın soluğu;
bağ bahçe kenarında büyür
incelikli, çelebi
serviler, kara gölgeli ve dimdiktirler.

Ya sende ne var, kara meşesi
kırların?
renksiz dalların
gövermemiş kırlarda,
külrengi gövdende
ne bir kıvraklık ne yücelik,
zora başvurmayan gücünle,
sarsılmazlıktır boyun büküp duruşun.

Yayvan ve toparlacık tepende
gözü almaz hiçbir şey
ne nefti yaprakların
ne limoni çiçeklerin.

Ne bir hoşluk var duruşunda
ne de kibir, ne savaşçısın,
ne bir yırtıcılık
bezer halini tavrını.
Dimdik kök salıp dosdoğru yükselirsin göğe ya da
bel verirsin bir yana o kendi halinde duruşunla;
boyun eğmezsin yaşamın yasasından başkasına,
bu yasa, ne yapıp edip sürdürmektir yaşamı.

Kırların benimsediği,
has ağacım dediği sensin, bozcıl meşe.
Bir, güneşin alnında kirece kesmişsin
bir, dona çeker hava sen direnirsin,
boğucu sıcaklara, dondurucu ayaza,
ağustosa, ocağa,
karda boranda tozan tanelere,
ip gibi inen sağanağa,
göğüs geren sensin dinelerek ayakta,
yıkılmaz, soylu ve iyisin;
ah sen! sapasağlam ve erinç içinde,
doğanın değişmez meşesi
kara meşeliklerin ağacı
Aragon sınırlarının
Pamplona doruklarının,
savunma hatlarının ağacı;
Extremadura meşeleri,
Kastilya meşeleri, İspanya'nın temeli,
düzlüklerin meşeleri,
meşeleri yamaçlarla dağların;
pınarlarından yeni kaynamış Duero'nun
dolanıp aktığı yüksek yaylaların,
Tajo'nun yılan gibi kıvrılarak
geçtiği Toledo topraklarının meşeleri;
denize yakın meşeler
–Santander'dekiler–, meşeler,
terslenen, hırçın meşeler
Kastilyalının çatık kaşı gibi,
Kordoba'da Mağriplisiniz,

ve Madridliler siz,
buz gibi Guadarrama'nın alt yanında
öylesine güzel, öyle koyu gölgeliksiniz ki
Kastilyalı küskünlüğünüzle
doğru yola sokarsınız,
boş gururu ve gösterişi
ve görkemli incelikleri.
Bilirim hepsini,
meşeleri
kırların, resimlerinizi yaparlar zarif
tazılarla ve saf kan yarış atlarıyla
en seçkin fırçalar,
ve en soluklu ozanlar
şiirler düzer adınıza, türkü yakarlar,
kulaklarınızı sağır eder
soylu avcıların tüfekleri;
ama sizden başkası değil bu kırlar, bu od ocak,
sizlersiniz kol kanat geren gölgeleriyle,
bu iyi insanlara, temiz köylülere,
üstbaşları kurşuni kaba bezden,
odununuzu kesip taşıyan,
elleriyle.

"SEN MİSİN O, GUADARRAMA, ESKİ DOSTUM"

Sen misin o, Guadarrama, eski dostum,
kurşuni ve ak dağ sırası,
Madrid akşamlarımın dağı,
maviliklere çizilmiş bir resim gibi gördüğüm?

Kuytu ırmakların yarıkları arasından
ve sivri tepeler boyunca,
binlerce Guadarrama ve binlerce güneş
gelir yanımsıra, atıma binmiş,
dalarken ben senin derinliklerine.

Balsain yolu, 1911

NİSAN ERDİ YAĞMURLAR İNDİ

Nisan erdi artık, yağmurlar indi.
Yel esiyor, bulutlandı hava,
bulutlarla bulutlar arasında
çivit gök yama yama.

Su ile güneş. Süsenler ışıldar.
Ötelerde bir bulutta
zikzaklar çizmekte
sarı bir şimşek.

Pencereyi yağmur dövüyor
ötüyor camlar tıkırdayarak.

Tülden bir perde gibi tozan
yağmurun sisi ardında
seçiliyor yemyeşil bir çayır,
ve bir meşe gözden siliniyor,
yitip gidiyor külrengi bir dağ.

İp gibi inen bir sağanak
filizlenen eğrelti yapraklarını eğip
bozbulanık dalgalarına karışıyor
ağırdan akan Duero sularının.

Yağmur iniyor bakla tarlalarına
boz renkli ekili düzlüklere;
güneş vurmuş meşeliklere,
yollarda gölcükler.
Yağmur ile güneş. Bir kararıyor
kırlar, bir aydınlanıyor;
bir yamaç gözden yitiyor oracıkta,
buracıkta bir tepe beliriyor ansızın.

Bir ışıltı, bir gölgelik,
tek tük evler uzaklarda
tek tük kuleler.

Ufuklara yaslanmış kurşuni dağlara
savruluyor sürüler halinde
pamuk gibi külrengi bulutlar.

DELİ

Hüzünle ağırlaşmış bir akşamüstü ve
tatsızlığı çökmüş yemişsiz bir güzün toprağa,
çorak ve tükenmiş kullanılmaktan,
*kentaurus*ların gölgeleri
kol gezmekte başıboş yollarda.

Kurak bozkırda bir yol boyunca
sararmış kavaklar arasında
bir başına gölgesi ve çılgınlığıyla
gidiyor deli, çığlık çığlığa.

Uzaklarda kasvetli bozkır görünüyor,
dikenlik ve çalılık bürümüş tepeler
ve eski meşeliklerin kalıntıları
bezemiş tepelerini inişli çıkışlı sıradağların.

Deli bağırıp çağırıyor
bir başına gölgesi ve kuruntusuyla.
Korkunç ve ürkünç görünümü;
bir deri bir kemik, kir pas içinde,
horlanmış, kazınmış saçları,
hummalı gözleri
ışıtıyor incelmiş yüzünü.

Kentten kaçıyor...zavallı kötülükler,
sefil erdemler ve uğraşları
bıkkın yoksulların ve alçaklıkları
miskin tüccar takımının.

Yaradanın kırlarında yol alıyor deli.
İskeleti çıkmış ve suyu çekilmiş toprağın ötelerinde
–pas kırmızı ve kül kurşuni–,
ötelerde bir yerlerde seçilmekte bir süsenin düşü.

Kentten kaçıyor. Kentli bıkkınlığından!
–hüzünlü eti bedenin, tini iblisçe alçak!–

Trajik bir acıdan değil
parçalanması ve kırıklığı bu gezgin gönlün,
bilinmedik bir günahın çilesini dolduruyor: uzgörü,
korkunç uzgörüsü aptalın.

RESME DÖKÜLMÜŞ DÜŞ

Erken seyrelmiş saçlar, açılmış
parlıyor kafa, sert çizgili alnın üstünde;
pürüzsüz, solgun bir tenin saydamlığından
görünüyor düzgün yontulmuş kafatası.

Çene sivri ve çıkık elmacık kemikleri
sert, belirgin çıkıntılar yüzde;
bir Floransalının düşlediği dudaklar
alışılmadık lekelerle gövermiş.

Bir gülümsemeyi andırırken ağzın duruşu,
gözler geleceği deliyor
kederden kısıldıkça ufalmış,
bakışı ve görüşü derinlere dalmış, direngen.

Eski bir kitap duruyor masada
elini koyuvermiş dalgınca üstüne.
Resmin en dibinde, gerilerde bir yerde,
uykuya dalmış bir altın öğle sonrası, aynada.

Menekşe rengi dağlar
ve dumana çalan çalılıklar,
ermişlerle ozanların gönül verdiği topraklar,
sürülerle akbaba ve kartalların yuvası.

Açık balkon kapısından ak duvara
vuruyor portakal bir gün ışığı,
tutuşturuyor havayı, köşede unutulmuş
savaşçı zırhını sarmalayan alacakaranlığı.

BİR KATİL

Sanığın daha sakalı bitmemiş solgun yüzünde.
Yanıyor göz çukurlarında ışıldayan iki kor
ve başkaldırıyor yüzündeki çocuk maskesine
ve inançlı bir uysallığı sergileyen duruşuna.

Papaz okulunun karanlıklarından getirmiş
efendi edasını ve alışkanlık edinmiş
ya yere indirir gözlerini ya da çevirir dua kitabına.

Suçluların anası María'ya
adamış kendini,
dinbilim öğrencisi Burgos'ta
Fransiskenlerin yoluna girmiş.

Korkunçtu işlediği suç. Günün birinde bıkıp
o derinlikli, tanrısal metinlerden
ağırlığını duydu sırtında yitirdiği zamanın,
doğrultmaya çabalarken Latince devrik tümceleri.

Bir gün güzelim bir kıza tutuldu
başını döndürdü birden, sevda
üzümlerin altın renkli suyu gibi
ve kıpırdanıp uyandı içindeki doğal yırtıcılık.

Düşlerinde gördü ana babasını–
orta halli çiftçiler– ateşin kızıl
yalımları ışıtıyor esmer köylü yüzlerini.

Mal mülk kendine kalsın istedi. Kendi
bahçesinin vişneleri, cevizleri, yemyeşil ve gölgelik,
yazın ambarları tıka basa dolduran
altın renkli başakları ak buğdayın.

Ve düştü aklına duvarda asılı
balta, ışıl ışıl yanan ve yeni bilenmiş,
budanmış meşe dallarını
oduna döndüren güçlü balta.

Sanığın karşısında, uzun eski cübbelerine
sarınmış, yas tutmakta sanki yargıçlar
sıra sıra dizilmiş karanlık yüzlü çatık kaşlı
köylü yüzleri: karar verecek jürinin üyeleri bunlar.

Savunma avukatı uzun bir nutuk çekiyor,
vurarak yumruğunu kürsüye ara sıra,
yazıcı kağıda döküyor söylenenleri bir acele
savcı kulak verirken, ilgisiz olup bitene,
savunma yüksek sesle vurguluyor kimi noktaları
ve yineliyor gözden geçirip davanın gidişini
ve parmaklarıyla ovuşturuyor, altın çerçeveli
gözlüğünün pırıl pırıl camlarını.

Bir mübaşir şöyle diyor: "Çaresi yok, doğru
    darağacına",
gencecik kargacık bağış diliyor.
Astığı astık kestiği kestik bir halktır bu oysa,
bekçisidir kötüleri cezalandıran bükülmez adaletin.

SONBAHAR SABAHI

Julio Romero de Torres için

Bir yol uzayıp gitmekte
kurşuni kayalıklar arasında,
ve gösterişsiz bir çayırlık
kara boğaların otladığı. Böğürtlen, funda, ak çiçekli
ladenler.

Islaktır yerdeki toprak
kırağı damlalarından,
ve kavaklık altın rengine boyanmış,
ırmağın kıvrımında.

Menekşe dağların ardından
ilk kızıllığı sökmekte tanın:
tüfeğini sırtına vurmuş,
sivri kayalıkların arasından, yol almakta bir avcı.

TREN

Ben, tüm yolculuklarıma
–hepsi de üçüncü sınıf vagonumun
tahta sıralarında–,
bir iki parça eşyamla çıkarım.
Gece vaktiyse eğer,
pek uyku tutmadığından,
ve gündüzse, geçen
ağaçlara bakmak için,
trende hiç uyumam ben,
ve yine de, hoşnutum halimden.
Uzaklaşmanın tadı yok mu!
Londra, Madrid, Ponferrada,
birbirinden güzel... uğranacak durak.
Canını sıkan insanın varmaktır.
Sonra, tren giderken
düşlere salar bizi;
nerdeyse unutuveririz
bindiğimiz o sütçü beygirini.
Yolları su gibi bilen
minik kuş!
Neredeyiz biz?
Nerede ineceğiz hepimiz?
Karşımda güzelim bir
rahibe gidiyor!
Yüzündeki huzurlu duruş
acılara
sonsuz umut salıyor.

Ve düşünüyorum: İyi insansın;
çünkü söylemişsin sevgini
İsa'ya; çünkü istemiyorsun
anası olmak günahkârların.
Ama sen yine de
anasın,
tüm kadınlar arasında kutlu
erden anasın.
Yüzünde bir tanrısallık var,
keten başlığın altında.
Yanakların
–o sapsarı güller–
pembeydi bir zamanlar, ve üstelik,
yanan bir ateş vardı içinde;
ve bugün, Haçla evlisin,
artık ışıksın sen, yalnızca ışık...
Güzel kadınların hepsi
senin gibi genç kızlardı,
bir manastıra kapanan...
Ve benim sevdiğim kız
kaçacak korkarım
berber çocuğun tekine!
Tren gidiyor hiç durmadan,
makinalar soluyor,
boğmaca olmuş öksürüyor.
Savulun hepiniz, geliyoruz, şimşeğiz biz!

YAZ GECESİ

Güzelim bir yaz gecesi.
Yüksek yüksek evler
yıllanmış köyün geniş meydanına bakan.
balkon kapıları açık ardına dek.
Enine boyuna uzanan ıssız dörtgende
taştan kanapeler, şimşirlerle akasyalar
karşılıklı vuruyor
kara gölgeleri yerdeki ak kumlara.
Tam tepede ay ve karşı kulede
ışıklandırılmış saat yusyuvarlak.
Ben de dolanıyorum bu yıllanmış köyde
yapayalnız, tıpkı bir hayalet gibi.

DİRİLİŞ YORTUSU PASKALYA

Bak: yaşam çemberi çizer
yeşillenen kırlarda gökkuşağını.
Sevdiceğinizi arayın kızlar,
taştan akan çeşme başında.
Burada çağlar şen şakrak ve
akar gider sular, burada dillenir
yaşanan sevdaların öyküleri.
Gün olup, sizin kollarınızdan bakmaz mı
o gözler ilkbahar güneşine,
ışıklara kapalı gelip dünyaya,
giderken görmez olan o gözler?
Gün olup, göğsünüzden süt emmez mi
yarın toprağı işleyecekler?
Ah işte, ant edin bu pazar gününe
çiçeğe durmuş anacıklar, yenilenen içinizle.
haşin ananızın sunduğu bu gülücüğü tadın.
Güzelim yuvalarına yerleşmiştir artık
leylekler ve yazmaktadırlar kulelerin
üstüne ak çengelden yazılarını.
Kayalıklarda zümrüt gibi yanar yosunlar.
Meşeler arasında kara boğalar
koparıp çiğner yeni biten otları,
ve koyunları yayan çoban
bırakır dağlarda boz abasını.

SORIA KIRLARI

I

Çorak ve soğuktur Soria toprağı.
Çıplak tepeleriyle sıradağlarını,
yeşil çayırlıklarını, kül rengi sırtlarını
dolanır ilkbahar
buram buram kokan otlar arasına
minicik ak papatyalarını bırakarak.

Toprak canlanmamış, kırlar uykudadır.
Nisan başında karlıdır
Moncayo sırtları;
yolcu atkısına gömmüş ağzını boğazını,
yürür gider, çobanlar bürünmüş
upuzun kepeneklerine dolanır.

II

İşlenmiş tarım toprakları,
bezden boz yamaları andırır,
bahçecikler, kovan yerleri, parça parça
koyu yeşillikler, merinosların otladığı,
kurşuni kayalıklar arasına, tohumunu saçarlar
günahsız Arkadya'nın mutlu düşünü.
Uzaklarda, yolun ordaki kavakların
kaskatı dalları sanki tütmektedir
tirşe rengi buhar gibi–yeni filizlenen yapraklar–
ve koyakların yarıklarında, sarp dere yataklarında
çiçeğe durmuş böğürtlenler aka çalmaktadır,
ve yerden mis kokulu menekşeler fışkırmaktadır.

III

Kırlar inişli çıkışlıdır, bükülüp giden yollar
boz renkli eşeklere binmiş yolcuları
bir bakarsın, gözlerden saklar,
ardında kızıllanan akşam
bir bakarsın, yükselir ufukta çizgileri köylülerin,
günbatımının gerdiği altından beze lekeler düşer.
Ama bir sırta vurup yolu, göz atarsan kırlara,
kartalların yuvalandığı doruklardan aşağı,
her yan yanardöner, çelik ve kızıldır,
kurşuna çalan düzlükler, gümüşten tümsekler,
pembeye kesmiş karlı doruklarıyla
menekşe rengi tepelerin sardığı.

IV

Ufuklara yaslanmış çizgileri kırların!
Ağır aksak toprak süren bir çift öküz
bir tepenin başında, sonbahar gelip çatmakta,
ve boyun eğmiş kara kafalar arasında
ağır boyunduruğun yüküne,
hasırdan ve katırtırnağından bir sepet sallanmakta,
bir bebeğin beşiği bu; yürümekte
karasabana koşulu çift öküzün ardından
toprağa eğilmiş bir adam,
ve bir kadın, açılan arıklara
tohum atmakta.
Kızıl ve alaz bir bulutun altında,
gün batımının akışkan ve yeşilimsi altınında
gölgeler devleşmektedir.

V

Kar. Kırların ortasındaki handa
içinde odunların tüttüğü ocak görünür
ve üstünde, kaynayan aşın fokurdadığı kazan.
Poyraz, kaskatı donmuş kırları dolanır,
savurur ak çevrintilerde
sessiz karı.
Kırlara ve yollara düşen kar,
sanki bir gömütü örtmekte.

Yaşlı biri titreşerek öksürür
sığınmış ateşin başına; bir yün öbeğini
eğirir durur yaşlı kadın, kız diker
yeşil kurdeleyi şarabi bez fistanına.
Ana babasıdır yaşlılar bir katırcının,
bu ak toprağın üstünde yol alan,
ve sonra bir gece yolunu, izini yitirip
dağın karlarına gömülen.
Ateşin çevresinde boş bir yer kalır geriye,
ve alnında yaşlı adamın, yaslı bir çizgi
hüzünlü bir şerit gibi
–bir kütüğe inen balta izi gibi–
Yaşlı kadın kırlara dikmiş gözünü, sanki duymakta
karda ayak sesleri. Ne gelen var ne giden.
Yanıbaşlarındaki anayol ıpıssız,
ıpıssız evin çevresindeki kırlar.
Kızın aklında yeşil çayırlarda
öteki kızlarla koşup oynayacağı
mavi ve altın rengi günler,
ak papatyalar büyüdüğünde.

VI

Soğuk Soria! *saf Soria,*
Extremadura'nın başı,
savaşçı kalesiyle,
yıkık dökük, Duero kıyısında;
sefil duvarları
ve kararmış evleriyle!

Ölü kenti efendilerin,
askerlerin ve avcıların;
kapıları armalı
yüz göbekten soyluların,
aç köpeklerin kenti,
bir deri bir kemik, dokunaklı köpeklerin,
durmadan üreyen
kasvetli sokak aralarında,
ve geceyarıları ürüyen,
kuzgunlar öterken!

Soğuk Soria! Çanı
Yüksek Mahkemenin biri vuruyor.
Soria, Kastilya kenti,
ayın altında ne güzel duruyor.

VII

Gümüş kaplı tepeler,
boz yükseltiler, mavi-mor kayalıklar,
Duero'nun gelip geçtiği
yay gibi kıvrılıp
Soria'yı sararak; karanlık meşelikler,
sarp taşlıklar, başı çıplak sıradağlar,
ak yollar ve kavakları ırmak boyunun,
Soria akşamları, gizemci ve savaşkan,
bugün sizin için, yüreğimin en derininden
hüzün duymaktayım,
sevda olan bir hüzün! Soria kırları,
sanırsınız oralarda kayalar düş görür,
gelin benimle! Gümüş kaplı tepeler,
boz yükseltiler, mavimtrak mor kayalıklar.

VIII

Geri geldim, altından kavaklara bakmaya,
San Polo ile San Saturio arası Duero
kıyısı boyundaki yolun kavaklarına,
eski kent duvarlarının ardında
Soria'nın –savunma kulesi
Aragón'a karşı, Kastilya toprağında–.

O ırmak boyu kavakları, eşlik eder
kuru yaprakların çıkardığı sesle
suyun sesine, yel üfürünce,
kabuklarında,
adlarının başharfleri kazılıdır
sevdalıların ve sevdalarına
düştükleri tarihler yazılıdır.
Sevda kavakları, dallarınız
sizin dün bülbül yüküydü;
ilkbaharın buram buram yelinde
çalgı olacaksınız yarın kavaklar;
Sevda kavakları su boylarının;
akan, geçen, düş gören suyun,
Duero boylarının kavakları,
benimle gelin, yüreğim alır götürür sizi!

IX

Evet, evet! Benimle gelin, Soria kırları,
dingin akşamlar, menekşe tepeler,
ırmak boyundaki kavaklıklar, yeşil düşü
boz göğün ve boz toprağın,
buruk karakaygısı
bitik kentin.
Gönlüme dokundunuz,
yoksa zaten en derinlerinde miydiniz?
Göçer yaylalarının insanları
eski Hıristiyanlar gibi Tanrı'yı kollayın,
İspanya'nın güneşi doldursun içinizi
mutlulukla, ışıkla ve varsıllıkla!

ALVARGONZÁLEZ TOPRAKLARI

Ozan Juan Ramon Jimenéz için

I

Alvargonzález delikanlıydı,
sahibiydi büyükçe bir çiftliğin,
başka yerlerde buna
hali vakti yerinde derler, burada bolluk,
Berlanga'daki panayırda
tutuldu bir genç kıza
ve aldı onu karılığa
varmadan yılına tanışmaları.
Düğün dernek kuruldu, kuş sütü eksikti,
bugün hâlâ dilinde görenlerin;
dillere destan kırk gün kırk gece
yaptığı düğün Alvar'ın köyünde;
davul, tulum, dümbelek
flütler, gitarlar her türden,
fişekler Valensiya usulü
Aragon dansları,
bundan âlâsı can sağlığı.

II

Erdi muradına Alvargonzález,
mutlu oldu, sevdi toprağını,
üç oğlu doğdu,
köy yerinde varsıllıktır bu,
ve büyüyünce koydu birini,
başına bağın bahçenin,
ötekini koyun gütmeye
ve en küçüğü Kiliseye.

III

Rençber takımı içinde
Kabil kanı taşıyan çok olur,
bu çiftçinin de evinde ocağında
kol geziyordu kıskançlık.

Büyük oğullar evlenince
iki gelin geldi Alvargonzálezler'e,
daha torun bile vermeden gelinler
ikilik soktular eve.

Köylünün doymazlığı diker
gözünü ölümden sonra gelecek mala,
elindekinin tadını alamaz olur
aklına giren miras derdine.

En küçük oğul, Latinceye
yeğledi güzel kızları,
kafasının içini süslemektense;
çıkarıp astı bir gün papaz cübbesini
ve çekti gitti uzak diyarlara.
Ağladı anası ardından ve babası
hayır dua okudu, verdi mirastan payını.

IV

Alvargonzález'in kederli
alnında artık çizgiler yer etmiş,
sakalına ak düşmüştür, gümüşlenmiş
kara mavi gölgesi yüzünün.

Bir sonbahar günü sabah erken
evinden çıktı bir başına,
katmadı yanına tazılarını,
çevik av köpeklerini;

kederler içinde, düşüncelere dalmış
bir dolanıp altın rengi kavaklığı,
uzun uzun yürüdü; sonunda
başına vardı duru bir pınarın.

Uzandı toprağa, serdi
sırtındaki abayı bir taşın üstüne
ve yanıbaşında o pınarın daldı
derin bir uykuya ninnisiyle suyun.

GÖRDÜĞÜ DÜŞ

I

Ve gördü düşünde Alvargonzález,
Yakup'un gördüğünü, bir merdiven
yerden göğe yükselen, ve çalındı
kulağına ona seslenen bir ses.
Ama yün eğiren periler,
sokuşturmuşlar ak yapağıyla,
altın yumaklar arasına,
kara yünden bir çile.

II

Üç çocuk oynuyormuş
kapısında evinin;
iki büyüğün arasına dalıyormuş
kara kanatlarıyla bir karga.
Karısı çocukların başında, dikişi elinde,
ve ara sıra, ağzında bir ezgi gülümsermiş.
–Oğlum, yavrum, durun, susun– dermiş.
Oğulları bakar susarmış.
–tepeye çıkın da, hadi oğlum,
gece bastırmadan,
getirin çalılardan bir kucak
güzel bir ateş yakacak.

III

Alvargonzález'in ocağı başında
destelenmiş odunlar;
ateşi yakmak istemiş en büyük oğul
ama tutuşmamış bir kıvılcım bile.
–Baba, ateş alışmıyor, bu çalılar ıslanmış.

Kardeşi varmış, yardım etmeye
ve meşe kütükler üstüne
yongalar dallar atıyormuş;
ama boğup söndürürmüş küller ateşi.
En küçük oğul elvermiş ve yakmış,
mutfağın kararmış bacası altında
evi baştan başa aydınlatan koca bir ateş.

IV

Alvargonzález kucaklayıp
kaldırmış kollarında en küçüğü
ve dizleri üstüne oturtmuş;
–Senin ellerin yakıyor ocağımı;
gerçi en son doğansın
ama başta geliyor sevgin.

İki büyük uzaklaşmış köşe
bucak düşün kıyılarına.
İki kaçağın arasında
ışıldamaktaymış demirden bir balta.

İŞTE O GECE...

I

Çıplak düzlükler üzerinde,
dolunay, koca bir küre gibi,
batan günün kızıllığı vurmuş
erguvan bulutlar geçer üstünden.
Alvargonzález'in oğulları
suskun yürümekte,
görürler uyuyan babalarını
uzanmış o duru pınar başında.

II

Babanın çatık kaşları, fırtınalarla alt üst
ediyor yüzünü, asık suratını karanlık bir
yarık gibi geçiyor boydan boya,
tıpkı bıraktığı iz gibi baltanın.
Düşünde oğullarını görmekte,
oğullarının onu bıçakladığını;
ve görüyor uyandığında
düşünün gerçek olduğunu,
düş değil başına geldiğini.

III

Pınarın başında cansız
yatıyor Alvargonzález.
Dört bıçak yarası bedeninde,
böğründe ve göğsünde,
oluk gibi kanıyor,
bir de balta inmiş boynuna.
Köylünün marifetini
anlatıyor akıp giden duru su,
beri yandan, iki katil
kaçıyor kayınlıklar içine.
Kara Göl'e varıyor, kaynağının
alt başında Duero ırmağının,
sürüyüp ölü bedeni, kanlı
bir iz bırakarak artlarında;
gizleri saklamakta üstüne yok bu gölün,
ayaklarına bir taş bağlayıp
yuvarlayıp atıyorlar ölüyü
derinliklerine bu dipsiz gölün.

IV

Alvargonzález'in abası
o pınarın başında bulundu,
ve kayınlığa giden yolda,
kanlı bir iz görüldü.
Kimse çıkmadı köyden göle
yaklaşacak denli gözüpek,
boşa çaba olurdu gerçi,
dipsizdir bu göl zira.
Bir gezgin satıcı, yolu
düşmüş bu topraklara,
Dauria'da suçlandı, tutuklandı,
alçakça boğazlanıp kıyıldı canına.

V

Birkaç ay geçti
anaları can verdi acısından.
Ölüsünü bulanlar baktılar
örtmüş yüzünü elleriyle,
saklıyormuş yüzünü
kaskatı kesilmiş elleriyle.

VI

Alvargonzález'in oğullarının
olmuştu artık, ağıllar ve bağ bahçe,
buğday ve çavdar ekili tarlalar,
eşsiz otlaklarla kaplı düzlükler;
yıldırım düşmüş yarık karaağaç,
arı kovanları, sabanıyla bir çift öküz,
bir çoban köpeği ve koyun bin kadar.

SONRA OLANLAR

I

Artık çiçeğe durmuş böğürtlenler,
erikler ak giysiye bürünmüş;
altın renkli arılar soğuruyor
özsuyu, kovanları dolduruyor,
ve kilise kulelerini taçlandıran
yuvalarında asılmış tıpkı
çengel gibi leylekler.
Yol boyu karaağaçlar,
Duero anaya kavuşan
minik su boylarında,
yeşillenmiş kavaklar.
Gök mavi, karlarını atan
tepeler menekşe rengine durmuş.
Bereket içinde Alvargonzález toprakları,
bu toprakları işleyen insan ölmüş,
gel gör ki, örtmüyor ölüsünü
onca emek verdiği topraklar.

II

Güzelim İspanya toprakları
kederli, benzersiz ve savaşkan
Kastilya, uzayıp giden ırmaklarıyla,
bir avuç dağı var, olup olacağı,
Soria ile Burgos arası, sanki
tabyaları bir kalenin,
sanki koca tolgalardır dorukları,
Urbion da sorguç, en tepede.

III

Alvargonzález'in oğulları
binmişler bir çift boz katıra
Salduero'dan Covaleda'ya
giden yola inmekteler,
çamlar arasından, keçiyolundan
Vinuesa ormanının alt yanına.
Sürü satın alacaklar
sonra da köye dönecekler,
ve uzun bir gün başlamakta
bu çam ormanlarında.
Yukarı Duero'ya çıkıyorlar, bırakıp
artlarında taştan kemerlerini
köprünün ve yerleşimlerini
bolluk bayındırlık içindeki
yerlilerin. Şırıl şırıl akıyor
ırmak koyağın dibinde,

ve binek hayvanlarının
nalları dövüyor yerdeki taşları.
Duero'nun karşı kıyısında
yürek burkan bir ses türkü söylüyor:
"Bereket içinde Alvargonzález toprakları,
bu toprakları işleyen insan ölmüş,
gel gör ki, örtmüyor ölüsünü
onca emek verdiği topraklar"

IV

Gelirler ormanda çamların
sıklaştığı bir yöreye,
en büyükleri, önde gidip yol açan,
boz katırını mahmuzlar ve
döner şöyle der:–Acele edelim;
çünkü daha iki fersahtan çok tutar
yol bu çamlık içinde, oysa gece
bastırmadan çıkmalıyız ormandan.

Bu iki oğul, bu yörenin çocuğu,
alışkın sarp geçitlerle yalçın kayalıklara,
yine de ürperiyorlar tepede,
anımsayarak başka bir akşamüstünü.
Orada, derinliklerinde ormanın
şu dörtlük kulağa çalınır yine:
"Bereket içinde Alvargonzález toprakları,
bu toprakları işleyen insan ölmüş,
gel gör ki, örtmüyor ölüsünü
onca emek verdiği topraklar."

V

Salduero'dan aşağı
yol su boyuna sarar;
ırmağın iki yakasında
boydan boya çamlar yükselir,
kayalar savrulmuş dört yana,
koyak boyunca uzar gider.
Ulu çamları ormanın
devleşmiş tepeleriyle
ve çıplak kökleri
kayalara halatlanmış;
gövdeleri gümüşten
alınları gövermiş
körpecik çamlar; yaşlılar,
ak cüzzam kabuğuyla kaplı;
yosun tutmuş, kırlaşmış likenler
bağlamış kalın gövdelerini;
koyağı doldurmuş çamlar ve
yamaçları da tutuyor göz alabildiğine.
Juan, oğulların büyüğü, şöyle diyor: –Kardeşim,
Blas Antonio sürüyü
Urbión yakınında otlatıyorsa eğer
daha gidecek yolumuz çok.
– Urbión'a uzandığımızda
kısaltabiliriz dönüşü,
kestirmeden giderek,
Kara Gölün yanından
aşağı vurup Vinuesa'ya
Santa Inés geçidinden.

– Lanet topraklar ve berbat bir yol.
Yeminle istemem bir daha
ayak basmak bu topraklara.
Covaleda'da bitirelim alışverişi
derim; geceyi orada geçirip, şafakla
döneriz köyümüze aynı vadiden,
çünkü bildiğin yoldur en kısa yol.

Irmak boyu at üstünde yol alır
kardeşler, ve düşünürler nasıl olup da
yüzyıllık ormanın kendileri geçtikçe
sıklaştığını ve ilerdeki kayalığın
önlerini kesip, ufku kapadığını.
Hoplaya sıçraya akan su dile gelmekte,
öyküsünü, türküsünü söylemektedir:
"Bereket içinde Alvargonzález toprakları,
bu toprakları işleyen insan ölmüş,
gel gör ki, örtmüyor ölüsünü
onca emek verdiği topraklar."

CEZA

I

Gerçi açgözlülüğün
ağılı vardır koyunları kapayacak,
ambarları buğdayı saklayacak,
keseleri paraları desteleyecek,
pençeleri de vardır, ama yoktur
yatkın elleri toprağı işlemeye.
Bundandır, bolluk yılının
ertesi, kıtlık yılının gelmesi.

II

Ekinlerin içinde büyüdü
kanayan rengiyle gelincikler;
mantarlar çürüttü başaklarını
buğdaylarla yulafların;
geciken soğuklarla don vurdu
çiçeğe durmuş yemiş ağaçlarına,
ve kötü bir büyü gibi sayrılık
koyunları kırdı geçirdi.
Alvargonzález'in iki oğlunu
lanetledi Tanrı kendi topraklarında,
bıldır kıtlık olmuştu, onu izledi
yıllar yılı yokluk ve yoksunluk.

III

Bir kış gecesi. Kar savrularak yağıyor.
Alvargonzálezler'in ocağındaki
ateş söndü sönüyor.
Düşünceler kenetlenmiş
hep birden aynı anılara,
ve gözler dalmış ocağın
feri kaçmış közlerine.
Ne ateşte köz kalmış
ne uyku gözlerde.
Gece uzun ve soğuk
giderek keskinleşiyor.
Bir kandil tütüyor
kapkara duvarda.
Alevi titreşiyor esintilerle,
bir kızıllık vuruyor
kara kara düşünen
iki katilin yüzüne.

Alvargonzálezler'den büyüğü
böler sessizliği, derinden iç çekerek,
yakınır kısılan sesiyle,
–Kardeşim, büyük kötülük ettik!
Yel döver kapıyı
sarsar kanatlarını,
bacada ıslıklar çalarak ve uzun
uzadıya uğuldayarak boşluklarda.
Sonra, diner gürültüler ve sessizlik
geri döner, ara sıra cızırdar
fitili duvardaki kandilin
buza kesmiş havada.
Ortanca yanıtlar: –Kardeşim,
geçmişi geçmişte bırakıp
unutalım derim!

YOLCU

I

Bir kış gecesi.
Yel bir kırbaç gibi iniyor
kavak dallarına. Kar örtmüş
boydan boya toprağı apak.
Tipinin içinde bir adam
atına binmiş geliyor yoldan aşağı;
bir gözleri ortada, sarınmış
kafasına dek kara bir abaya.
Köye girince dolanıp yöneliyor
Alvargonzálezler'in evine,
ve daha varır varmaz eşiğe,
kapıyı vuruyor ayağını yere atmadan.

II

İki kardeş işitti vurulduğunu
kapı tokmağının ve bir atlının
toynak seslerini taşların üstünde.
İkisi de kaldırdı dehşet içinde
ve hayret dolu gözlerini. Seslendiler,
–Kim var orada? Söyle kimsin?
–Miguel– dedi dışardaki.
Bu yolcunun sesiydi
uzak ülkelerden çıkagelen.

III

Büyük kapı açıldı, girdi
atından inmeden içeri atlı
ve sonra yere atladı. Üstü
başı kar tutmuştu.
Kollarında ağabeylerinin,
sessizce ağladı bir süre.
Sonra birine verdi atını,
ötekine abasıyla şapkasını,
ve köy evinin köşesine sığındı,
ilişip ateşin başına.

IV

En küçüğü oğulların
en çocuk, serüvenler peşinde
okyanus aşırı gitmişti
ve bugün Amerika'da zengin
olmuş, evine dönmüştü.
Üstünde kalın kadifeden
kapkara giysisi
oturmuş beline sımsıkı
enli deri kemeriyle.
Boynundaki ağır zincir
göğsünde altından bir düğüm.
Uzun, yapılı, sırım gibi bir adam,
koca kara gözleri
hüzünlerle dolu;
yüzü esmer, alnına dökülmüş
dağınık, dolaşık saçları;
köylü babanın soylu oğlu,
sevgi, güç ve para
bağışlamış kısmeti ona.
Üç oğlundan Alvargonzález'in
en yakışıklısı Miguel;
çünkü en büyüğün dar alnı,
gür, çatık kaşı
çirkinleştirmiş çehresini,
ortancanınsa huzursuz gözleri,
bakmayı bilmez insana dosdoğru,
yabanıl, acımasız üstelik.

V

Üç kardeş dalmış hüzünlü ocağa
sessizce düşünmekte;
gece çökerken üstlerine keskinleşiyor
soğuk ve hızlanıyor yel.
Soruyor Miguel:
– Kardeşlerim, odununuz yok mu?–
–Kalmadı –
diyor ağabeyi.
Bir adam,
bir tansık gibi birden açar
ardına dek, çifte sürgülenmiş
demirli koskoca kapıyı.
İçeri girenin yüzü
ölen babanın yüzüdür.
Başında altın ayladan bir
ışık taçlandırır ak saçlarını.
Omzuna bir deste odun vurmuş
ve elinde demirden bir balta.

YENİ DÜNYA ZENGİNİ

I

Her iki ağabeyine birer tarla
satın aldı Miguel,
bu lanetlenmiş topraklardan
çünkü çok büyüktü
Amerika'dan getirdiği servet;
uğursuz topraklara bile
yatırıldığında altın, işleyince daha
çok ışıldar yere gömülenden,
ve taş çıkarır yoksulun elindeki,
toprak küpe basılmışa.

Kendini bu toprağı işlemeye verir
Yeni Dünya zengini küçük oğul
sarsılmaz bir inançla; işlemeye başlar
iki ağabeyi de yeniden kendi tarlalarını.
Yaz bereketiyle döner yüzgeri
Miguel'in tarlalarına gelir
iri, dolgun başaklarla,
kehribar taneler yüklü;
ve hâlâ anlatılır bir köyden
ötekine sanki bir tansık gibi,
nasıl lanetlendiği baba kanı
döken oğulların tarlalarının.

Bugün bile dillerde şu dörtlükler,
anlatan geçmişteki kıyımı:
"Hemen pınarın başında
kıydılar ona.
Ne kötü bir ölüm biçti
hayırsız evlatları adama!
Dipsiz göllere attılar
ölüsünü babalarının.
Örtmüyor ölüsünü onca
emek verdiği bu topraklar."

II

Miguel, yanında iki tazısı,
sırtına vurmuş tüfeğini,
yürüdü gitti yolun kıyısındaki
yeşil kavaklar boyunca,
dağların morluklarına
dingin bir akşamüstü.
çalındı kulağına şöyle bir türkü:
"Şu toprakta bir yeri bile yok,
Revinuesa koyaklarındaki
çamların arasından,
taşıdılar ölüsünü babalarının
ta Kara Göle değin."

EV

I

Alvargonzálezler'in evi
eski büyük bir yapı,
dört koca pencereli,
köye yüz adım yolda,
iki yanında iki karaağaç
dikilmiş dev nöbetçiler gibi
gölge veriyor yaz günleri,
ve güzün kuru yapraklar.

Çiftçilerin evi bu, halktan insanlar,
varlıklı kesimden de olsalar;
eksik olmaz ocaklarından ateş,
aralık duruyorsa dış kapı, girmeden
görülür taş sıralar, ocak başında.

Ateşe vurulmuş, ocakta
iki toprak kapta kaynamakta
iki ailenin günlük yiyeceği.

Sağ kolda, ahır ve ağıl,
sol yanda, bağ bahçe, kovanlık,
ve dipte kırık dökük bir merdiven,
iki eve ayrılmış odalara çıkıyor.

Alvargonzálezler oturur
buracıkta karılarıyla.
Her iki çiftin de olmadığından
birer tane olsun oğlu,
baba evi yetiyor da artıyor.

Bahçeye bakan bir
oturma odasında üstü
kalın meşeden bir masa,
iki meşin koltuk ve duvara
asılmış kapkara koca bir
sayıboncuğu, tahta bir sandığın
üstünde paslı mahmuzlar.

Kimsenin uğramadığı bu odaya
artık Miguel yerleşmiştir.
Buradan görürdü ana babası
bahar geldiğinde
çiçeğe durmuş bahçeyi,
ve Mayıs ayında –güller açıp
böğürtlenler beyaza kesince–
mavi gökteki leyleği, öğretirken
yavrularına kanat çırpmayı.

Ve sıcak yaz geceleri
uyku tutmazken gözleri
pencereden dinlerlerdi
o tatlı bülbülün ötüşünü.

İşte orada dalardı büyüklük
düşlerine Alvargonzález,
bağıyla bahçesiyle gururundan
ve sevgisinden çoluk çocuğuna.

Anasının kucağında görünce
ilk oğlunun güleç yüzünü,
sapsarı güneşten parlayan başını,
al vişnelerle mor eriklere
uzattığı minik açgözlü ellerini,
ya da bir güz ikindisi,
altın rengine bulanmışken
her şey, dingin ve kusursuz,
düşmüştü aklına bu dünyada
insanın mutlu da olabileceği.

Bugün herkesin dilinde dolanır
şu dörtlük ağızdan ağıza, köyden köye:
"Ah şu Alvargonzález'in evi,
ne kötü günler beklemekte seni,
sen ki katillerin evisin,
çalmayacak kimsecikler kapını!"

II

Bir güz ikindisi,
altın rengine bürünmüş kavaklıkta
artık bülbüllere yer yok;
susmuş ağustosböcekleri.

Son kalan kırlangıçlar,
göçmen kuşlara yetişemeyenler,
ölmüşler, ve leylekler de
kilise kulelerine damlara
çattıkları katırtırnağı yuvalarını,
artlarında bırakmış gitmişler.

Alvargonzález'in evi üstüne
dökmekte yapraklarını
karaağaçlar, esen yel
sarstıkça gövdelerini.
Kilisenin avlusundaki
üç top akasyada hâlâ
yeşil kalmış dallar var,
at kestaneleri
yarılan dikenli
kabuklarından sıyrılıp
düşüyor birer birer;
gül bahçesini güller sarmış
yine kanayan renkleriyle
ve otlaklarda parıldar
şenlikli bereketiyle sonbahar.

Yamaçlarda tepelerde,
yarların üstünde uçurum diplerinde
bir bakmışsın, filizlenen yeşile duran
otlar, bir, yaz sıcağından kavrulanlar,
çıplak tepeleri sıradağların, ot bitmemiş
kayalıklar, yumaklanan kurşun rengi
bulutlarla taçlanmışlar; dev bir çamın
dibinde, çiçeği geçmiş böğürtlenlerle,
sararıp solmuş eğreltiler arasından
akmakta yükselen sular,
düzlüklerden geçitlerden varıp
çoğaltmaya suyunu ırmak ananın.

Bu topraklar kurşun rengi ile
gümüş mavisi, demir pası kızıl benekli;
menekşe bir ışığa bürünmüş her yanı.

Ah bu Alvargonzález toprakları,
İspanya'nın bağrında, yüreğinde sanki,
yoksul topraklar, hüzünlü topraklar,
öyle dokunaklı ki canları var sanki.

Dupduru ay ışığında
uluyarak ormandan ormana
gezinen kurdun geçtiği bozkır,
yuvarlak kayalıklarla dolu
çıplak düzlüklerde akbabaların
üşüştüğü ak iskeletlerin ışıltısı;
yapayalnız ve bomboş yoksul
kırlıklar, yolu izi olmayan,
ah, yoksul ve lanetlenmiş topraklar,
acınası toprakları yurdumun.

TOPRAKLAR

I

Bir sonbahar sabahı,
toprak işlenecekti,
Juan ve Yeni Dünyalı kardeşi koştular
bir çift öküzü sabana.
Martin bahçede kaldı
zararlı otları yolmak için.

II

Bir sonbahar sabahı
topraklar sürülürken,
yüksekçe bir tepede
Juan'ın boz renkli iki öküzü
yavaş yavaş yol alır,
ardında sabah göğü.

Devedikeni, ısırgan tutmuş her yanı,
yabanıl yulaf, burçak, deliceotu
sarmış bu lanetli toprağı,
yolunmaz, direnir çapaya tırmığa.

Kalın meşeden kıvrık karasabanın
sivri demir ucu dayatıyor
ama boşuna; sanki zorladıkça
karnını toprağın ve bir yol açtıkça
ardından düzlenmekte açtığı yarık.

"Katilin işi güç, emeği
zahmetli olacak;
toprakta açacağı evlekten önce
açılacak yüzünde yol yol çizgiler."

III

Bahçeyi çapalayan Martín
durmadan kazarken bir an
kalakaldı çapanın sapına dayanıp;
soğuk terler indi
yüzünden aşağı.

Doğuda,
dolunay, beneklenmiş üstü,
gündoğumunda bulutların
kızıla çalan şafak güveziyle,
parlamakta bahçenin
kerpiç duvarı üstünden.

Martín'in
donuyor kanı damarlarında.
Toprağa sapladığı çapa
kızıl kana boyanmış.

IV

Doğduğu topraklarda
mal mülk edinip yerleşti,
Yeni Dünya zengini küçük oğul;
güzel ve varlıklı bir kızla evlendi.

Alvargonzález'in mal varlığı
artık onun elinde, sattı ağabeyleri
evi, bahçeyi, arılığı, tarla tapanı.

KATİLLER

I

Juan ile Martín, iki büyüğü
Alvargonzálezlerin, bir gün
Duero'nun üst başından tan ağarırken
yola düştüler, ağır aksak.

Parlıyordu mavi gökte,
tam tepede sabah yıldızı.
Gitgide pembeye dönüyordu
yığınlarla ak bulut kümesi
koyakların ve yarların üstünde,
bir bölüğü de kurşuni bulutların;
Urbion'un başı dumanlı, bulutlar sarmış
Duero'nun kaynadığı pınarları.

Suyun gözüne yaklaşıyorlardı artık.
Dupduru akıyordu ırmak,
sanki çok eski bir öyküyü anlatan
bir türkü tutturmuştu, bin kez
anlatılmış ve daha binlerce kez anlatılacak.

Kırlarda akan bu su
tekdüzeliği içinde şöyle diyordu:
Cana kıydılar bilirim. Cana, yok ötesi,
suyun kıyısında kıydılar cana.

İki kardeş geçerken yanlarından
tertemiz sular dile gelip şöyle söylediler:
"Kaynağın kıyısında uzanmış
uykuya dalmıştı Alvargonzález."

II

–Dün gece eve dönerken– dedi Juan
kardeşine–, ayışığında parlıyordu
bağ bahçe bambaşka, sanki bir tansık.

Uzakta, güllerin arasında
bir adam çarptı gözüme
toprağa uzanmış; ışıldıyordu
elinde gümüşten bir orak.

Sonra birden doğruldu ve yüzünü
dönerek, bir iki adım attı bahçede,
görmeden gözleri beni, ve az ilerde
gördüm onu kıvrılıp yatıvermiş
bir kez daha toprağa.
Saçları apaktı.
Dolunay şavkıyordu, sanki bir
tansıktı bu yaşadıklarım bahçede.

III

Geçmişlerdi artık Santa Inés geçidini,
ve yarı etmişlerdi günü,
bir Kasım günü öğleden sonra,
hüzünlü, soğuk ve renksiz.
Kara Göl'e doğru
konuşmadan yürüdüler.

IV

Akşam dağlara inerken
yüzyıllık kayınlar
ve kocamış çamlar arasından
sızmaktaydı al bir güneşin ışınları.

Ormanın ortasında bir yerdi burası
bir fırtınadan artakalmış kayalar sanki;
şu yanda ardına dek açık ağızlar esniyor
bu yanda tüyler ürpetici yaratıklar;
burada çarpık bir pençe
şurada ne idüğü belirsiz bir hörgüç,
korkunç canavarların ağzı burnu
dişlerindeki sarp çökükler, gedikler
göz alabildiğince kayalar, dizim dizim
ağaç gövdeleri, dallar, yine dallar.
Dik dere yatağının uçurumu dibinde
gece, korku ve akmakta olan su.

V

Birden bir kurt belirdi, gözleri
iki kor gibi yandı karanlıkta.
Geceydi, sırılsıklam bir geceydi,
karanlıktı gece ve gök kapalıydı.

İki kardeş geri dönmek istedi.
Orman sese kesti, uludu, ürüdü.
Kardeşlerin ardında, ormanın içinde
yüz yırtıcı göz yandı söndü.

VI

Katil kardeşler yürüdü
Kara Göl'e dek vardı,
sular saydamdı ve dilsiz,
taştan koskoca bir duvardı
çevresi, yuvası akbabaların
ve yankıların yatağı;
dağların kartalları iner
sularından içerdi, duru sularından,
yaban domuzları o tepelerin
geyikleri, karacaları hep
burada suya iner, dolanırdı;
katıksız su, sessiz su
sonsuzluğun bereketi;
kaygısız su bağrında
yıldızları barındırır.
"Baba", diye haykırdılar!
Düştüler bu dingin göle,
en dibine indiler,
ve "baba!" diye haykıran
seslerinin yankısı durmadan
yinelendi bir çamdan ötekine.

KURUMUŞ BİR KARAAĞACA

Yaşlı karaağaç, yıldırımla yarılmış
ve çürümekte ortasından için için,
nisan yağmurları ve mayıs güneşiyle
yaprağa durmuş orası burası yemyeşil.

Eteklerini Duero nehrinin
yaladığı tepedeki yüzyıllık karaağaç!
Sarımsı bir yosun sarmış benek benek
ağarmış kabuğu ve mantar gövdeyi,
delik deşik çürümüş, dökülmekte.

Yolun ve dere boyunun bekçisi,
türkücü kavaklar gibi olmayacak,
dallarında boz bülbüller yuvalanmış.

Bir karınca ordusu delip geçiyor içini
en derinlerinde örümcekler
kurşuni tüllerini gerip dokuyor.

Sen yıkılmadan Duero'nun karaağacı,
gelsin baltasıyla oduncu ve dülger, seni
döndürsünler bir kilise çanının tutamağına,
bir yaylının ya da iki tekerlinin okuna.
Yarın ocakta kıpkızıl kor olmadan
yolun kıyısındaki derme çatma bir evde
yanasın karaağaç.
Bir kasırga kökünden sökmeden seni,
dorukları karlı dağlardan esen yel
kırmadan gövdeni,
ırmak sürüklemeden seni denizlere,
koyaklar, sarp geçitler boyunca,
karaağaç, yazmak isterim defterime
yeşeren dalının güzelliğini.
Benim yüreğim de bekliyor umutla,
ışığa ve yaşama dönmüş yüzünü,
ilkbaharın bir başka tansığını.

Soria, 1912

ANILAR

Ah Soria, taptaze portakal bahçelerine bakınca,
mis kokularla yüklü ve yeşermiş kırlarına,
yaseminler açmış, buğday başakları yüklü,
mor dağların ve zeytinlikler çiçekte,
akıyor denize Guadalquivir, meyvelikler arasından;
Nisan güneşinde zambaklar örtmüş bağı bahçeyi,
ve altın renkli arı sürüsü, ballarını soğurmaya
dağılmışlar kırlara, bırakıp kovanları;
ocaklarındaki çatırtısını bilirim ben kızıl meşe
odunlarının,
ayaza kesen kuzey yeli taşlık, sert kırları süpürür geçer
ve sarp yamaçlarında sıradağların dalarım düşlere–
Urbión, çamların da ötesi!
Ah Moncayo tepesi, Aragon göğü, dimdiksin!–
ve düşünürüm: Bahar bir ürperti gibi
dokunup geçecek sevda öykülerinin yaylalarından,
kavaklar yeşerecek ırmak boylarında.
Şu Duero'nun yaşlı karaağacı, peki, bu yıl da
yeşerecek mi?
Soria'da leylekler yuvalanacak çan kulelerine,
ve boz kayalıklarda öbek öbek böğürtlen çiçeğe
duracak;
ve güdecek sığırtmaç kar gibi apak sürüleri
kurşuni kayalar arasından en tepedeki otlaklara dek.

Ah! mavi göklerde, sizler, gezgin kırlangıçlar,
genç Duero'ya gidenler, merinos sürüleri,
ilkçağların yüksek yaylalarının yolunu tutan sizler,
dar derin geçitleri ve yolların güneşi altında
çevik geyiklerin geçtiği kayınlıkları, çamlı belleri,
dağları, dağbaşlarını, sıradağları
kartal yuvalarını, kargaların iğrenç
yağmalıklarını aradığı yerleri; gariban
çiftçiler külrengi tulumlarıyla, kulübeler, ağıllar
çıplak kayalıklar, dere yatakları ve pınarlar arasında,
bitkin öküzlerin akşamüstleri sulandığı yerler,
tek tük bahçeler, kendi halinde arılıklar!...

Hoşçakal, Soria toprakları; hoşçakalın yüksek yaylalar
tepelerle, kale burcu yamaçlarla çevrili düzlükler,
çıplak tepeleri Kastilya'nın, kayalıkları; üstünüzde
meşeliklerin hayaleti gezinir, kol gezer pırnalların
gölgesi!

İçime saldığı umutsuzluk ve karaduygularla
anılarının Soria, yüreğim dolup taşıyor, sanki suya
kanıyor.
Gönlümün toprakları bunlar hepsi de, kendi
topraklarıma
götürüyor seni yüreğim, çiçeklenmiş koyaklardan.

(Trende, Nisan 1913)

KASTİLYA ADLI YAPITI İÇİN "AZORÍN" USTAYA

Cidones hanı yolun üstünde,
Soria'dan Burgos'a giden yolun. Leonarda, sahibesi,
Ruipérez de derler, yaşlıca bir kadıncağız,
canlandırır korları, ateşte fokurdayan bir kazan.
Ruipérez, hancının kendisi, ufak tefek bir ihtiyar
–kaşına kır düşmüş, keskin bakışlı bir adam–,
dalmış gözleri sessizce ocağın korlarına.
Bir işitilen kaynayan kazanın fokurtusu.
Çamdan masaya çökmüş durmadan yazıyor
bir beyefendi. Daldırınca tüy kalemi hokkaya
iki hüzünlü göz parlıyor süzgün çehresinde.
Beyefendi gençten biri, kara yas giysileri üstünde,
Dondurucu bir yel şaklıyor yol boyu kavaklarda.
Ak bir toz yığını dönerek savruluyor hortum gibi.
Akşam çökmekte olanca kasvetiyle. Yas tutan adam
eli dayanmış yanağına, düşüncelere dalmış, iç
dünyasında.

Posta geldiğinde, sabırsızlıkla bekliyor postayı bey,
akşam iyiden iyiye inmiş olacak boz topraklarına
Soria'nın. Daha şimdiden kurşuni tepeleri,
yağmalanmış meşelikler ve bereketli toprak çukurları,
maviye çalan sırtları, sarp belleriyle,
dorukları ve yamaçlarıyla, tümsekleri, tepeleriyle,
kasvetli bozkırları Duero'nun boydan boya geçtiği,
günbatımında çeliktenmiş gibi ışıldayıp yanıyor.
Gitgide kararmakta hanın içerisi. Kızıl ocak tütmekte.
Kör bir kandilin fitili, cızırdıyor yanarken, ışıyor.
Karalar giymiş yaslı adam çakılmış gözleri ateşe
kalakalmış duruyor; sonra siliyor gözlerinin
yaşını ak bir mendille. Neden ağlatıyor onu
fokurtusu kazanın, ocakta yanan korlar?
Gece bastırmıştır artık. Uzaklardan işitilir dörtnala
yaklaşan bir arabanın sarsıntıları. Posta arabasıdır bu.

YOLLAR

Bir yanımda gölgem, acı bir yanımda
düşünüyorum sessiz bir ikindi vakti
eski duvarların gerisindeki
Mağripli kenti.

Durmadan akıyor ırmak,
gölgelik bahçeler
ve kurşuni zeytinlikler arasından,
şen kırlarından Baeza'nın.

Asmaların altından yaprakları
kızıl kütükler üstünde.
Guadalquivir, çatallanan bir hançer gibi
ve yayılarak ovaya,
parıldamakta, ayna gibi yansıtarak ışığı.

Uzaklarda, tepeler uykuda,
sislerle sarmaş dolaş yatıyor; dinleniyor
anaç sonbahar sislerinin koynunda,
taştan bağrında biten yumuşacık sedefotları;
bu ılık Kasım ikindisi,
kutlu, mavi mor, menekşe bir ikindi.

Yel sarsmış kökünden
yolun kıyısındaki elemli karaağaçları
pembemsi hortumlarla katıp
yerdeki tozu toprağa.
Yükselmekte ay gökyüzünde
maviye kesmiş, soluk soluğa bir dolunay.

Yollar, ak keçiyolları
kesişen ve ayrılan yollar,
koyaklara ve tepelere serpilmiş
evlerin peşine düşen yollar.

Yollar, ah kırları dolaşan, köy yolları...
Vay, artık onunla yürüyemediğim bu yollara!

(Kasım 1913)

"TANRIM, BENİ EN ÇOK SEVDİĞİMDEN KOPARIP ALDIN"

Tanrım, beni en çok sevdiğimden koparıp aldın.
Duy bir kez daha, Tanrım, yüreğimin yakarışını.
Senin istemin karşı durdu benimkine, Tanrım.
Tanrım, kaldık artık bir başımıza, bir yüreğim, bir de
bu deniz.

"UMUT DİYOR Kİ: GÜN OLUR"

Umut diyor ki: gün olur
görürsün, sabret gönül.
Umutsuzluk diyor ki:
tek gerçeklik acındır.
Çarp yüreğim, sıkı dur...
Yok etmedi her şeyi toprak.

"ORADA, O YÜKSEK TEPELERDE"

Orada, o yüksek tepelerde,
Duero'nun geçtiği topraklarda
kıvrılarak bir yay gibi
Soria çevresinde, kurşuni sırtlarla
öbek öbek yaşlı meşelikler arasında,
yüreğim dolanmakta başıboş, düşlere düşmüş...
Görmüyor musun, Leonor, ırmak boyu
çatal çatal dallı budaklı kavakları?
Kaldır başını şu Moncayo'ya bak, mavi ve ak;
elini ver elime, gezinelim gel.
Tozlu zeytinliklerle çevrili
şu topraklarında yurdumun,
şimdi yapayalnız dolaşırım,
kederliyim, yorgunum,
yitmişim düşüncelerde
ve kocamışım.

"DÜŞÜMDE GÖRDÜM BENİ GÖTÜRDÜĞÜNÜ"

Düşümde gördüm beni götürdüğünü
ak bir yoldan aşağı,
yemyeşil kırın ortasında,
dağların mavisine doğru,
mavi tepeler doğru,
dingin bir sabah vakti.

Elini duyumsadım benimkinde,
can yoldaşım elini,
kızcağızım, sesini kulağımda,
yapyeni bir çan gibi,
el değmemiş çan gibi
bir bahar şafağında.
Senin sesin, senin elindi,
düşlerime giren, öylesine gerçekti ki!...
Yaşa umut, kimbilir daha neler
yutar bu toprak!

"BİR YAZ GECESİ"

Bir yaz gecesi
–balkon kapısı açıktı, eviminki de–
ölüm girdi evime.
Dolanıp döşeğine yaklaştı
–dönüp yüzüme bakmadan–
incecik parmaklarla,
çok kırılgan bir şeyi koparıverdi.
Usulca ve yüzüme bakmadan
ölüm bir kez daha
döndü gitti önümden. Ne yaptın ölüm?
Ölüm yanıtlamadı.
Kızcağızım, sessiz kalakaldı,
yüreğim sızılar içinde.
Ah, ölümün koparıp gittiği
ikimiz arasındaki iplikti!

"KARLARDA YİTİP SİLİKLEŞİNCE, UZAKLAŞTI"

Karlarda yitip silikleşince, uzaklaştı
sıradağların tepeleri.
Ova yeşillendi
nisan güneşinde, ova
yemyeşil alevlendi,
yaşamla tutuştu, uçuştu;
ve gönüllere bir kelebek düştü,
yeryüzünün atlası ve bir düştü.
Çiçeğe durmuş erikler ve yeşil kırlarla
dere boyundan yükselen tirşe buğularla,
dalların dört bir yanında,
ak çiçekleri patlayan karamuklarla,
o tatlı efiltilerle
ölüme ve taşlara kafa tutan,
yüreğimi sıkan acılar akıp gitti
içime düşen umuduyla ah, o Kadının...

"YURDUMUN KIRLARINDA BEN"

Yurdumun kırlarında ben
ve bir yabancı gibi kendi topraklarımda
– memleketimdi benim Duero yatağı,
kül rengi kayaların arasından geçen,
ve eski meşeliklerin hayaletleri iki yanda,
orada, gizemci ve savaşçı Kastilya topraklarında,
incelikli Kastilya topraklarında, alçakgönüllü ve yiğit,
Kastilya'da, hor görmenin ve gücün kol gezdiği
yerlerde –,
benim yurdumda, Endülüs kırlarında,
dünyaya geldiğim bu topraklarda,
isterdim türküler çağırabilmek.
Çocukluğumun anıları gözlerimin önünde,
ışık ve hurma ağaçları,
ve altın parıltıları içinde
uzaklarda, çan kulelerindeki leylekler,
sokaklarında kadınlara rastlanmayan kentler
çivit renkli göklerin altında, bomboş alanlar
yuvarlak ateş renkli yemişleriyle tutuşmuş
portakal ağaçlarının boyverdiği avlular;
ve gölgelik bahçelerde, limonlar
tozlu dallarıyla

ve soluk renkli limonlar, sarı sarı,
havuzun berrak suları ayna gibi parlıyor,
buram buram sümbül ve karanfil kokuyor,
keskin kokuşlu fesleğen ve naneler,
kurşuni zeytinlikler gözümün önünde
insanı sersemleten ve kör eden yakıcı güneş altında
ve gökyüzü ve tek tük yükseltileri dağların
çökmekte olan koca akşamın bulutlara vuran kızıllığı;
ama eksik kalır, yetmez anıları yüreğe
bağlayan iplik, yalıboyuna atılan çıpa,
belki de o anıların canı yok. Alacalı
giysilerinde bunlar ancak anılardan artakalan
bir kalıntı olduklarının izlerini taşımaktalar;
belleğin taşıdığı o kabasaba yük sırtlarında.
Dönecektir gün gelip, ardından vuran ışığa bulanmış
el değmemiş erden bedenler o eski ırmak kıyısına.

Lora del Río, 4 Nisan 1913

JOSÉ MARÍA PALACIO'YA

Palacio, iyi dostum benim,
İlkbaharla daha şimdiden,
ırmağın ve yolun kıyısındaki
kavak dalları yeşile bürünmekte mi?
Yukarı Duero bozkırlarına, İlkbahar geç gelir,
ama bir de çıkıp geldi mi, tadına doyum olmaz!...
Yaşlı karaağaçlar
yeniden yaprağa durdu mu?
Akasyalar henüz çıplak olmalı,
dağların doruklarıysa karlarla kaplı.
Ah, Moncayo kütlesi pembe beyazdır
oralarda, Aragón göklerinde, ne alımlıdır!
Böğürtlenler çiçeklendi mi
boz renkli kayalar arasında,
ya o ak papatyalar
baş gösterdi mi yeni biten otlarda?
Oralardaki çan kulelerine
leylekler gelmeye başlamıştır çoktan.

Göveren buğday tarlaları uzanır boylu boyunca,
ve boz katırlar dolanır sürülmüş tarlalarda,
ve gecikmiş tohumları serpen çiftçiler,
nisan yağmurlarıyla. Artık arılar soğurmaktadır
kekiklerle, biberiyenin özsularını.
Erik çiçekleri patladı mı? Menekşeler duruyor mu?
Upuzun pelerinleri altından, kekliklerin
ötüşünü yansılayan kurnaz avcılar,
bunlar da eksik kalmaz. Palacio, iyi dostum benim,
dereboylarında bülbüller ötüyor mu hâlâ?
İlk boyveren süsenlerle
ve bahçelerde ilk açan güllerle,
bir menekşe rengi akşam üzeri, Espino'ya çık,
Espino'nun yücelerine, kendi toprağının olduğu yere...

Baeza, 29 Nisan 1913

BİR BAŞKA YOLCULUK

Artık gün doğmaktadır Jaén
kırlarında. Yol almakta tren
parıldayan raylar üstünde,
yiyip yutmakta tek tek fundalıkları,
yeni yeşermiş arpa tarlalarını,
teraslanmış toprakları, taşlık düzlükleri,
zeytinlikleri, tek tük evleri,
otlakları, dikenlikleri,
kuytu dağları, gölgelik koyakları.
Trenin puslu penceresinden
geçmekte ip çözülür gibi
ilkbahar kırları.
Üçüncü sınıf vagonun
damına yansımakta ışık.
Ah, altından ve şarabi
bulut kümeleri arasından;
süzülmekte sabah sisi,
geçitlerden, bellerden.
Uyku tutmaz düşlerim benim!
Ayaza kesmiş,
sabahlarım gün doğumuyla!...
Çın çın öterek,
puf çuf körüklenerek,
yol alıyor tren. Uçuyor kırlar.

Karşımda paltosunu yaymış,
üstünde uykuya dalmış bir adam;
bir keşiş ve bir avcı
–ayakları dibinde yatan köpeğiyle–.
Kendi yüküme bakıyorum,
eski deri çantama;
ve başka bir yolculuğum geliyor aklıma,
Duero topraklarına yaptığım bir gezi.
Geçmişte kalmış başka bir yolculuk
Kastilya topraklarına,
–gündoğumunda çamlar
Almazán ile Quintana arası!–.
Ve mutluluğu
bir yol arkadaşıyla çıkılan yolculuğun!
Ve birlikteliğimiz
ölümün gün gelip yerle bir ettiği!
Soğuk bir el
yüreğimi sıkıştıran!
Tren, yol al, düdük çal, tüttür kurumunu,
çek ardından
vagonlardan ordunu,
yorgun düş
bavullardan, yüreklerden.
Yalnızlık,
kuraklık.
Öylesi acınasıdır ki halim,
ne kalakalmışım artık böyle bir başıma,
ne de bilirim acaba bu ben miyim,
böyle bir başına benimle düşen yola.

BİR GÜNÜN ŞİİRİ

KIRSAL DÜŞÜNCELER

İşte karşınızda, bendeniz çağdaş diller
öğretmeni (dünkü sevici şakrak
kuş hocası, bülbül yamağı),
soğuk ve yağışlı bir köyde
derme çatma ve kasvetli,
Endülüs'le Mancha arası bir yerde.
Bir kış günü. Ateşin başındayım.
Dışarıda incecikten bir yağmur tozuyor,
bir bakmışsın sis basmış ortalığı
bir bakmışsın sulu kara dönüşmüş.

Düşler eker biçerim, aklıma kırlar düşer.
Tanrı, neylersen güzel eylersin!
Yağ yağmur yağ, dur durak bilmeden
elif elif indir sularını aralıksız
yeni bitmiş arpa ve bakla tarlalarına
serp usulca suyunu,
bağlara ve zeytinliklere.

Benimle birlikte şükredecekler sana,
tarlaya buğday tohumu atanlar;
günlük ekmeğini zeytinden çıkaranlar;
kursağına gidecek iki lokma
bulma talihine erenler;
bıldır olduğu gibi
bugün de
paralarını çarka kaptırmışlar
avara kasnak dönen aldatıcı
çarkına mevsimlerin.
Yağ yağmur yağ;
çöken sislerle başlayan
sulu kara dönüveren
sonra yine incecikten tozan yağmur!
Yağdır Tanrım, yağdır yağdır!

Puslu kış güneşinin
aydınlattığı oturma odamda
–yağmurdan ve camdan
içeri süzülen kurşuni ikindi –,
düşlere ve derin düşüncelere dalıyorum.
Işık vuruyor
köşede duran saate,
ve tik-takları, duyulmuyor
alışkanlıktan, tıkır tıkır işliyor.
tik tak, tik tak... İşte ben duydum seni.
Tik tak, tik tak... Hiç değişmiyor,
tekdüze ve sıkıcı.
Tik tak, tik tak... atışları
madeni bir yüreğin. Bu köylerde insan işitir mi
zamanın atışını? Yok.
Bu köylerde dur durak
bilmeden sürer bir kavga
bu tekdüzeliğe karşı,
bomboş geçen zamanı ölçen.
Ama dur bakalım, senin saatinle
bir mi benimki? Senin zamanın,
kolundaki saatin benimkinden mi?
(Tik tak, tik tak...) Bir gün de böyle
(Tik tak, tik tak...) geldi geçti,
ve en çok istediğimi benim,
ölümü getirdi.

Çok uzaklardan çan sesleri
geliyor...
Pencereye çarpan yağmurun
tıkırtısı hızlanmaktaydı.
Düşler eker biçerim,
dönüyorum yine kırlarıma. Tanrım,
nice şükredecek sana
ekmeğin tohumunu atanlar tarlalara!
Tanrım! Yürürlükte değil mi yağmurun senin,
bir çift öküzün sürdüğü tarlada,
hem de kıral saraylarında yasa?
Ah, iyicil su, yaşamı bırakırsın ardında,
akıp giderken!
Ah, damla damla akan su, sen,
pınar pınar, ırmak ırmak çağlayan su,
bu usanç zamanı gibi
durmaz akarsın uzaklardaki denize,
madem ki doğmak istersin
umarsın
çiçeklenmeyi
bahar güneşiyle sen,
inancını yitirme,
çünkü yarın
erken boyveren başak olacaksın
göveren çayır, pespembe et,
ve üstelik: us ve delilik,
ve acısı,
inanmak, inanmak, inanmak
isteyip de başaramamanın acısı!

Akşam çöküyor;
ampulün teli
kızarıyor
sonra ışıyor
saçıyor mumdan
az biraz daha ışık.
Tanrı bilir nereye gizlenmiş
gözlüklerim ... Kitapların, dergilerin,
kağıtların arasında mı acaba?
Şeytan aldı götürdü... İşte burada.
Yeni çıkan kitaplar. Açıyorum birini.
Unamuno'nun.
Ah, sevgilisi İspanya'nın
en değerlisi, yerinden uğrayan İspanya'nın
çünkü doğmakta ya da yeniden dirilmektedir!
Salamanka'nın Rektörü! Ben
bir taşra okulunun gariban öğretmeni
içtenlikle bağlıyım sana.
Yalnızca bir heves,
uçarı bir şey ve cambazlık işi
diye adlandırdığın
şu senin felsefeni
yüce Don Miguel, benimsedim ben de...

İyi bir pınardan kaynayan su,
canlılığını yitirmeyen,
çağıldayan su;
şiir, yürekten gelen içten bir şey bu.
Yapıcı mı?
–ne gönüllerde, ne de yelde
var bu iş için harç ve çimento–.
Kürekçisin,
gemicisin,
uçsuz bucaksız bir denizde.
Henri Bergson: *les données*
immédiates
de la conscience. Bilincin
dolaysız
verileri. Bu da
bir başka Fransız aldatmacası mı?
Bu Bergson düzenbazın biri;
Ne dersin, Unamuno Usta?
Bergson,
şu ölümsüz cambazla,
Immanuel'le aynı yere varmıyor;
bu şeytana uymuş yahudi
kendi odasının içinde
özgür istemi bulmuş.

Hiç de fena sayılmaz;
her bilgenin kendi sorunu,
ve her delinin kendi konusu.
Önemli sayılır
geçirdiğimiz
şu ölümlü, kötü ömürde
özgür ya da tutsak olmamız:
ama çeker gidersek
denize
yine de bir şey farketmez.
Ah, bu köyler! Daldığımız
derin düşünceler, dersler, notlar
çok geçmeden belli eder rengini:
bilge geçinenlerin esneyişidir,
çeneleri ayrılasıya.
Her şey
yalnızlıklar yalnızlığı,
boşunalık, boşu boşunalık
değil mi, dediği gibi
Hıristiyanlık öğretisinin?
Şemsiyem, şapkam,
kabanım...Sağanak
diniyor...Kalk gidelim, o zaman.

Gece oldu. Bir
eczane köşesinde bir çift laf:
– Bilmem ki,
Don José
bu liberaller
ne köpek soyu, ne ahlaksızdırlar.
– Aman, üzmeyin canınızı,
şu karnaval bir geçsin hele
muhafazakarlar gelecektir başa,
iyi yöneticidir onlar.
Her şey gelip geçici.
Sonsuza dek kalan yok:
Ne hiç düşmeyen
hükümet var,
ne tükenmeyen kötülük
kıyamete dek.
–Bu devir de böyle geçer
bir yenisi çıkar gelir,
ardından bir başkası,
şimdi senin canını sıkan
yarın başkasını sinir eder.
Dünyanın gidişatı, Don José.
–Haklısınız, gidişatı dünyanın.
–Bu yıl çabuk boy attı arpalar.
–Bu yağışlarla...
Ve gelsin
baklalar, bunların üstüne olmayacak.
–Kesinlikle; mart çıkmadan çiçeğe duracak.

Ama bir don, bu buz gibi soğuklar...
– Ve üstelik zeytinlikler
yakarırken göklere
yağdır yaradan sel gibi yağmur diye.
– Tufanlar gibi.
Yorgunluklar, alın terleri
çiftçilerin, ırgatların!
Eskilerde...
Yağardı yağmasına
ancak yine Tanrı buyurduğunda.
– Hoşça kalın, beyler.
Tik tak, tik tak... Kovaladı bile
bir gün ötekini, ayırt edilmez birbirinden ,
diyor tekdüze tıkırtısı
saatin.

Masamın üstünde, *les données*
de la conscience, *bilincin*
verileri, dolaysız.
Hiç de kötü sayılmaz
bu değişmez, temel ben,
olası ve özgür, ara sıra,
yaratıcı ve özgün;
yaşayan ve duyumsayan ben,
ölümlü tenimin içinde
ah! sabırsızca atlamaya
hazır dışarıya, dışarısına
kapatıldığı avlunun
duvarlarının.

Baeza 1913

1913 KASIMI

Bir yıl daha aldık. Çiftçi saçıyor
tohumları topraktaki evleklere.
Ağır aksak iki öküz sabana asılmış,
kül rengi bulutlar geçerken gökyüzünden
gölgeleyerek tarlaları,
boz renkli ekili tarlaları,
kurşuni zeytinlikleri. Geride
koyakta ırmağın suyu bozbulanık akıyor.
Cazorla'nın tepesi karlarla kaplı.
ve Mágina'da fırtınalar kopuyor,
Aznaitín, külahı sanki. Granada'ya doğru,
tepelere gün vurmuş, güneşli ve taşlık tepeler.

SAETA*

Kim ödünç verecek bana bir merdiven,
şu tahta haça tırmanıp,
söküvereyim çivilerini,
Nasıralı İsa'nın?

(HALK ÜRÜNÜ BİR SAETA)

Ah, Saeta, yaktıkları türküdür
çingenelerin İsa'ya,
hep elleri kanlı,
hep sökmek için çivilerini!
Endülüs insanının türküsü,
her bahar yeniden
yürüyen dilenerek bir merdiven
tırmanmak için haça!
Benim toprağımın türküsü,
çiçekler savuran,
azap çeken İsa'ya,
inancı atalarımın !
Ah! Benim türküm değilsin sen!

Çağıramam ben türkümü ona,
seslenmek istemem tahta çarmıhlı İsa'ya,
çağırırım ben türkümü ancak,
denizlerde yürüyene.

---

* Çoğunlukla doğaçlama söylenen dinsel şarkı, türkü, ilahi. Sözcüğün öteki anlamları: ok; kamış düdük, kaval; pusula iğnesi, mil.

UÇUP GİDEN GEÇMİŞTEN

Bu taşra kentinin gazinolarına alışkın bir adam
Carancho'nun arenaya çıktığı günleri görmüş,
solgun teni, saçı kırlaşmış,
gözlerine karakaygılar çökmüş;
külrengi bıyığı altında dudakları
bıkkınlıkla bükülmüş,
ve yüzünde hüzünlü bir anlatım,
buna tam da hüzün denemez,
ya bir fazla ya bir eksik: boşluğu
bu dünyanın kafasının oyuğu içinde.
Yine de özenle giyinmiş güvez
kadife ceketi ve bileklere oturmuş
dar paçalı pantolonu,
ve temiz pak bir şapka başında
karamela rengi, toparlacık.
Üç kez mirasa konmuş: üç kez
yitirmiş varını yoğunu
kumarda; iki kadından dul kalmış.

Yalnızca yasaklar canlandırır onu,
yeşil çuhaya dayanınca,
ya da anımsayınca boğa güreşçisini
bir ikindi vakti,
kumarbazın şansı, ya da biri anlatınca
fiyakalı bir haydutun serüvenini,
bir kabadayının kanlı yiğitliğini.
Politikadaki küçüklükler usandırır onu,
gerici hükümeti aşağılar,
özgürlükçülerin geleceğini muştular,
leyleklerin dönmesi gibi çan kulelerine.
Çiftçilik yanı da vardır, gökten ineceği bekler
ve korkar gökten inecekten; kimileyin içini çeker,
zeytinlikleri düşer aklına, ve bakar gökyüzüne
kaygılı gözlerle, yağışlar gecikirse diye.
Ötesi bıktırır onu, kederli, hastalık hastası,
bugünün Arkadyasında tutsak; bir tek
tütünün dumanından gölge düşer alnına.
Ne geçmişin adamıdır, ne de geleceğin,
hiçbir zamana yakışmaz; İspanyoldur soyu sopu
ne olgun bir yemiş, ne çürümüş,
hiçbir işe yaramaz bu yemiş
geçmişte kalmış o İspanya'nın ürünü,
bugün artık kır düşmüş saçıyla kalakalmış.

ZEYTİNLER

Manolo Ayuso'ya

I

Susuz kalmış yaşlı zeytin ağaçları
günün saydam güneşi altında,
tozlanmış zeytinlikleri
Endülüs kırlarının!
Kırları Endülüs'ün, taranmış arıklarla
yakıcı güneşi altında yazın,
bir tepeden bir tepeye sıra sıra,
bir zeytinlikten ötekine!
Güneş altında yanan
topraklar bunlar,
geniş tepeler, uzaklarda sıradağlar,
üstlerinde kabartması zeytinlikler.
Bin bir tane keçiyolu. Çobanaldatan
kuşlarının göz açtırmadığı
yollardan geçer gider
katırcılar ve ırgatlar.
Yoldaki handa
kapıdan dışarıya, şarap kokuları
saçar dağa çıkmış,
yol kesen haydutlar!

Zeytinlikler, zeytinlikler
bir tepeden ötekine tutsak,
kavaklıklarla kuşatılmış
dört bir yandan!
Alacalı renklere
boyanmış zeytinlikler
portakal rengi bir akşamüstü;
ayna gibi parlayan zeytinlikler
gümüşi ayın altında!
Kül rengi ikindilerde
kıvılcımlar saçan zeytinlikler
fırtınalara gebe
gökler altında!...
Zeytinlikler, Tanrı size
sağanaklarıyla ocak ayını vermiş,
ağustos ayının çekilmiş sularını,
baharın yellerini,
salkımlanan çiçeklerinizi;
ve sonbahar yağmurlarını,
güvez rengi zeytin tanelerinizi.
Ey zeytinlik, yüzlerce yoldan
gelip ulaşacak zeytinin senin,
sıkılmaya gidecek yüzlerce işliğe.
Çiftlik evlerinde
rençberlere, günübirlik ırgatlara
iş sağlayacak,
ah, temiz insanların esmer alınları
geniş siperlikleri altında kasketlerinin.

Zeytinlikler ve zeytinciler,
orman ve bir kuşak insan
kırlar ve meydanları köylerin,
bu ülkenin insanlarından
sabana ve değirmene, işliğe,
yazgılarına yumruk sallayan
iyi yürekli emekçiler,
aslı eşkiya beyler
beyefendiler
sofuluğuna sofu ve kaçakçılar!...
Kentler ve tek tük yerleşimler
ırmak boylarında
dağ kıvrımlarında!...
Gel gör Tanrım, bu evleri ocakları
bu toprakların insanını, canını,
göz alabildiğine zeytinlikleri!

II

Ubeda'ya iki fersah ötede, La Torre de Pero Gil,
ateşten bir top olan güneşin altında,
hüzünlü bir köyü İspanya'nın. İlerliyor
araba tozlanmış kurşuni zeytinler arasından.
Ötede, kahraman kalesi köyün.
Köy meydanında, dilenciler ve çocuklar;
paçavralardan bir kargaşa, çılgınlık...
Misericordia manastırının kapısından geçiyoruz.
Ak badanalı duvarlar, kara serviler!
Buruk karakaygı,
demirden bir çentik gibi
yüreği törpüler! Duvarlarla
sarılmış, tanrı sevgisi, dimdik
ayakta, bu çöplüğün ortasında!...
Tanrının bu evi, söyleyin kardeşler,
Tanrının bu evi, içinde neler saklar?
Ve şu solgun yüzlü genç
şaşkın ve pür dikkat
sanki gözlerini ayırmıyor üstümüzden
ağzı bir karış açık,
köyün delisi olsa gerek,
şöyle diyorlar ondan söz ederken:
Lucas bu, ya da Blas ya da Gines,
bizim köyün delisi.

Yola devam edelim. Zeytinlikler.
Çiçeğe durmuş zeytinlikler. Ağır aksak ilerliyor
arabamız. İki yaşlı beygirin usul ayağıyla,
doğrulmuş Peal yolunu tutmuş.
Bereketli topraklar üzerindeyiz.
Toprak nesi varsa veriyor,
güneş emeğini esirgemiyor;
insan toprakla toprak için var:
ürüyor, tohum atıyor ve emek veriyor
ve alınteriyle toprağı göğün boyunduruğuna koşuyor.
Biz bulandırıyoruz
yaşamın pınarını, ilk güneşi,
hüzünlü gözlerimizle
buruk acı yakarışlarımız
miskin ellerimizle,
düşüncelerimizle
–günahlarımızdan doğup
acılarla sürdürürüz yaşamı. Tanrı çok uzaklarda!–.
Bu sefil köyde
uyanıp canlanan Tanrı sevgisi,
bu çöplükte, Tanrının bu evinde kabaran inanç,
söyleyin bana, von Kluck'un kutlu topları,
neler saklar içinde?

DON GUIDO'NUN ERDEMLERİNE AĞIT VE ÖLÜMÜ İÇİN YAZILMIŞ DİZELER

Sonunda, bir zatürree
sebebi oldu Don Guido'nun,
gün boyu, din-don , çalıp
duran çanlar onun için.

Öldü gitti Don Guido; gençliğinde
bitirimmiş hani,
su katılmamış bıçkın,
boğalarla da haşır neşir;
yaşını başını alınca, dine imana gelmiş,
ağzı dualının biri olmuş çıkmış.

Koca bir harem kurmuş vaktiyle
meğer bu Sevillalı bey;
at binmede dersen üstüne yok;
ustaymış üstelik
şarap dinlendirmede.

Paraları suyunu çekince
kafayı buna takmış,
kurmuş da kurmuş
kelleyi kurtarmak için
bir çözüm aranmış.

Bulmuş bir yolunu
İspanyol usulü,
usulünce baş göz olmuş
çeyizi bol bir
kızcağızla, becerip.
Durumu kurtarıp, yenilemiş
dökülen boyalarını
soylu armalarının.
Aile geleneklerinden dem vurup
rezaletleri, kaçamakları
hasıraltı etmek için
eski köye yeni adet
kurallar koymuş
işine geldiğince.

Allahsızın teki ama
biraderler arasında yeri eksik değil;
Kutsal Perşembe geldi mi
herkesten önde, elinde mumu,
–anasının gözü!–
rol icabı tövbekâr
kılığına bakarsan.
Bugün çalan bu çanlar
bizim Don Guido'yu, şakası yok,
yarın gömütlük yolunda
görürsünüz diyor.

Hey gidi Don Guido, bak çekip gittin,
geri dönüşü yok üstelik bu işin...
Sorarlar insana: Ne bıraktın geride?
Ben de soruyorum: Ne götürdün
şimdi olduğun yere giderken beraberinde?

Şeritli kaytanlı giysilere,
ipeklere, altınlara,
boğalardan akıttığın kanlara,
sunakların tütsülerine
düşkünlüğünü mü?

Hey gidi Don Guido,
olanca yükünle
yolun açık olsun!...

O yan da
aşikar beyefendi
bu yan da artık
soluk yüzünde senin
sonsuza değin:
sıfırı tüketmiş
bir hali var.

Ah, bir deri bir kemik
yanakları
sapsarı,
balmumu gözkapakları
incecik kalmış kafatası
yatakta, yastığın üstünde!

Ah, sonuna gelmiş soyluluk!
Kır düşmüş sakalına
göğsüne uzamış,
kaba dokuma örtünün üstünde
kaskatı kavuşmuş elleri
tıpkı bir haç gibi,
zaten oldum olası
görünüşü kurtarmıştır
Endülüslü beyefendi.

MANÇA KADINI

Mança ve kadınları... Argamasilla, Infantes
Esquivias, Valdepeñas, Cervantes'in nişanlısı,
Mançalı kahramanımız Quijote'nin Kâhyası, Yeğeni
(avlu, odadaki yerli dolap, mahzen ve mutfak,
örekeyle dikiş odası, beşik ve dağıtılan aş payı),
Don Diego'nun eşi ve Panza'nın karısı,
hancının kızı ve benzeri bir sürü kişi
toprağın altında yatan, ve daha birçoğu
Mançalılar'ın çok sevdiği ve hep seveceği, anaları
İspanya'nın, zeytin ve üzüm cendereleri, değirmenler
ve günbatımlarında bulutlara vuran kızıllığın
toprakları.

Mança kadını bakımlı ve oturaklıdır,
genç kızken aklı başında, evlenince kusursuz olur.

Dümdüz uzanan bağlara vuran kızgın güneş tenini
yakmış,
ama serinliğini taşır şarap mahzenlerinin taptaze
yüreği.
Bağlıdır dinine, inançla yakarmayı bilir Tanrıya
bizi görünür görünmez kazadan korusun diye.
Yuvasıdır tüm uğraşı – Sevilla evleri kadar dolambaçlı,
Kastilya'nınkiler kadar kale değil evi, daha kadınsı–.
Mançalı'nın evi ocağıdır düzen tanrısının kökeni;
kap kacağı tereklere dizer, çamaşırları kâfurlar;
sayar döker köy meydanında duyduğu öyküleri
bir bir günlüğüne, sayar nohut tanelerini kilerde,
sayar tek tek tesbih tanelerini çekerken elinde.

Daha ne söyleyeyim? Bu topraklarda bir sevgi ateşi
vardı, iki göz yeterdi tutuşturmaya bir Mança yüreğini.

Dulcinea'nın beşiği de bu Mança değil miydi?
Toboso değil midir, yüreklerdeki ülküsel kadının
yurdu,
yüreklerin can verdiği ve yürekleri mıknatıs gibi çeken,
erkeklerin yaklaşamadığı ama yine de erkek çocuklar
doğuran?

İşte bu Mançadır– otlaklar, bağlar ve değirmenler–
ve göğün eşitliği altında yollarını bir tutan,
yanık toprak üstünde yamru yumru çotukları,
havı dökülmüş kadifeyi andıran sararmış çayırları:
işte güneşin alnındaki bu kurak düzlük ve ötesi,
göz doldurasıya uzanan toprak öğle ortası
(ufak bir kuş sürüsü lekeler
göğün çivit rengini ak bir köy üstünde,
ve ötede yeşil bir kavak korusu yükselir,
sonra dönümlerce yayılır sarı kırlar yeniden),
işte bu topraklardır, denizden de dağdan da uzak,
İspanya güneşi dört bir yana yansırken, yollarına
düştüğü, karasevdasından kör, düşkün bir soylunun
–aklına dokunmuş sevda, gölgelemiş
mantığını:yüreğiyle görüyor–.

Ve sen, hem yakınsın hem uzakta, koca düzlüğünde
şaşmaz can yoldaşı ve sönmez yıldızısın Quijano'nun,
buralara yerleşmiş, tarlalarda çalışan bu toprağın
kadını
–Mançalılar'ın anası, görüntülerin perisi–,
sürdürüyordun sen gerçek yaşamı, iyi yürekli Aldonza,
hak dağıtan kargısını kaldırdığında sevdiğin,
sen ak evinde eliyordun kalburunla sapsarı buğdayını.
Senin için var oldu bu sevgi ateşi ve ancak seninle.

Size yakıştırılan o kutsal Dulcinea sanıyla, Mançalı
kadınlar,
hepinizi korusun ve üstünüze olsun Quijote'nin
görkemi.

GELİP GEÇİCİ BİR YARIN

Borularla zillerin çalındığı İspanya
kapıları kapalı ve kutsanmış kendi,
Frascuelo ile María'ya bağlı,
soytarı ruhlu ve gönlü kaygılı,
mermersiz olamaz, günü de yaşar,
şaşmayan yarınını da, ozanını da.
Boş bir dün bomboş bir yarına
gebe ve, ne iyi ki, gelip geçicidir!
Genç bir salak, bir delibozuk olacak,
bolero adımlarıyla bir kazulet,
Fransız gerçekçileri havasında,
Parisli çoktanrıcıları andırarak,
İspanyol uzmanı biçeminde
el altında kötülükler dizboyu.

Şu düzeysiz İspanya, yakarıp Tanrıya
esner çeneleri ayrılasıya bir karış,
yaşlı, düşkün ve kumarbaz,
külhanbeyi ve hüzünlere boğulmuş;
Şu düzeysiz İspanya, yakarıp Tanrıya
sıkboğaz eder,
kafayı kullanmaya gönül indirince,
yine de güç doğumlarla olacak erkekleri
kutsal gelenekleri seven
kutsal olan her yolu yordamı;
gümrahlaşacak havari sakalları,
ve birtakım kelleri başka kafataslarının
parlayacak, saygıdeğer ve katolik.
Boş bir dün bomboş bir yarına
gebe ve, ne iyi ki! gelip geçicidir,
salak bir delibozuğun gölgesi,
bolero adımlarıyla kazuletin;
dünün boşluğu yarının kofluğu olacak.
Kötü şarapla bulup kafayı tıksırıncaya dek içip
midesini bozan biri gibi, kızıl bir güneş
taçlandırıyor granitten tepeleri leş gibi sularla;
midevi bir biçimde yazılmış bir yarın,
kullanmalık ve tatlı bir akşama.
Ama başka bir İspanya doğuyor,
keskiyle ve balyozla,
geçmişin som ırkını dönüştürerek
bu sonsuz gençliğe.
Dizgine gelmez ve kurtarıcı bir İspanya,
gün gibi doğan bir İspanya
utkular kazanan elinde baltası,
öfkenin ve düşüncenin ülkesi.

ATASÖZLERİ VE DEYİŞLER

I

Ne şan şöhret peşinde koştum
ne bırakmak istedim türkümü
belleklerinde insanların;
sessiz dünyaları severim,
uçuşkan ve kırılgan dünyaları,
sabun köpükleri gibi.
Güneş ve tan rengi ile boyandıklarını
görmekten hoşlanırım ve uçuşmalarını
mavi göğün altında, titreşerek
ansızın ve patlayışlarını.

II

Neden yazgının açtığı yollar
adını takmalı yollara?...
Her yürüyen yol alır,
İsa gibi, denizin üstünde.

III

Güvenemediğimiz biri haklı çıkarınca bizi
düşman oluruz ona, umut hırsızıdır.
Bağışlamaz budala, görünce cevizin boş içini
bilgeliğin kırsın diye dişleri arasına bıraktığı.

IV

Saatlerimiz dakika olur
bilmeyi umduğumuzda,
ve yüzyıl olur, bildiğimizde
öğrenebileceklerimizi.

V

Ham meyvayı koparınca
dalından, tatsız olur...
Yere göğe koymayıp övmekle ahmak
sanma akla kavuşur.

VI

Erdem, adalet ve iyilik
dediği insanların nedir ki?
Diyelim bir yarısı çekememezlik
sanma ki öteki sevecenlik.

VII

Güzelim ellerde yabansı pençeler gördüm;
nice lirik karga bilirim, nice karga sesli şiir...
En dolandırıcının eli yüreğinde ağzı yeminli,
en işlek, bakarsın, en yontulmamışın kafası.

VIII

Bildiklerini sormak için
hiç zaman yitirme...
Ola ki yanıtsızsa sordukların
yanıtı kim bilebilir?

IX

Soygunculuğun açgözleriyle bakan, insan
yaradılıştan kötülük ile doğuştan sinsiliğin insanı,
aklı geliştirdi ve tekeline aldı yeryüzünü.
Ve hâlâ gerçek diye tutturmakta! En alçak savaş
kurnazlığı!

X

Erdeme özendi de
kana buladı elini Kabil.
Şan olsun Kabil'e! Bugün
artık en çok özenilen kötülük.

XI

Dindarın eli hep onurları esirger bizden;
ama dövüşçünün eli utandırmaz hiç bizi.
Erdem güçlülüktür, iyi olmak için güçlü olmak gerek;
sarılmak kılıca, kalkana, gürze topuza yıkıp başını;
çünkü onurlu gücünü kuşanmışsındır silahlarının:
yalnızca yaralamakla kalma, pusu yetmez,
saldırmalısın.
Yere yıksın balta, şaklasın kırbaç, kamçılasın;
dövüle dövüle yumuşasın demir, aşınarak parlasın eğe,
kazısın çelik uçlu çapla, keski oysun taşları,
kılıç delsin, yarsın ortadan, koca çekiç yamyassı insin.

XII

Işığa açılan gözler
bir gün durur, sonra
körleşir döner toprağa,
görmeden bakmaktan usanıp!

XIII

İyiler içinde en iyisidir insanın
biliyorsa bu yaşamda
endazeyi tutturmak önemli,
ölçüyü kaçırmamak:
nedir eksiği, kaçı fazla...

XIV

Erdem, cana can katan, kasvetli yüreği tutan
mutluluktur, en kasvetli suratı aydınlatan.
İyi ise, koruyandır, yoldaki bir han gibi,
susayan için su, esriğe şarap.

XV

Söyleyin bu türküyü bir ağızdan benimle:
Bilinmez hangi yoldayız: nereden gelir nereye gideriz...
Başı sonu belirsiz iki giz arasında çözümsüz bulmaca;
üç kemeri kilitler bilinmedik bir anahtar.
Aydınlatmaz hiçbir şeyi ışık ve öğretmez bilge.
Söz ne der? Ne der kayalıklardan akan su?

XVI

İnsan doğası gereği çıkmazlarda bir yaratık,
mantık yoksunu saçma bir hayvan.
Hiçten yarattı dünyayı ve bakıp yoktan var ettiği yapıta:
"Sonunda çözdüm gizini," dedi, "bir hiçmiş her şey."

XVII

Hiçbir şeyden nasibini bunca almadı insan
ikiyüzlülükten olduğu kadar.
Kandırmak için karşısındakini
yüz bin kılığa girer çıkar.
Kendi kapısına çifte kilit vurur da
başkasınınkine maymuncuk uydurur.

XVIII

Çocukluğumda düşlerime girerdi
söylence kahramanları Ilyada'nın!
Ayaks Diomedes'e taş çıkarır,
cebinden çıkarır Ayaks'ı Hektor,
hepsini bastırır Akhilleus; gelmiş geçmiş
en güçlüsü âdemoğlunun. Neydi o temizliğim,
saflığım! Düşlerime girerdi çocukluğumda
söylence kahramanları Ilyada'nın!

XIX

Fındık kabuğunu doldurmaz
içi fos çıkar, bir tür boş gurur,
yalan dolanla yaşar, düzenini
gerçek diye pazarlar.

XX

Teresa, tutuşmuş ateşten gönlün,
San Juan de la Cruz, alev almış tinin,
soğuklar indi buralara bilesiniz, ermişler,
sönmeye yüz tuttu İsa yüreciklerimiz.

XXI

Dün gece düşüme girmiş Tanrı
Tanrı'yla konuşuyormuşum;
sesimi duyurabilmişim Tanrı'ya...
Derken, düş gördüğümü gördüm düşümde.

XXII

Erkeklerle kadınların işleri bunlar
geçmişte kalmış aşklar meşkler,
unuttum gitti, çıktı aklımdan,
hiç olmamış gibi sanki.

XXIII

Şaşılacak bir şey yok, tatlı dostlarım,
kaşlarım çatıkmış, alnım kırışmış:
insanlarla barışık yaşarım
kendimle kavgalaşırım.

XXIV

On kafadan, dokuzu
saldırır dört yana, biri düşünür.
Gün olur görürsen şaşma, düşünce
uğruna boynuzundan olan hayvanı.

XXV

Bal alır arılar
çiçeklerden, ve bülbüller
sevda ezgileri:
Dante ile ben –bağışlayın bizi baylar–,
karıştırırız birbiriyle – sen de bağışla Lucía–,
sevdayla Dinbilimi.

XXVI

Bıraksan başıboş kırlara
bir kömürcüyü, bir bilgeyi ve bir ozanı.
Bak gör hayran olup susacaktır ozan,
bilge, bakıp bakıp düşünceye dalacak...
Kömürcü arayıp bulacak, kuşkusuz,
karadutlarla mantarları.
Tiyatroya götürsen hepsini
tek esnemeyen kömürcü olacak.
Canlı olanı resme yeğleyen
kafası işleyen adamdır, türküsünü çağıran
ve düş görendir.
Kömürcünün kafasında ne var düşten bol!

XXVII

Neymiş bakalım kazancımız
bizim yararlıklarımızdan?
Görelim artık gerçekleri:
boşuna hepsi baştan sona.

XXVIII

Tüm insanların önünde
iki savaş vardır, iki kavga:
düşlerde Tanrı'yla olanı;
denizle, uyanıkken.

XXIX

Dur yolcu, senin ayak izlerindir
yol, başka bir şey sanma;
yolcu, yol yoktur
yol yürüdükçe yol olur
yol olur yürüye yürüye
bakışları geri çevirince
dönüp de bir daha basılmayacak
keçiyolu görülür.
Dur yolcu, yol yoktur
yalnızca geminin köpükleri denizde.

XXX

Bekleyen derviş usanmış
beklemekten, diyor atalar.
Doğru söze ne demeli!
Doğru doğru olmaya,
ve hep doğru kalacak
düşünülse bile tersine.

XXXI

Yüreğim, dün çın çın öterken,
artık neden suskun
o güzelim altın paran?
Vardığın yer,
zaman burkmadan seni,
bomboşluk mu olacak?
Sarsılmasın inancımız
bahse girerim
olmayacak böyle bir şey.

XXXII

Düşüncelere dalıp giden inanç, ah!
Ah, düşüncelere varıp dönen inanç!
Yalnızca bir yürek doğduğunda dünyaya
bardağı dolar taşar insanın ve kabarır denizler.

XXXIII

Düşümde Tanrı bir demirciymiş
ateşlerden, eritiyormuş demiri,
kılıçlar dövüyor, çeliğe su veriyor,
sertleştirip güçlendiriyormuş
yaprak yaprak ışıklarla:
Bağımsızlığı – Egemenliği.

XXXIV

Bize öğüt veren İsa'yı seviyorum:
Yerler ve gökler geçicidir.
Yerler ve gökler yok olduğunda
benim sözüm kalacak geride.
Neydi söylediğin senin, İsa?
Sevgi mi? Bağışlanma mı? Sevecenlik mi?
Tüm sözcüklerin senin, aslında
tek bir sözcüktü: Uyanık beklemek.

XXXV

İki duyunç biçimi vardır:
biri ışıktır, öteki sabır.
Biri, az da olsa derin denizi
aydınlatmaya dayanır;
öteki kefaret ödemeye
oltayla, ağla ve beklemeye
balığı, balıkçı gibi.
Söyle sen bana: Hangisi daha iyisi?
Seyredenin duyuncu mu
derin sulara bakan
canlı balıklara,
kaçaklara,
yakalanamayacak balıklara,
yoksa o lanet iş mi,
fırlatı fırlatıvermek hiç durmadan
kuma ölü balıklarını denizin?

XXXVI

Görgül inanç. Ne varız, ne de var olacağız.
Yaşamımız baştan sona ödünç.
Ne bir şeyler getirdik, ne de götüreceğiz.

XXXVII

Yaratılan bir şey yok mu dedin?
Aldırma, çamurunu kar
yerdeki toprağın, bir testi yap
da su içsin içinden kardeşin.

XXXVIII

Yaratılan bir şey yok mu dedin?
Seni çömlekçi, sen kap kacağına bak.
Yap testini ve bırak dert etme
karamazsan çamuru.

XXXIX

Derler ki tanrısal kuş dönmüş
kazara bizim yoksul tavuğa,
şu bilge profesörün
makası marifetiyle
(Kant burnu büyük kuşları
tutar yolarmış derler;
felsefesi bir tünek sporuymuş),
dediklerine bakılırsa kerpiç
duvarlarından atlayıp kümesin
bırakırmış kendini uçarmış
yeniden Eflatun'a doğru.
Haydi! Görelim, bakalım uçsun!
Görenlerin gözü aydın olsun

XL

Evet, şu yeryüzünde herkes eşit birbiriyle:
iki yaşlı beygirin sürüklediği şu yolcu arabası,
yol boyu hoplaya zıplaya, bir durak senin öteki benim,
içi dolu her türden sıradan insan,
en ortada duvar gibi sağır biri,
hastalık hastası, astığı astık kestiği kestik,
herkes ona bir şey anlatıyor, şarap sunuyor...
Sonra varınca gidecekleri yere, inmeyecek mi hiç
bir yolcu artık? Yoksa hepsi kalmış mı olacak yarı
yolda?

XLI

Bardakların içmeye
yaradığını bilmek iyi;
işin kötüsü susuzluğun neye
yaradığını bilmemek.

XLII

Hiçbir şey yitmez mi diyorsun dünyada?
Diyelim elimdeki cam kadeh
kırılıverse, artık bir daha
içemem onunla, bir daha asla.

XLIII

Hiçbir şey yitmez diyorsun dünyada
belki de sen haklısın,
ama her şeyi yitiririz biz
ve yitirecektir her şey bizi.

XLIV

Her şey geçer, her şey kalır,
ama bize düşen gelip geçmek
geçmek yollar açarak
denizin üstünde yollar.

XLV

Ölmek... Denizden bir damla gibi
düşmek mi olmalı sonsuz denize?
Yoksa hiç olmadığım bir şey mi ?
Gölgesiz ve düşsüz biri olmak,
yürüyecek bir yolu, elinde bir aynası
bile olmadan ilerleyen yapayalnız biri.

XLVI

Dün gece düşümde işittim
Tanrı bağırıyormuş bana: Dikkat!
Uykuya dalan Tanrı oldu sonra,
ve ben, bağıran: Uyansana!

XLVII

Dört şey vardır, insanın
işine yaramaz deniz üstünde:
demir, dümen ve kürekler
ve denize açılma korkusu.

XLVIII

Elinde kafatasım bakıyor
yepyeni bir Hamlet ve diyor ki:
Güzelim bir fosili elimdeki,
bir karnaval maskesinin.

XLIX

Anlıyorum şimdi, gittikçe yaşlanırken ben,
o koskoca aynaya, bir gün dönüp
gururlu bakışlarla süzdüğüm,
meğer kendi sürdüğüm sırmış.
Evimin en derinlerindeki aynanın,
ölümcül bir elmiş,
sırrını kazıyıp silen, artık her şeyi
geçiriyor aynam, camdan geçen ışık gibi.

L

–Dilimiz İspanyolcamız esniyor çeneleri ayrılarak.
Açlıktan mı? Düşlere mi dalmış? Bıkkınlıktan mı?
Doktor, midesi kazınıyor olmasın boşluktan?
–Boşluk midede değil kafada olsa gerek.

LI

Gönlün ışığı, tanrısal ışık,
deniz feneri, meşale, yıldız, güneş...
Yürüyor adamın biri ıkına sıkına;
sırtlamış bir koca feneri.

LII

Alıp veriyor iki genç
panayıra yoldan mı gitsinler,
yoksa tarlalara mı vursunlar?
Tartışmadan ağız dalaşına, o da
dönüyor kavgaya.
Artık allah yarattı demiyor
indiriyorlar çam dallarını karşılıklı;
bir saça sakala yapışıyor
bir kılları, deriyi çekişiyorlar.
Yoldan aşağı gelen biri
türküsü ağzında geçiyor:
"Gezgin, sen yürümene bak,
nereye yollanırsan yollan
Roma'ya çıkar tüm yollar."

LIII

Artık bir İspanyol var yaşamayı isteyen
yaşama yeniden başlamayı;
ölüm döşeğinde bir İspanya ile
bir karış esneyen bir İspanya arasında.
Dünyaya ayak basan İspanyol çocuk,
Tanrı yardımcın olsun. Buza kesecektir
yüreğin bu İspanyaların birinden.

MESELLER

I

Çocuktu, ufacıktı
tahta bir at düşledi.
Açtı gözlerini
baktı atı yok olmuş.
Yeniden dalınca uykuya
ak bir küheylan girdi düşüne,
yelesinden kavradığı gibi...
Bu kez kaçırmam seni elimden!
Yakalar yakalamaz atın yelesini
uyanıverdi çocuk.
Baktı avucu sımsıkı bir yumruk.
Uçup gitmiş atı meğer!
Derin düşüncelere dalarak
çocuk dedi ki, eğer
düşlere giriyorsa
bir at, gerçek olamaz.
Ve kestirip attı düşleri.

Sonra büyüdü çocuk, delikanlı
oldu ve kaptırdı gönlünü birine,
şöyle dedi sevdiği: Söyle sen nesin,
gerçek misin, değil misin?
Yaşlanınca delikanlı gün gelip
düşündü ve dedi ki: Bir düşmüş
her şey, düşümdeki tahta at da,
gerçek atlar da düşmüş.
Ölüm vakti gelip çatmış,
sormuş adam yüreğine: Söyle sen
yoksa bir düş müsün?
Bilinmiyor adamın
uyanıp uyanmadığı.

II

D. Vicente Ciruana için

Şıkır şıkır tertemiz kumlar üstünde,
alt yanında Guadalquivir ırmağının
İspanya'nın sonra erdiği düzlüklerde,
ve denizin başladığı yerde, oturmuş
iki adam başları ellerinin içinde; uyuyor
biri, öteki derin düşüncelere dalmış gibi.
Birincisi, ılık bahar sabahı,
dingin deniz kıyısında,
gözleriyle, yansıyan deniz arasına
indirmiş gözkapaklarını
silerek gözbebeklerinden denizi;
ve uyuyakalmış ve deniz yaratıklarını
güden, koruyan çoban Proteus'u
görmekte düşünde, Nereidler'i çağırdığını.
Poseidon'un atlarının konuşmalarını duymakta.

Ötekinin suya dalmış gözleri. Yüzüyor suda
düşünceleri:
Denizlerin çocuğu, açılmış sulara– ya da yelken
açmakta.
Düşüncesine bir martının kanatlarını takmış
sudan sıçrayan gümüşbalığı gören martınınkileri
ve düşünmekte: "Bu yaşam bir deniz yanılsaması,
gün gelip de artık balığa çıkamayacak
bir balıkçının düşüncesindeki deniz umudu."
Düş gören denizin ışıdığını görmüştür,
ve ölümün bir deniz yanılsaması olduğunu.

III

Bir zamanlar bir denizci vardı,
deniz kıyısında bir bahçe kurdu
ve kendini bahçıvanlığa verdi.
Gün geldi, bahçe çiçeğe durdu,
ve bahçıvan çekip gitti
Tanrının denizlerine.

IV
ÖĞÜTLER

Umutla sabret, bekle dalgalansın deniz
– kıyıdaki bir tekne gibi– hiç ırgalamadan seni.
Bekleyen herkes bilir murada ereceğini;
çünkü yaşam uzundur, sanat bir oyuncak elimizde.
Tut ki kısadır yaşam ve ulaşmaz deniz teknene,
dur ve bekle ve umutla sabret,
çünkü uzun ömürlüdür sanat ve üstelik, önemsiz.

V
İNANÇ İŞİ

Deniz değildir Tanrı; denizdedir, yanardöner
ayın yakamozları gibi suda ya da görünür
ak bir yelken benzeri;
denizde uyanılır ya da uykuya dalınır.
denizi yaratmıştır ve doğar
denizden bir bulut gibi ve bir fırtına;
Yaradandır ve yaratır yaratıkları;
soluğu candır, canlandırır soluğuyla.
Ben de senin yaptığını yapıp bana,
verebilmeliyim sana bana verdiğin canı,
içimde yaratarak seni. Böylece aksın
yüreğimde sonsuza dek bu katıksız
ırmağı sevecenliğin. Kurusun, ey Tanrım,
bozbulanık bir çeşmenin sevgisiz inancı.

VI

Hep içimizde taşıdığımız Tanrı,
Hep yapıp, yarattığımız Tanrı,
Hep aradığımız Tanrı,
ama bir türlü bulamadığımız.
Bu üç Tanrı ya da üç kişiliği
gerçek Tanrı'nın.

VII

Aklım şöyle diyor: arayalım,
bulalım gerçeği.
Ve yüreğim ekliyor: Boşa çaba.
Gerçek zaten elimizde.
Aklım: Ah, kim istemez ulaşmak
gerçeğe!
Yüreğim: Boşa çaba.
Gerçek, beklemektir umutla.
Aklım şöyle diyor: Yalan bu dediğin.
Ve yanıtlıyor yüreğim:
Yalanı olan varsa sensin, akıl,
çünkü duygularınla duymadıklarını
dile getiriyorsun.
Akıl: Birbirimizi hiç anlayamayacağız
seninle ben, ey yürek.
Yüreğim: göreceğiz beklersek.

VIII

Düşüncelere dalmış kafa,
ta uzaklardan çalınır kulağına
oğul veren arıların uğultusu!

Güzelim dünyaya bir bürük atmışsın
gölgelerden ve inanmış gidiyorsun bunun
gerçekliğine, ölçerek gölgeyi pergellerinle.

Bir yandan çalıştıkça arılar ve
bal yaptıkça,
kırların ve güneşin suyunu soğurup,
ben de atarım potamın dibine
gerçekleri, aslında birer hiçtirler.
Denizlerden algıya,
algılardan kavrama,
kavramlardan düşünceye
– işte, o biçim bir iş! –
düşünceden denize.
Haydi al baştan!

SOYTARIM

Düşlerime giren şeytan
gülüyor kıpkırmızı ağzıyla
kapkara, fıldır fıldır gözleri,
sivri minik dişleri.
Şen şakrak, serüvenci serseri
durduk yerde oynamaya başlar
çarpıktır dansı, yamru yumru bedeni
ve dağ gibidir kocaman, sırtındaki
kamburu. Yüzüne bakılmaz, sakal bir karış
bir sokum kendisi, şiş göbeğin teki.
Nedendir bilmem
güler durursun, soytarı,
acınacak halime benim.
Üstelik hep oynayacak yer bulursun
bir amacın olmasa da senin.

Antonio Machado, Düşünür Şair*

José M.ª Valverde

Öncelikle, İspanyol Dili ve Edebiyatı'nda uzmanlaşmadığım halde beni konuşma yapmak üzere davet ederek onurlandıran Uluslararası İspanyol Dili ve Edebiyatçıları Birliği'ne teşekkürlerimi sunarım. Yalnızca zaman zaman ve kısmen bu konuya eğilmeme karşın, geçtiğimiz sömestr Antonio Machado anısına çıkarılan *El poeta y su doble* adlı kitapta isimleri zikredilen Barcelona Üniversitesi'ndeki ateşli Machado hayranlarından biri de ben olduğumdan, konuşmayı memnuniyetle kabul ettim.

* Centro Virtual Cervantes. AIH. Actas X (1989) Antonio Machado, poeta pensador. José M.ª Valverde.

Başlamadan önce affınıza sığınmalıyım çünkü bana ayrılan süre hazırladığım konuşmaya göre biraz kısa kaldığından özetleyeceğim veya hızlıca geçeceğim yerler olacak.

Antonio Machado'nun eserleri gelişerek bir bütün oluşturuyor, bir *Bildungsroman** bile denebilir. Bu bütün içinde düzyazı, belirginleşmesi vakit almakla ve her daim dizeye tabi olmakla beraber yazar için kilit önemde, "bütünleyici" bir işlev üstlenerek bütünün elzem bir parçası haline geliyor. Antonio Machado yalnızca alışılageldik şair tanımından anladıklarımızla sınırlı değildir, aksine hayali filozoflar bile yaratmış, bir tür düşünür-şairdir. Bu hayali filozofları yani Abel Martín ve onun çömezi Juan de Mairena'yı kendi felsefesini değil de anti-felsefesini aktarmak için, onlar aracılığıyla insana dair bir umut kırıntısını –ona inanmamak kaydıyla– yaşatan rasyonel aklın olumsuz hatta nihilist yazgısını sergilemek için kullanır. Ancak bunu söylemek belki de sondan başlamak anlamına gelecek; olası güzergâhımızı adım adım belirleyelim.

Antonio Machodo liberal entelektüel bir çizgidedir ve özellikle de büyük halkbilimci ve Demófilo (halk aşığı) rumuzuyla ruhban karşıtı ateşli makalaleler yazan babasının etkisi söz konusu olduğunda –kendi deyişiyle– bir nebze Jakoben bile sayılabilir. Şair ilköğrenimini muhafazakâr hükümetlerin üniversitelerden kovduğu profesörler tarafından kurulan, İspan-

* Bildungsroman: Oluşum romanı. Alman edebiyatında bireyin oluşum dönemini ve sonunda ulaştığı ideal durumu ele alan roman türü. (y.h.n.)

ya'nın kültür ve eğitim hayatına damgasını vurmuş Institución Libre de Enseñanza'da (Özgür Öğretim Kurumu, ILE) tamamlayacaktır. Bilindiği gibi Antonio Machado, tüm 20. yüzyıl İspanyol şairlerinin, özellikle de 1898-1927 arası kuşağın hayranlığını kazanmış, geç dönem romantiği Gustavo Adolfo Bécquer'e de beşik olan Sevilla'da doğmuştur. Tam anlamıyla romantik dönemdeki İspanyol lirizmi düşük niteliktedir. Buna karşılık genç yaşta, 1870'te ölen Bécquer, büyük İspanyol halk geleneğiyle bağlantılı dilde sadeleşme ve müzikaliteyle beraber sürdürdüğü içselliğin keşfiyle makbul bir ufuk açmıştır. Yine de Antonio Machado'da Bécquervari bir ruhsal yoğunluk ve Fransızlaşmış Nikaragualı Rubén Darío'nun yüzyılın sonunda ortaya çıkardığı semboller mevcuttur. Hatta ilk döneminde, bu postromantik içebakış ile Darío'nun başını çektiği şu "modernismo"nun yeni süslemeciliği arasında çelişkiye düştüğü görülür. Ancak 1902'de basılan ve baskısı 1907'de genişletilen ilk kitabında (1902 baskısı *Soledades*, 1907 baskısı *Soledades. Galerías. Otras Poemas* adıyla yayımlanmıştır) artık bu iki unsurdan öncelikle birincisi ön plandadır: 1917'de, bir antolojide dile getireceği gibi, "dış dünyayla temasına cevaben ruhun ortaya koyduğunu –eğer ortaya koyduğu bir şey varsa– veya söylediğini onun diliyle ifade etme niyeti".

Bireyin ruhunun en dürüst ve doğal sesini yakalamaya çalıştığı içebakış esnasında şair rüyalarda görülen ve yalnızca insanı kapsamayan sevdaların mutluluğunun ışıltılı vaatlerini çağrıştıran varlıklara özel bir dikkat gösterir:

Bir rüyanın eşiğinden beni çağırdılar.
–Söyle bana, gelecek misin benimle ruhu görmeye?–
Bir okşayış geldi yüreğime...

Ancak Antonio Machado'nun 1902'de, tam da bu düzlemde, "ruhun hakikatini" arama niyetinin sınırlarının, hatta bunun da ötesinde, kişinin kendini tanımasının –ve bunun edebi açıdan önemli bir sonucu olarak– dürüst olmanın imkânsızlığının farkına varmış olması dikkate değerdir. Bu noktada Nietzsche ve belli bazı yeni dönem Fransızlarda görülen, Batı'da kültür ve felsefe alanında yaşanan ve son yüz yıl boyunca hüküm süren "Ben'in krizi", "Öznenin krizi" hatta "Ben'in ölümü" olarak belirtilen bu geniş süreç, Antonio Machado'da o devrin diğer hiçbir İspanyol şairinde olmadığı denli yoğun biçimde ortaya çıkar. Bu durum, özellikle ("*Ah dostum gece, yaşlı sevgilim...*") şairin geceye en saf içsel hakikatinin nerede bulunduğunu sorduğu bir şiirinde örneklenir: Hakikat gecenin yalnızlığında mı ortaya çıkar yoksa ağlarken mi ya da en azından yakarırken mi? Şair gerçekten hakiki olabilecek midir? Ben'liği sahteliğe kaçmadan dile gelip derdini haykırabilecek midir? Gece, şaire ruhunun hakikatinin nerede veya neden ibaret olabileceğini hatta en içli ağlayış ve yakarışlarını bile bilmediğini ısrarla söylerek cevap verir. Ve sözlerini şöyle bitirir:

Serzenişini senin dudaklarından dinlemek için
rüyanda seni aradım,
ve orada gördüm seni
bulanık aynalar labirentinde dolanırken.

"*Bulanık aynalar labirenti*": İşte burada Ben, hakikiliğini yakalamaya çalışırken çözülüp dağılır. O halde Ben'e yapılan romantik başvuru imkânsız ve anlamsız kalıyorsa, nasıl bir yol tutmalı, yaşamak için bir nirengi noktası nasıl seçilmeli? Şair çok geçmeden arayışında, bir tür teselli veya daha iyi bir şeye hazırlık babında, şiirin kendisine başvurur ki şiir müzikal karakteri nedeniyle bir yandan "biz"in hatta "herkesin" ifadesi işlevini üstlenip bir nirengi noktası olarak bireysel Ben'in ötesine geçer, diğer yandan ve buna ilaveten, bir insanın ömrü içinde benzersiz, tekrar edilemez, varoluşsal bir sezgi olma işleviyle de şiire hakikatin şiirsel olmayan bir gölgesini düşürebilecek mantıksal ve bağlamsal anlamın ötesine geçer. Bu, Antonio Machado'nun aslen "Los cantos de los niños" [Çocukların Şarkıları] olarak adlandırdığı ve "*Şarkılarını dinliyorum...*" diye başlayan şiirinde ifade ettiği şeydir. Şiir şöyle biter:

Dingin kaynak
sürdürüyor öyküyü:
tarihi silmiş,
anlatıyor acıyı.

Ancak bu yalnızca Antonio Machado'nun sonradan tekrar tutacağı bir yolun başlangıcıdır. Şimdilik Öteki'ni –şeyleri, dünyayı, diğerlerini ve olur ya Tanrı'yı bulma isteğiyle, öznelliğin labirentinden, Ben'den kendini kurtarmak için açık ve doğrudan bir gayret göstermektedir. Bu noktada artık Antonio Machado'da hayatının ruhsal ve edebi aşamaları ve kendi rızasına bağlı olmasa bile yaşamöyküsünün parçaları ve başın-

dan geçenler arasında ilgi çekici bir sembolik bağlantı gözlemlenmeye başlanır. Bu minvalde 1907'de *Soledad. Galerías. Otras Poemas*'ı daha yeni yayımlatmışken henüz üniversite diplomasını almamış olduğu halde, Fransızca öğretmeni olarak Soria'ya gönderilir. Kastilya manzarası –yeri gelmişken söyleyelim, Kastilya manzarası çok yakında kendini 1898 kuşağı olarak adlandıracak edebiyat grubunun ortak simgesi haline gelmiştir– şairin neredeyse baştan beri tav olmadığını ortaya koyduğu romantik öznelliğe karşı, ona gerçeklik ve nesnellik dersi vermiştir. Antonio Machado'nun bir sonraki kitabının adı haliyle *Campos de Castilla* (*Kastilya Kırları*, 1912) olacaktır. Kitapta manzara, şair için yalnızca nesnelliği öğrenmenin aracı olmayacak, aynı zamanda İspanya'nın durumuna dair düşüncelerinin çıkış noktası olma işlevini de üstlenecektir. Bir yandan da daha mahrem ve derinlikli bir şey açığa çıkmaktadır; "Öteki" ve "Ötekiler" arayışında hiçbir şey "Birey"in (erkek) "Öteki birey"le, kadınla karşılaşması kadar önemli olamamaktadır. Daha ileride halk şarkısı biçimindeki aforizmalarından birinde, kurmaca filozoflarından birine, şu bir tür metafizik iltifatı söyletecektir:

Kadın
Kişi'nin diğer yüzüdür.

Gerçekten de otuz dört yaşındaki ağırbaşlı öğretmen, hayatının ve düşündüklerinin hem gerçek hali hem de sembolü, on beş yaşında, kendi halinde bir genç kız olan Leonor'la evlenir.

Bu kafa yorma, bu düşünce akışı özellikle de *Kastilya Kırları*'nın ilk baskısında "Atasözleri ve Deyişler" başlığı altında ortaya çıkan ve şairin yaşamı boyunca üzerinde çalışmayı bırakmadığı dize biçiminde aforizmalarında kendine özgü anlamında felsefileşir, gitgide derinleşir. Örneğin, öznellikle olan mücadelesi şu sade dizelerde yoğunlaşır:

Dikkat edin:
kimsesiz bir kalp
*kalp değildir.**

Burada, bu kısacık lirik parçada, düzyazı eserlerinde de rastlanan ve şairin düşünüş tarzının vazgeçilmez bir unsuru olan hicvin arttığı görülecektir.

Antonio Machado'nun düşünce sürecinde 1910-1911 akademik yılında, Fransızca öğrenimini Paris'te ilerletmek üzere burs alması ve Collège de France'ta Bergson'un derslerini takip etmeye karar vermiş olması önem taşır. Bu filozofun düşünceleri, daha önce andığımız "Çocukların Şarkıları" şiirinde ana hatları beliren lirizmin geçiciliği fikrini geliştirmesine yardımcı olur. Machado sonradan lirizmin, dönemin sanatının geçici, bireysel, tekrarlanamaz ve yalnızca anılarda korunan bir deneyimi kalıcı kılmaya çalıştığını söyleyecektir. Yaklaşık on beş yıl sonra ise kurmaca karakteri Juan de Maneiro'nun ağzından, şiirin bu geçici tarafına daha soyut, mantıklı ve aşağı yukarı 1927 kuşağında ortaya

* *Nuevas Canciones* (1924) kitabının "Proverbios y cantares" bölümünden. (y.h.n.)

çıkacak olan hafif bir neobarok kavramsal –veya kavramcı– tarafla meydan okur. Ancak diğer yandan, Bergson'un sezgiciliği, her ne kadar Antonio Machado'ya lirizmin geçici tarafının teorik ifadesi açısından uygun düşse de nihayetinde ona fazlasıyla naturalist –yalnızca dirimselci de değil– fazlasıyla biyolojik gelir ki bu da anlaşılır bir şeydir; özellikle de Fransız düşünürün o tarihlerde bir sonraki tinselci hatta neredeyse mistik dönemine geçmemiş olduğu hatırlanırsa. Machado "Aslında teorik düşünce, mantık Bergson'un da ilan ettiği gibi, yaşayan gerçekliği yakalamaya yaramaz fakat –bu bir paradoks gibi gözükse bile– azametinin ve itibarının kaynağı da tam olarak budur çünkü bizi görkemli ve güzel zihinsel yapıların dünyasına yükseltir, her ne kadar bu dünyada kurtarıcı bir kesinlik elde edemesek de bizi anlık maddi gerçeklikten kopartır ve onunla aramıza mesafe koyar" der.

Yine de teorik tartışmanın yararı bakımından, bu söylemle Antonio Machado'nun yaşamındaki gelişmelere bir adım daha yaklaşmış oluyoruz. Kaldı ki o tarihlerde yaşamı, kendisinin gönüllü hiçbir çabası olmamasına karşın, daha önce de bahsettiğimiz gibi sembolik bir karakter ortaya koymaktadır. Ne de olsa önce de dediğimiz gibi, benzeriyle ve gerçeklikle birleşmeye duyduğu hasretin simgesi eşi Leonor, Paris'te öğrenim gördüğü yıldan bir yıl sonra, 1912'de veremden ölür. Sanki bu olay, şairin sınırlarına ve hatta Ben'i ele geçmez, anlaşılmaz kabul etmesinin ardından, düşünsel evrimi içinde nesnel gerçekliği, Öteki'ni yakalamanın imkânsızlığına ulaştığını görünür kılar.

Dul kalan –tabiri caizse arzulanan gerçeklikten ve diğerlerinin gerçekliğinden dul kalan şair, hem mesleki yararları hem de kişisel eğilimi nedeniyle felsefe öğrenimi göreceği Baeza'ya tek başına taşınır. Bu öğrenim ona Madrid Üniversitesi'nde lisans öğreniminin kapılarını açacaktır.

O sıralarda, daha sonra *Los complementarios* [Bütünleyiciler] başlığıyla yayımlayacağı bir defter tutmaya başlar. Gerçi bu başlık defterde yer alan notlar arasında, yalnızca bir bütün halinde kendilerini yazan kişiyi ortaya koyan, edebi kurmaca karakterlere atıf yapanları kapsar; defterin başlığı bu yüzden "bütünleyiciler"dir. Bunlar yerlerini, sonraları yayımlanan metinlerde artık isimleri Martín ve Maneira olan "karşıt kişilikler"e bırakacaklardır. Martín ve Maneira bizzat Antonio Machado'yla bir açıdan benzer ve bir açıdan da onun zıttıdırlar. Pessoa'cı anlamıyla söylersek, sesteş değillerdir aksine kendini yalnızca bu çoğulluk aracılığıyla ortaya koyan bir "tekliğin" farklı vücut buluşlarıdır. (Kurmaca karakterlerden biri, bizzat kurmaca bir karakter olarak Antonio Machado'dan alıntı yapacaktır.) Bu defterde felsefeye dair akıl yürütmeler, 1917 itibariyle daha önce de bahsi geçen Bergson'un fikirlerinden alabildiğine keskin ve hatta alaycı biçimde kopuşu yer alır.

1917'de *Kastilya Kırları*'nın çok genişletilmiş baskısında, "Bir Günün Şiiri-Kırsal Düşünceler"de ("Poema de un día Meditaciones rurales") esasen "bir günün" bile değil, yalnızca bir akşam üstünün alaycı otoportresinde kendini resmeder. Şiirde kendisini

Bergson ve Unamuno okurken tasvir eder. Machado tam olarak Baeza'daki günlerinden itibaren Unamuno'yu hep hocası kabul eder ve o yıllarda Unamuno'ya içinde bulunduğu Endülüs toplumunun adaletsizliğini ve körelmişliğini eleştirmenin yanı sıra müteveffa eşini anarak ölümden sonraki hayata duyduğu özlemi de dile getirdiği, içten mektuplar yazar.

Hem yaşamında bulunduğu nokta hem de bilinci, düşünceleri bakımından o sıralarda Antonio Machado'nun durumu umutsuz gözükmektedir. En basit hakikati kişinin kendi ruhunda bulma ideali erkenden suya düşmüştür. Ardından kurtuluşu şeylerde ve ötekilerde bulma umudu, ölümün acımasız müdahalesiyle onu yüzüstü bırakmıştır. Böylece, belki de vaktinden önce, şair kendini çoktan yaşlanmış, tükenmiş hisseder. Düşüncesi umuda ancak ona inanmamak kaydıyla yer bırakır. Tüm bunları derin düşüncelere daldığı sayısız kıt'alarından birinde şöyle özetler:

Ey düne kadar şıngırdayan kalp,
altıncıklarının sesi
duyulmuyor mu artık?
Zaman onu kırmadan
bomboş mu kalacak
kumbaran?
Emin olalım ki
bildiklerimizin hiçbiri
gerçek olmayacak.

Unamuno'ya yazdığı bir mektupta (16. 01. 1918) son üç dizenin anlamını çok daha keskin bir biçimde ifade eder:

"Düşündüklerimizin hiçbirinin
gerçek olmayacağından
eminiz.

Bir dörtlükte dile getirdiğimi sanıyorum. Ama ben düşünürken özden kopuk ve soğuk olmayı kastediyordum; ilişkilerin, sınırların, inkârların arasında gidip gelen düşünceyi; yüreğimizde beslediğimiz ne varsa hiçbirini ortaya koyamayan boş kavramlar üzerinden düşünmeyi kastediyordum."

Bu ikinci biçimi ve yukarıdaki dizelerden kopmuş hali daha sonraları, birtakım açıklamaların yanı sıra buna benzer başka şeyler de söyleyen kurmaca karakter Juan de Mairena'ya atfedilecektir. "Benim düşüncemin temelinde hüzün vardır. Buna karşın ben hüzünlü bir adam değilim, ne de birini hüzünlendirecek bir şey yapmışımdır. Başka bir deyişle, kendi düşünceme bağlanmamam beni onun lanetinden kurtarır ya da daha doğrusu fikrimin derinliği, onun boşluğuna olan inancımdan azdır."

Şairin "sağlıklı bir şüphecilik"i şart koşması; ifadesini 1936'da, o zamana dek geliştirdiği espri anlayışını tümüyle barındıran bir aforizmasında bulacaktır: "Kuşkulanmayı öğren evlat, bir kez öğrenince kendi kuşkundan bile kuşkulanacaksın."

Bu alaycı tavır, bir çıkmazdaymış gibi göründüğünde Antonio Machado'ya, şiiri bütün bir halkın ve uzun bir tarihin içinden gelen ortak ses olarak; sırf kişisel bir ifade değil, aksine kişiler üstü, kolektif bir ses olarak gören anlayışının da katkısıyla yeni bir ruhsal canlılık sağlamıştır. Çünkü şiir onda diğerleriyle içgüdüsel bir dayanışma ahlakıyla, "komşunu sev" ile birleşir. Antonio Machado gitgide daha sık İsa'nın öğretilerine, Unamuno'nun deyişiyle İsevi öğretilere atıf yapacaktır. Zaman zaman, sözcüklerle ustaca oynayarak* yalnızca komşunu, yakınını değil uzaktakini, tanımadığını, yabancı olanı da sevmenin söz konusu olduğunu söyler. Bu ruhsal gelişimde belki tarihsel koşulların da belli bir payı vardır; bir ihtimal 1917 Sovyet devrimi Antonio Machado'nun ruh halini belli belirsiz etkilemiştir. Gerçi bu etki ne politik ne ideolojik görüşlerde somutlaşır; aksine yalnızca dünyanın, romantik bireyselciliği aşarak bütünlüğe ulaşacağı birlikte varolma biçimlerine yönelmenin eşiğinde olduğuna dair genel bir histir bu.

Pek de belirgin olmayan bir biçimde bu yeni ruh hali, Segovía'ya taşınmadan önce Endülüs'teki Baeza'da yazdığı son şiir olan ve Antonio Machado'nun dizelerinin toplanacağı son ciltte, 1924'te basılan *Nuevas Canciones*'te [Yeni Şarkılar] yer alan "Olivo del Camino" (Yoldaki Zeytin) şiirindeki Demeter** mitinin anlatı-

* Şair İspanyolca komşu, yakın kişi anlamına gelen *prójimo* sözcüğünün, fiziksel yakınlığı tarif eden *próximo* sözcüğüne benzerliğinden yararlanmıştır. (ç.n.)

** Demeter: Homeros destanlarında "güzel saçlı kraliçe", "güzel örgülü Demeter" diye anılan toprak ve bereket tanrıçası; ekinleri ve özellikle buğdayı simgeler. Hesiodos'a göre Kronos'la Rheia'nın kızı. (y.h.n.)

mında görünür. Gerçekten de Segovía'da 1919'dan itibaren öğretmenlik yapar ve serbest günlerini 1932'de tayin edileceği Madrid civarlarında geçirir. Değişik üsluplarda yazılmış ve nitelikleri farklılık gösteren metinlerden oluşan bir kitap olan *Nuevas Canciones*'te, aforizmalar halk şarkısı biçiminde yer almayı sürdürür. Yazarın kendisi bunları otofolklor olarak tanımlar ve bunların sırf halk tarzının taklidi olmadığını söyleyerek "topluma dair içimde ne varsa, halkı düşünen ruhumla birlikte bu dizelerdedir" der. Gerçi hakikaten toplumun ruhunun ifadesi bu kısacık metinlerde kendine yer bulsa da bunlar felsefenin uzağına düşmeyen, fikirlerin özlerinin toplandığı dizelerdir. Bu durum Antonio Machado'nun kurmaca filozoflarının çıkış noktasını oluşturacak bir serinin başlangıcında da görülebilir. Bunların ilki şöyledir:

Gördüğün göz;
sen gördüğün için göz değil,
seni gördüğü için gözdür o.

Kısmen bir bilmece havası taşısalar da Abel Martín tüm metafiziği onlardan söküp alınca daha da karmaşık görüneceklerdir.

1925'te, Ortega y Gasset'in yönetiminde çıkan, dönemin önde gelen dergisi *Revista de Occidente*'de yayımlanan "Lirizm Üzerine Düşünceler" adlı denemesi Antonio Machado'yu eleştirel ve kuramsal düzyazı alanına taşımaya başlar. Şairin José Moreno Villa'ya ve 1927 kuşağında zaman zaman görülen kavramsal ve

soyut şiir eğilimine karşı akıllıca yaptığı bir eleştiridir söz konusu olan. Ancak düzyazıya Machado'nun getirdiği büyük yenilik, 1926'da aynı dergide tanıttığı, sözde 19. yüzyıl sonlarında yaşayan bir şair ve filozof olan Abel Martín karakterini ortaya çıkarmasıdır. Bir keresinde Antonio Machado geçmişin plastik olduğunu ve düzeltilip iyileştirilebileceğini söylemiştir. Artık bu sözleri 19. yüzyıl İspanyası için geçerliymiş gibi davranır, bunu da o zaman var olmaları uygun düşecek ancak gerçekte var olmamış karakterler yaratarak yapar.

Antonio Machado'nun kendisiyle, onun hem sözcüsü hem de muhalifi olan kurmaca karakterler arasındaki bağıntıya değinmiştik. Şimdi bu karakterlerin felsefi düzendeki işlevlerini daha yakından inceleyeceğiz.

Bu karakterlerden ikincisi sonraları şöyle diyecektir: "Tüm şairler... metafiziği varsayar; bir şekilde her şiir kendi metafiziğini –elbette ki içkin olarak, asla aşikar biçimde değil– barındırmalıdır ve şairin görevi bunu münferit olarak ve net kavramlarla ortaya koymak olmalıdır. Bunu yapabilme ihtimali hakiki şairi yalnızca dizeler yazan beyzadelerden ayırır." Tabii ki Antonio Machado bunu bizzat söylemez, aksine kurmaca karakterlerinden biri, adeta bu kadar "kurmaca" teoriyi meşru kılmak istercesine, alayla örülü bir biçimde dile getirir.

Abel Martín'e gelince, onun alıntılar yapılan tuğla kalınlığında felsefi eserler yazacağı varsayılır, şiirler için yazılan hatta bazıları tek bir şiire adanan haşiyeler gibi. Merak uyandıran bir ayrıntı olarak, Abel Martín'in felsefesinin, Antonio Machado'nun atalarından biri olan José Álvarez Guerra'nın 1820 ile 1840 arasında yayımla-

nan *De la unidad simbólica* [Sembolik Birliğe Dair] adlı eserinden belki az da olsa ilham aldığı öne sürülebilir. Söz konusu akraba, zihniyet bakımından mason, duygu bakımından romantik, doğrudan okumadığı veya hakkında yüzeysel de olsa bilgi sahibi bile olmadığı halde, Fichte ve Schelling'in Alman idealizmini bir nebze sezmiş görünen taşralı bir sanatseverdir. Abel Martín'in bir ölçüde karanlık düşünceleri, bir tür kavuşamamış âşığın felsefesidir; Ben, Birey aşkın doğuşunu yalnızlık, Öteki'nin, "Sevilen"in (sevilen kadının) yokluğu olarak hisseder ve onu bulmak için kendini terk eder. Ama bulduğunu sandığı, kendisinin aynadaki yansımasından fazla bir şey olmayacaktır. Bu durum Abel Martín'e atfedilen bir şiirde şöyle ifade edilir.

Rüyalarında yaslanmış
sevgilinin göğsüne.
Bağırdı, uykusunda: "Uyan, sevgilim!"
Ve uyanan o oldu, çünkü yastık diye
kendi kalbine yatıyordu.

Bu âşıkane sembolizm içindeki metafizik macerayı özetlemek bakımından, Machado'nun bu metinlerinin bir eleştirisinin önsözünde söylenenleri tekrar etmek isterim: "Âşık Varlık'ın bu diyalektiği –Bir'inden Öteki'ne– neticede bir hayaldir, engellenemez bir fiyasko, metafizik bir '*wet dream*'dir.* Ne yazık ki dilimizde erkeğin tüm fizyolojik sonuçlarıyla birlikte kadına sahip olma hayalini bu denli kesin ve öz biçimde tanımlayan bir söz yok."

* *Wet dream*: "Olabileceğinin en iyisi, gerçek olamayacak kadar iyi" anlamına da gelen bir söz kalıbı. (y.h.n.)

Abel Martín "Ancak aklın bu yenilgisi, dönüş yolunda yerini şiirsel düşünceye bırakır" der; ona göre "Şiir de aşkın görkemli fiyaskosunun kızıdır". Gerçekliğin çok unsurlu, değişken, geçici ve –Martín'in deyişiyle– çok renkli oluşuna dikkat kesilen bu şiirsel düşünce, hayatı zihinsel bakımdan kavramak için daha uygundur ancak şu diğer düşünceye; filozofça, gerçekliği yok eden, soyut olan, tıpkı Abel Martín'e atfedilen "Al Gran Cero" [Büyük Sıfıra Doğru] sonesindeki benzetmedeki gibi, küçücük bir delikten yumurtayı içip kabuğunu bütün, içini bomboş bırakanın yaptığı biçimde evrenin özünü boşaltmaya muktedir diğer düşünceye gösterilen takdiri de ima etmekten geri durmaz. Abel Martín'in takdiri yalnızca bu düşünce biçimine değil, aynı zamanda bizzat Varlık Olmayan'a, Hiçlik'e, soyut felsefenin götürdüğü yere ve şairin Abel Martín'in kavramsal macerasının ardından temkini elden bırakmayarak bu yerden ayrılmasına da yöneliktir.

Eğer daha önce de andığımız önsöze dönersek, orada kurmaca karakter Abel Martín'in hem trajik hem de uzlaştırıcı rolünü görürüz. "Abel Martín'in son derece acıklı felsefesi bir kabusa biçim vermenin şeytan kovucu çabasıdır. Bu, 'ya düşünce doğruysa ve kişinin kendinden, Birey'den kurtulması imkânsızsa'nın kâbusudur. Abel Martín, uzakta, dışarıda, sürgünde, İncil'dekileri andıran biçimde ölmesi için, düşüncenin günahını yüklenen günah keçisidir. Antonio Machado, Abel Martín'i bu felsefenin formüle edilmesiyle –belki de genel olarak felsefenin ifade edilmesiyle– görevlendirir. Ve bunu, tam olarak gerçek olamayacağının apaçık or-

taya çıkması ve böylece inancın aleyhteki tüm kanıtlara rağmen yaşamın en derinine akmaya devam eden en derin kaynaklarını savunabilmek üzere bu felsefeden kurtulabilmek için yapar."

"Ruhun fenomenolojisi"nin bu türünün, Hegelci anlamda değil de daha ziyade tersine biçimde, hayali kurulmuş bir başlangıcın suya düşmesi gibi, yine düzyazı biçimindeki ikinci bölümü 1928'de çıkan *Poesías Completas*'ta [Tüm Şiirleri] yer alır. Bu bölümde, Juan de Mairena zuhur eder; yani kaderi yine edebiyat ve çeşitli meseleler üzerine kuramlar geliştirmek olan ama hocasının düşüncesine metafizik hatta sözcüğün en teknik anlamıyla ontolojik diyebileceğimiz bir formül eklemeye koyulan, Abel Martín'in hayali çömezi. Geleneksel "evrenin Tanrı tarafından yaratılması" fikrine karşı Mairena, tanrısal edimin Hiçlik'i yaratmakla ve saf, bütün haldeki Varlık'ın içine, gölgeyle karanlığın karışımında mevcut ve yarım yamalaklığın bölgesi olan dünyayı yerleştirmekle yetindiğini öne sürer. İşte mevcudiyetlerin şekillendiği Hiçlik'in kara tahtası, tüm olumlu şeyleri sınırlandırarak karanlıkla, gerçekdışılıkla çürütücü bir işbirliğine yol açan insan düşüncesinin yazıldığı yerdir. O aralar Heidegger'in *Sein und Zeit*'ta* (1927) yarattığı bir terimi kullanarak denilebilir ki düşünmek yoksar –"*nichtet*"–; yani yalnızca somut gerçekte var olan karanlık ve boşluğun zeminini dikkate almakla kalmaz, tabiri caizse Hiçlik'i "çoğaltır", var olanı çürütü-

* *Sein und Zeit*: *Varlık ve Zaman*, Alman filozof Martin Heidegger'in 1927 yılında yayımlanmış eseri. Kısa sürede yazılmış ve giriş kısmında belirtilen ikinci bölüm tamamlanamamış olsa da 20. yüzyıl felsefesinde etkili olmuş bir kitap olarak kabul edilir. (y.h.n.)

cü bir okyanusla çevreleyerek tehdit eder. Abel Martín ve Juan de Mairena'nın tüm bu teorileri, tarih ve felsefeye dair gayretkeş bir eğlence değildir; aksine Antonio Machado'nun önceden işaret edilmiş, soyut düşüncenin olumsuz, karanlık, ölümcül olduğuna dair inanışının dolaylı ve kurmaca yollardan ifadesidir.

Ancak Juan de Mairena 1928'de kurmaca karakter olarak sahneye ilk çıkışında, felsefeden bile daha fazla olarak şiir üzerine düşüncelere dalar ve böylece yaratıcısına, 1927 kuşağını tanımlamaya yarayan Góngora'nın ölümünün üç yüzüncü yılı dolayısıyla moda olan Barok'u eleştirme imkânını verir. Bununla beraber kimse Antonio Machado'nun dolaylı olarak bu grubun şairlerine ve onların serpildiği estetik iklime saldırdığını idrak etmiş –veya idrak etmeyi istemiş– görünmemektedir.

Ortega y Gasset'in *La deshumanización del arte*'yi (Sanatın İnsansızlaştırılması) yayımladığı günlerdir. Eser, insanlığın –burjuvazinin– ortak çıkarlarının dışında kalan avangardizmi ve deneyselciliği, bir tarafsızlık havasıyla savunur. Ortega'ya göre "Akımları içinde en meşhurlarının dadaizm, kübizm ve sürrealizm olduğu bu büyük sanat ve edebiyat macerasına İspanya da katılmaktadır."

Daha önce de belirtildiği üzere, şiirde imgelerin, yaşayan sezgiler yerine kavramların üstünü örten bir örtü gibi kullanılmalarına karşı –*Reflexiones de Poesía*'da [Şiir Üzerine Düşünceler, 1925] kullandığı ifadeyle– şüpheci bir yaklaşımı çok erkenden benimseyen Machado, modanın dışında kalmış olacaktır. O andan itibaren

yaklaşık on yıl boyunca, kendini bir köşeye itilmiş, neredeyse modası geçmiş, çağdışı, 19. yüzyıldan kalma bulacaktır. Bu rezalet yetmezmiş gibi bir de moda olan umursamaz ve oyunbaz bir şiir anlayışına karşı, gitgide aşkın metafiziksel düşüncelere, ahlaki ve dini kaygılara eğildiği ve tüm bunları ancak birkaç yıl sonra yakalayacağı esnekliğe henüz sahip olmayan bir düzyazı üslubunu artan şekilde kullanarak yaptığı görülür. "20'li yıllar"ın ikinci yarısına tekabül eden dönemdeki bu durumuna, aforizmalarından birinde şöyle değinir:

Titriyor sesi şarkı söylerken.
Ve dizeleri artık getirmiyor diline,
kalbinin ona söylediklerini.

Ancak Antonio Machado yalnızca geçmişe takılıp kalmış gibi göründüğü için değil ama aynı zamanda geleceği önceden gördüğü, o günün toplumunun değişime ve yarının ütopyalarına açık oluşuna dair ve bunun da II. Dünya Savaşı'nın girizgahı sayılan İspanyol İç Savaşı'na yol açacak 30'lardaki büyük bunalım esnasında edebiyatı –yalnızca İspanyol edebiyatını da değil– işgal edeceğine dair kuvvetli bir hisse sahip olmasından dolayı demode görünür. 20'lerden itibaren şairde burjuva bireyselciliğinin, değerleri çok daha evrenselleşmiş ve daha sıkı bir kardeşlik taşıyan bir ruh tarafından alt edildiği bir dünyaya ve şiire ait gelecek dönemin hayaline dönük artan bir eğilimin izlerini yakalarız. Şimdi bunu ifade etmek için, acıyla dolu geçen yılları boyunca içinde serpilen espri anlayışıyla, bir başka kurmaca karakter olan Jorge Meneses'i, artık

kendisi bile 19. yüzyılda kalmış görünen Mairena'ya muhalif bir "bütünleyici" olarak Juan de Mairena'nın ta kendisine icat ettirmiştir. Sahiden de Meneses, yazdığı varsayılan bazı mekanik kıt'alarında [Coplas Mecánicas] –Antonio Machado'nun 1919'da sarf ettiği sözleri şimdi uygulamak üzere– "ortaklaşa çalışmanın insanlara esin kaynağı olacağı" bir gelecekte şiirin olabileceği şey için zemin hazırlayacaktır.

Artık karşımızda neredeyse gülünç bir ara kişilik vardır; bu yeni karakter, Jorge Meneses, Juan Mairena'yla girdiği diyalogda ona kendi icadı olan ve mekanik kıt'alarını bestelediği "Trovar Makinesi"ni anlatır, tabii bu oyuncak sayılabilecek alete duyulan tarihi ihtiyacı gerekçelendirdikten sonra: "Bireysel duygu –ya da daha doğrusu şöyle diyeyim– her insanın kalbinde bulunan duygunun bireysel kutbu ilgi göstermemeye başlar ve her geçen gün daha az ilgi gösterir. Modern şiir, romantizmin düşüşünden günümüze –sembolizmin zamanına– dek* belki de özel mülkiyete dayanan burjuva bireyselciliğinin, Manchester insanının biraz ölçüsüz bir lüksüdür. Şair yüreğini zenginleşmiş burjuvanın saraylarını, arabalarını, atlarını ve sevgililerini sergilerkenki gösterişçiliğiyle teşhir eder. Şairin sesten yana bu denli zengin yüreği, mekanik çalışmanın köleleştirdiği kitlenin candan ses yitimine neredeyse bir hakaret sayılır."

Meneses, sözlerine; kimsenin diğerleriyle hatta herkesle birlikte hissetmediği sürece hakikaten hissetmeye

* Bu metnin 19. yüzyıl sonlarında yazıldığı hayal edilmiştir. (J.M.V.)

muktedir olmadığını ve bireyselci lirizmin romantizmden devrolan temel krizinin burada yattığını söyleyerek devam eder: "Şair kendi kendine şarkı söylermiş gibi yapar çünkü hakiki bir duyguya dair, candan bir ortak anlayışa dair konu bulamaz." Yeni şiirin oluşabilmesi için yeni değerlerin ve duyguların olması gerekir. Bunlar tüm insanlarda ortaya çıkar ve olgunlaşırken, Meneses hazırlayıcı ve eğitsel bir alıştırma olarak "Trovar Makinesi"ni devreye sokar. Bugün olsa bilgisayar diyebileceğimiz bu cihaz, bir yazı makinesini andırmaktadır; Varlık, Varlık Olmayan ve Varlık Olabilecek olarak üçe bölünmüş bir klavyesi vardır. Ama aslında bu makine yalnızca Meneses'in nesneleştirici, bireysellik karşıtı amacını grafik olarak göstermeye yarar: Makine sadece her bir durumda onu işleten grubun ortak duygusunu ifade eden şarkıyı ya da şiiri yaratmak için bir vesiledir. Bunun için, grubun kendilerini bir bütün olarak en çok karakterize eden sözcüğü oy çoğunluğuyla seçmesiyle makine işlemeye başlar ve ardından bir ses çıkarır ve bu noktadan itibaren bir yandan kafiye, bir yandan da benzerlikler ve karşıtlıklar arar. Varsayımsal bir örnek verelim: Endülüs usulü alem yapan yani eğlenirken "yüzlerinden düşen bin parça" olan yalnız adamlardan oluşan bir grupta makine "adam" sözcüğüyle başlayacak ve kıt'anın sonunda şu noktaya gelecekti:

Derler ki adam değildir adam
dökülmedikçe adı
bir kadının dudaklarından.
Mümkündür.

Şaka olduğu alenen belli olan bu dizeleri yazan Antonio Machado'nun toplumsal ve siyasal duyarlılığının, başlangıçtaki romantik ve masonik liberallikten daha sol bir tavra –Cumhuriyetçi Entelektüeller Platformu'na üyedir ve 1931'de Segovía Belediye Binası'na cumhuriyetçilerin bayrağını asmıştır– doğru evrildiği kolayca anlaşılmaktadır. Bununla beraber o, karakterinin ve eğitiminin kendisinin öngördüğü ve arzuladığı insanlığın bu gelişimine uyum sağlamasına imkân vermeyeceğini anlamış ve 1929'da gelecekte sanatın nasıl olması gerektiğine dair yazdığı bir metinde, şaşırtıcı biçimde sunları söylemiştir: "Bunu görmeden ölmeyi tercih ederim."

José María Valverde (1926-1996): Çağdaş İspanyol yazınının önde gelen adlarından, şair, denemeci, felsefe tarihçisi, eleştirmen, çevirmen. Erken dönem şiiri insanın dinsel ve varoluşsal konumlarına odaklanan ve özgürlük teolojisine yönelen Valverde, Machado, Vallejo ve Neruda etkileri de barındıran *Hombre de Dios* (1945) ve *La espera* (1949) adlı yapıtlarıyla öne çıktı. Franco karşıtı aydın hareketinde yer alan yazar, 1967'de rejiminin üniversitelerdeki baskı ve kıyımlarını protesto ederek gönüllü sürgüne gitti. ABD ve Kanada üniversitelerinde dersler verdi. 1977'de, parlamenter demokratik rejime geçiş sonrası ülkesine döndü. Hıristiyanlık ve Marksizmi harmanlayan görüşlere yakın durarak Komünist Parti çevresinde yer aldı; Latin Amerika'daki Sandinist devrimi, ulusal kurtuluşçu ve demokratik hareketleri destekledi. Şairin bütün şiirleri 1990'da *Poesías reunidas* adı altında toplanmıştır. Valverde aynı zamanda Joyce, Melville, Shakespeare, Goethe, Rilke ve özellikle Katalan şair Joan Maragall'ın çevirmenidir.

Özgül Erman: Valverde metninin çevirmeni Erman, 1978 İstanbul doğumlu. İ.Ö. Alman Lisesi ve M. Ü. İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü mezunu. 2001 yılında Complutense de Madrid Üniversitesi'nde dil derslerine devam etti. Ayrıntı Yayınları'ndan çıkan *Che'nin Birliği, Moğol Komplosu, Fidel ve Din* kitaplarının da çevirmenidir.

İçindekiler

Kastilya Kırları İçin
Çevirmen Notu *9*

Sunuş *13*

Rubén Darío
Antonio Machado İçin Yakarı *31*

Kastilya Kırları
(1907-1917)

Portre *37*
Duero Kıyısında *39*
İspanya Toprakları İçin *44*
Düşkünler Evi *46*
İberya'nın Tanrısı *47*
Duero Kıyıları *50*
Meşeler *53*
"Sen Misin O, Guadarrama,
Eski Dostum" *58*
Nisan Erdi Yağmurlar İndi *59*
Deli *61*
Resme Dökülmüş Düş *63*

Bir Katil *65*
Sonbahar Sabahı *68*
Tren *69*
Yaz Gecesi *71*
Diriliş Yortusu Paskalya *72*
Soria Kırları *73*

Alvargonzález Toprakları *81*
Gördüğü Düş *84*
İşte O Gece... *86*
Sonra Olanlar *90*
Ceza *95*
Yolcu *98*
Yeni Dünya Zengini *102*
Ev *104*
Topraklar *110*
Katiller *113*

Kurumuş Bir Karaağaca *118*
Anılar *120*
Kastilya Adlı Yapıtı İçin
"Azorín" Ustaya *122*
Yollar *124*

"Tanrım, Beni En Çok Sevdiğimden
Koparıp Aldın" *126*
"Umut Diyor Ki: Gün Olur" *127*
"Orada, O Yüksek Tepelerde" *128*
"Düşümde Gördüm
Beni Götürdüğünü" *129*
"Bir Yaz Gecesi" *130*
"Karlarda Yitip Silikleşince, Uzaklaştı" *131*
"Yurdumun Kırlarında Ben" *132*

José María Palacio'ya *134*
Bir Başka Yolculuk *136*

Bir Günün Şiiri
Kırsal Düşünceler *138*

1913 Kasımı *147*
Saeta *148*
Uçup Giden Geçmişten *149*
Zeytinler *151*
Don Guido'nun Erdemlerine Ağıt
ve Ölümü İçin Yazılmış Dizeler *156*
Mança Kadını *160*
Gelip Geçici Bir Yarın *163*

Atasözleri ve Deyişler *165*

Meseller *183*

Soytarım *193*

José M.ª Valverde
Antonio Machado, Düşünür Şair *197*

Antonio Machado (1875-1939) Neruda'nın "güngörmüş eski bir İspanya ağacı gibi sessiz ve bilge, sakin ve şiddetli" olarak nitelediği büyük şiirin ozanı. Aldığı köklü eğitimi, zorluklarla geçen yaşamının birikimleriyle harmanlamış; simgecilik, izlenimcilik gibi akımların, kuşkuculuğun iklimlerinde dolaşmış; *modernismo* olarak anılan yeni eğilimin şiirsel olanaklarından yararlanarak ardında görkemli bir yaşam yapıtı bırakmıştır. *Kastilya Kırları,* büyük ozanın ülkesinin "insan manzaraları"nı doğa sevgisi, laiklik, umut, geleceğin gücüne ve yaşamın güzellikleri[illegible]lekler tema linde şiire, k[illegible]erek i başyapıtıdır.

ISBN: 978-[illegible]
9 786053 [illegible]